

Dějiny Hostinného ve výuce dějepisu na základní škole

Diplomová práce

Studijní program:

N7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obory:

Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy

Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy

Autor práce:

Bc. Pavel Žalský

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Divíšek

Gymnázium Jeronýmova Liberec

Zadání diplomové práce

Dějiny Hostinného ve výuce dějepisu na základní škole

Jméno a příjmení: **Bc. Pavel Žalský**
Osobní číslo: P17000627
Studijní program: N7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obory: Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Zadávací katedra: Katedra historie
Akademický rok: **2021/2022**

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je vytvoření podkladů pro výuku regionálních dějin města Hostinné v dějepisu na základní škole. Práce je rozdělena do tří částí.

V první vymezuje pojem regionální dějiny a jejich úlohu ve školním vyučování.

V druhé části je zpracován podklad pro výuku regionálních dějin s důrazem na město Hostinné.

Dějiny města budou rozčleněny do tematických kapitol, využitelných ve výuce dějepisu.

Třetí část bude obsahovat návrhy didaktických listů či jiných podkladů pro výuku vybraných kapitol z dějin města Hostinné. Všechny tyto návrhy budou vycházet z konstruktivistického pojetí výuky dějepisu a rozvoje historické gramotnosti.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0.
BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0865-1.
FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7.
JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8.
LABISCHOVÁ, Denisa, GRACOVÁ, Blažena. *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, Scripta Facultatis philosophicae Universitatis Ostraviensis, 2008. ISBN 978-80-7368-584-3.
MĀRC, Josef, LENCOVÁ, Hana. *Brána školního dějepisu otevřená: (možnosti výuky mimo školu)*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2012. Acta Universitatis Purkynianae Facultatis philosophicae. ISBN 978-80-7414-451-6.
SEIXAS, Peter, MORTON, Tom. *The big six: Historical thinking concepts*. Toronto: Nelson Education, 2012. ISBN 978-01-7654-154-5.

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Divišek
Gymnázium Jeronýmova Liberec

Datum zadání práce:

1. prosince 2021

Předpokládaný termín odevzdání:

15. prosince 2022

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. prosince 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

24. dubna 2022

Bc. Pavel Žalský

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Janu Diviškovi za vedení mé diplomové práce. Pracovníkům městského muzea ve františkánském klášteře v Hostinném děkuji za ochotu nechat žáky bádát v jejich expozicích. Petře, Izabele a Magdaléně děkuji za čas, prostor a podporu, které mi při psaní práce daly. Velké poděkování patří i mým žákům na ZŠ Karla Klíče Hostinné za to, že se nebojí pátrat v minulosti a hledat odpovědi v pramenech.

Anotace

Diplomová práce se zabývá badatelským pojetím výuky regionálních dějin Hostinného na zdejší Základní škole Karla Klíče. Navrhované vzdělávací lekce jsou postaveny na konstruktivistickém pojetí výuky a badatelské metodě, přičemž vychází z aktuálně probíhajícího projektu Dějepis+.

V první části práce je vymezen pojem regionální dějiny a popsána jejich úloha v současné výuce dějepisu na základních školách. Druhá část popisuje v jednotlivých menších kapitolách historii města Hostinné od jeho založení ve 13. století po současnost. Stěžejní je třetí část práce, kde jsou nejprve formulovány principy konstruktivistické pedagogiky a badatelské metody s důrazem na její využití ve výuce dějepisu na základní škole, na což navazují návrhy jednotlivých badatelských lekcí.

Lekce jsou rozdělené do kapitol podle jednotlivých ročníků, pro každý ročník jsou rozpracovány čtyři badatelské lekce. Každá z nich je provázána s očekávanými výstupy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a metodicky popsána ve vztahu k rozvíjeným principům historického myšlení. Všechny lekce mají v příloze diplomové práce připojený badatelský list obsahující zdroje, s nimiž žáci pracují.

Klíčová slova: regionální dějiny, dějepis, Hostinné, konstruktivistická pedagogika, badatelská metoda, historické myšlení

Abstract

This thesis focuses on the scholastic concept of teaching of the regional history of Hostinné at local elementary school of Karel Klíč. The suggested educational lessons are constructivist theory and scholastic method based, whereas they source in currently running Dějepis + project.

There are three parts in which the first one determines the term “regional history” and describes its importance within the current elementary school education. The second part defines history of Hostinné from its foundation in the 13th century till present days. The fundamental part is the third one. The principles of constructivist pedagogy and scholastic method are formed at first. The emphasis is put on their usage within the elementary school teaching. The suggestions of the individual scholastic lessons follow.

The lessons are divided according to the individual grades. Four scholastic lessons are elaborated for every grade. They are interconnected with the expected National Elementary School Curriculum outcomes and they are methodically described in relation to the developing principles of historical thinking. The scholastic worksheets that include sources for the active use by learners are included in the attachment part of this thesis.

Key words: regional history, history, Hostinné, Constructivist Pedagogy, Scholastic Method, historical thinking

Obsah

Seznam zkratk	11
Úvod	12
1 Regionální dějiny	14
1.1 Regionální historie ve výuce dějepisu	17
1.2 Města jako specifická součást regionálních dějin i didaktizovaný prostor	20
2 Historie města Hostinné	23
2.1 Středověká kolonizace a založení města	23
2.2 Život ve středověkém Hostinném	25
2.3 Hostinné v husitských bouřích	28
2.4 Požár města a renesanční přestavba	28
2.5 Třicetiletá válka	30
2.6 Období baroka a rekatolizace	30
2.7 Hostinné v éře Marie Terezie a Josefa II.	32
2.8 Život v Hostinném v 19. století	34
2.9 Revoluční rok 1848	37
2.10 Prusko-rakouská válka 1866	37
2.11 Průmyslová revoluce, industrializace a urbanizace města	38
2.12 První světová válka	40
2.13 První republika 1918-1938	40
2.14 Druhá světová válka	44
2.15 Poválečné Hostinné	46
2.16 Rok 1948 a 50. léta 20. století v Hostinném	47
2.17 60. léta 20. století a období tzv. normalizace	50
2.18 Od 90. let po současnost	52
3 Badatelská výuka dějepisu na základní škole	54
3.1 Cíle výuky dějepisu	54
3.2 Historická gramotnost a historické myšlení	57
3.3 Koncepční rámec badatelské výuky v projektu Dějepis+	58
3.4 Badatelské činnosti v dějepise	59
3.5 Historické myšlení	61
3.5.1 Příčiny a důsledky: Proč se události dějí a jaké mají dopady?	61
3.5.2 Dobové perspektivy: Jak lépe porozumět lidem, kteří žili v minulosti?	62
3.5.3 Trvání a změna: Jak najít logiku ve složitých historických procesech?	62
3.5.4 Vztah k minulosti: K čemu jsou nám dějiny?	62
4 Badatelské lekce pro výuku regionálních dějin města Hostinné	63

4.1	Badatelské lekce pro šestý ročník	65
4.1.1	Jak se od středověku změnilo Hostinné?	65
4.1.2	Co můžeme zjistit v muzeu?	66
4.1.3	Proč je v Hostinném Galerie antického umění?	67
4.1.4	Proč jsou na radnici obři?	68
4.2	Badatelské lekce pro sedmý ročník	69
4.2.1	Proč založili Hostinné?	69
4.2.2	Jak žili lidé ve středověkém Hostinném?	70
4.2.3	Jak změni život obyvatel příchod vojska během třicetileté války?	73
4.2.4	Proč stavěli mariánský sloup?	74
4.3	Badatelské lekce pro osmý ročník	75
4.3.1	Proč se změni podoba Hostinného?	75
4.3.2	Proč zakládali spolky?	76
4.3.3	Proč čeští Němci nechtěli být součástí Československé republiky?	77
4.3.4	Proč bylo těžké založit a udržet českou školu v Hostinném?	78
4.4	Badatelské lekce pro devátý ročník	79
4.4.1	Jak reagovali na Mnichovskou dohodu?	79
4.4.2	Proč byli vysídleni?	80
4.4.3	Co nám může o 50. letech 20. st. prozradit školní kronika?	81
4.4.4	Proč bylo Hostinné vhodné k natáčení válečného seriálu?	82
	Závěr	84
	Seznam použitých zdrojů	86
	Prameny	86
	Odborná literatura	86
	Periodika	87
	Internetové zdroje	87
	Literatura použitá v didaktických materiálech	88
	Internetové zdroje použité v didaktických materiálech	89
	Seznam příloh	90
	Přílohy	91
	Příloha A: Jak se od středověku změnilo Hostinné?	91
	Příloha B: Co můžeme zjistit v muzeu?	99
	Příloha C: Proč je v Hostinném Galerie antického umění?	102
	Příloha D: Proč jsou na radnici obři?	104
	Příloha E: Proč založili Hostinné?	108
	Příloha F: Jak žili lidé ve středověkém Hostinném?	116
	Příloha G: Jak změni život obyvatel příchod vojska během třicetileté války?	122

Příloha H: Proč stavěli mariánský sloup?	124
Příloha CH: Proč se změnila podoba Hostinného?	126
Příloha I: Proč zakládali spolky?	130
Příloha J: Proč čeští Němci nechtěli být součástí Československé republiky?	135
Příloha K: Proč bylo těžké založit a udržet českou školu v Hostinném?	138
Příloha L: Jak reagovali na Mnichovskou dohodu?	143
Příloha M: Proč byli vysídleni?	145
Příloha N: Co nám může o 50. letech 20. st. prozradit školní kronika?	149
Příloha O: Proč bylo Hostinné vhodné k natáčení válečného seriálu?	167

Seznam zkratk

KSČ – Komunistická strana Československa

RVP ZV – rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

ŠVP – školní vzdělávací program

ZŠ – základní škola

Úvod

Regionální dějiny ve výuce dějepisu na základní škole mají své nesporné opodstatnění. V postupně se proměňujícím kurikulu českého dějepisného vzdělávání, které dává více prostoru nejen moderním dějinám a historii každodennosti, ale také rozvíjení historické gramotnosti žáků, mohou být právě regionální dějiny jedním z bodů, které napomáhají žákům lépe pochopit spletitost historie a jejího poznávání.

V diplomové práci jsem se proto rozhodl na základě svého působení na ZŠ Karla Klíče Hostinné a zároveň zapojení se do aktuálně běžícího projektu Dějepis+ spojit téma výuky regionálních dějin a badatelské metody v dějepise. Cílem práce bylo vytvoření podkladů pro výuku regionálních dějin v dějepise na zmíněné základní škole.

Celá práce je rozčleněna do čtyř velkých kapitol, které tvoří potřebný teoretický základ, ale také praktické návrhy badatelských lekcí. První část diplomové práce vymezuje s ohledem na možnosti aplikování v didaktice pojetí regionálních dějin, jejich využití v hodinách dějepisu a specifčnost dějin města jako užšího, ale dynamicky se rozvíjejícího prostoru. S pomocí dobře zvolených a didakticky správně uchopených konkrétních příkladů z regionálních dějin přestávají být obecné dějiny pro žáky čímsi vzdáleným a neaktuálním. Žáci mohou vidět, že podoba a v mnohém i život současných obyvatel města jsou ovlivňovány nejen přítomností, ale také minulostí. Právě zmíněná aktuálnost regionálních dějin napomáhá také aktivizaci a motivaci žáků pro samotné dějepisné bádání.

Druhá část práce je věnována samotným dějinám města Hostinné, které jsou rozděleny do menších chronologicky seřazených kapitol od založení města ve 13. st. po současnost. V kapitolách je popsán nejen samotný historický vývoj města, ale je odkazováno i na místa a objekty, s nimiž žáci pracují v navrhovaných badatelských lekcích.

Ve třetí části jsou popsány principy konstruktivistické pedagogiky, historické gramotnosti a badatelské metody ve výuce dějepisu na základní škole. Konstruktivistický přístup v pedagogice a badatelská metoda ve výuce dějepisu umožňují naplno a systematicky využít didaktický potenciál regionálních dějin. Žákům je umožněno vyvozovat příčiny a zejména pak důsledky velkých dějinných událostí s pomocí dění v regionu a nacházet konkrétní příklady ve svém okolí. Prameny regionálních dějin jsou také skvěle aplikovatelné pro rozvíjení historické gramotnosti, což je jedním z hlavních cílů výuky dějepisu na základních školách. Vymezení rozvoje historické gramotnosti v této diplomové práci vychází z konceptu aktuálně probíhajícího projektu Dějepis+, který je založen na modelu didaktika Petera Seixase zpracovaném v knize „The Big Six Historical Thinking Concepts“.

Stěžejní částí je čtvrtá kapitola této diplomové práce, v níž je navrženo celkem šestnáct vzdělávacích lekcí, čtyři pro každý ročník druhého stupně základní školy. Lekce vždy pracují se zdroji regionálních dějin města Hostinné a zároveň rozvíjejí historickou gramotnost žáků díky aplikaci badatelské metody, ale také aktivizačních technik. Historická gramotnost je přístup uvažování žáků o minulosti založený na získaných badatelských dovednostech pro práci s historickými zdroji a na principech historického myšlení, tedy způsobech, jakými by žáci měli strukturovaně o historii uvažovat. Tyto dvě oblasti se ve vzdělávacích lekcích prolínají při řešení badatelské otázky s pomocí poznávání a analyzování zdrojů, obvykle historických pramenů. Všechny navrhované lekce mají v přílohách vloženy své badatelské listy, které obsahují zdroje regionálních dějin, s nimiž žáci pracují.

V popisu lekcí nechybí provázanost s očekávanými výstupy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Všechny navrhované lekce jsou strukturovány podle třífázového modelu učení: evokace, uvědomění si významu nových informací a reflexe. Tento model staví na konstruktivistickém přístupu k pedagogice a zároveň umožňuje pracovat s dynamikou celé lekce.

Základní organizační formou v navrhovaných lekcích je skupinová nebo kooperativní práce podporující rozvoj sociálních kompetencí. Některé lekce neprobíhají ve školním prostředí, ale využívají možnosti badatelské práce přímo v ulicích města nebo v expozicích městského muzea a Galerie antického umění umístěných ve františkánském klášteře.

Podkladem pro zpracování diplomové práce je literatura tvořící nezbytný teoretický základ. Pro vymezení regionálních dějin jde zejména o knihu *Regionální dějiny: poslání, pojetí, metodika* od Josefa Bartoše. Kapitulu o historii města Hostinné jsem vytvářel na základě knih *Hostinné* od Tomáše Anděla, *Krkonoše: příroda, historie, život*, kterou editoval Jiří Flousek, a *Toulky podkrkonošskou minulostí* od Františka Jiráska. Oporou pro didaktickou část práce mi byly knihy *The big six: Historical thinking concepts* od Petera Seixase, metodika *Promýšlet dějepis v 21. století. Digitální aplikace pro práci s prameny HistoryLab.cz* editovaná Jaroslavem Najbertem a *Příručka učitele badatelského dějepisu* od Jaroslava Pinkase. Různé didaktické techniky jsem čerpal z knih *Konec školní nudy* od Dagmar Sieglové a *Moderní didaktika* od Roberta Čapka. Zdrojem regionálních dějin využitých při přípravě badatelských listů k jednotlivým lekcím mi byla zejména již zmíněná kniha *Hostinné*, kde jsou v obrazové i textové podobě zachyceny četné historické prameny ze sbírek městského muzea v Hostinném.

1 Regionální dějiny

Regionální historie je dílčí a zároveň poměrně zásadní součástí moderní historiografie, která již přiznává, že dějinné procesy neprobíhají jen v čase, ale také v prostoru, který je samozřejmě různě členěn a konkretizován. K dispozici je velké množství odborných i populárně naučných publikací, které jsou výsledkem regionálních výzkumů. Zároveň je regionální historie čím dál více přístupnější širší veřejnosti a samozřejmě i školám, zejména skrze mnohdy se modernizující expozice krajských a městských muzeí, i veřejné akce a reportáže regionálních médií, zaměřené na různá výročí a historické osobnosti. Dějiny regionu by také měly být (a na řadě míst již jsou) součástí aktivit žáků během hodin dějepisu na základní škole, ať už ve zmíněných expozicích muzeí nebo ve třídách či ulicích města.

Pojem region může být chápán poměrně široce. „Pro společenské vědy a historii bylo již jednoznačně přijato, že region zde neznamena jenom nějaké území, ale že pod tímto pojmem chápeme společenskou strukturu či lidskou pospolitost na určitém území, tedy teritoriální lidskou skupinu.“¹ Nejde tedy o mechanické rozčlenění státních útvarů, je potřeba vždy brát v potaz skutečnosti a proměnné, týkající se lidské společnosti ve vymezeném prostředí, jako jsou např. specifické rysy a vztahy mezi lidmi žijícími a pracujícími právě v regionu, zpravidla ovlivněné ekonomickými a sociálními nebo správními a politickými faktory. Je také potřeba brát zřetel na to, že každá struktura regionu a region samotný se v dějinách proměňují a procházejí určitým vývojem.² Konkrétnější definice regionu vymezená Bartošem jej pak určuje, jako „souhrn reálně existujících skutečností a vztahů, které jsou jako strukturální systém rozprostraněny a mají vztah k určitému ohraničenému území, jsou kvantitativně seskupeny či kvalitativně specifikovány uvnitř vlastního území, takže se tak či onak odlišují od různých jiných územně vymezených oblastí.“³

V rámci celé historiografie představují regionální dějiny specializaci, „zabývají se historickým vývojem společnosti na územně menších jednotkách, na něž jsou většinou rozděleny jednotlivé státy či jiná společenská uskupení.“⁴ Ve vztahu k dějinám států či rovnou celého světa jsou regionální dějiny jistě pouze dílčí částí, jejich významným cílem však je právě být součástí větších dějin a zároveň umožnit (nejen) regionu samému poznat a zprostředkovat vlastní historii. Plní tak svoji vědeckou, poznávací, výukou a výchovnou funkci.

---

¹ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0865-1. S. 10.

² Tamtéž, s. 13.

³ Tamtéž, s. 31.

⁴ Tamtéž, s. 7.

Vzhledem k zaměření diplomové práce je na místě přiblížit pohled regionální historie na města. Současní regionální historici vnímají, že zájem i diskusi nad minulostí vyvolávají zejména práce soustředící se na dějiny měst a obcí, které se stávají pro širší veřejnost atraktivním a srozumitelným tématem, které spojuje realie z bezprostředního okolí cílové skupiny takových prací s jejich životním prostředím. „Dějiny míst, měst i vesnic, se tak do určité míry stávají i jakýmsi prostředníkem mezi na současnost a blízkou budoucnost přirozeně orientovaným lidským uvažováním a na druhé straně historicky podmíněnou kontinuitou, historickým myšlením a vědomím, jinak řečeno historií jako reálnou minulostí a historiografií jako odborným obrazem této minulosti.“⁵

Města a obce patří v regionálních dějinách k nejsnáze územně i jinak vymezeným regionům, kde panují mimořádně silné ekonomické, sociální, politické i kulturní vazby mezi obyvateli.⁶ Právě toto jejich specifikum, založené na silných vzájemných kontaktech mezi lidmi, má v regionálních dějinách zvláštní význam. „Dějiny obcí představují zcela konkrétní, monografické zpracování průběhu dějinného vývoje určité sídelní lokality. Je to podrobné zkoumání lokální mikrostruktury, což je nedílný protipól zkoumání společenských makrostruktur.“⁷ Komplexní zpracování dějin měst a obcí obvykle chronologicky koresponduje s velkými dějinami státu, výjimečně se však mohou objevit i události, představující výrazný historický mezník pouze pro dané město, typicky např. povýšení vesnice na město, živelné katastrofy atd.

V dějinách měst a obcí jsou sledovány nejen historické události a jejich chronologický výčet, ale mohou být zkoumány také různé roviny historického vývoje a procesů, které ve sledovaném městě probíhaly. Může tak jít např. o přírodní podmínky a okolnosti, správní a demografický vývoj, stavební a urbanistický rozvoj, vazby na okolí, ekonomické struktury, sociální a politické poměry, kulturní a školské poměry, dějiny každodennosti v různých historických obdobích a i, poněkud tradiční, výzkum významných památek a osobností, ať už rodáků nebo významných lidí spojených s městem.⁸

Velkou výzvou pro regionální historiky měst a obcí (ale také pro učitele dějepisu, pracující s regionální historií) je spojení událostí velkých dějin státu s místními událostmi ve zkoumaném městě. To mnohdy osciluje mezi velmi obecnou interpretací nebo naopak příliš úzce vymezenými závěry. Dějiny obcí jsou součástí velkých dějin, a tak by s nimi mělo být nakládáno v určitém rámci, jenž je skrze regionální dějiny konkretizován, aniž bychom však pouze mechanicky přejímali vzorec ve smyslu hledání konkrétních příkladů z města zasazených

---

⁵ Tamtéž, s. 34.

⁶ Tamtéž, s. 35.

⁷ Tamtéž, s. 35.

⁸ Tamtéž, s. 38-39.

do historických mezníků velkých dějin. „Základním předpokladem vyváženého a racionálního pojetí dějin obce je sledování všech hlavních faktorů a skutečností, které v procesu vývoje v daném místě působily, od správních, ekologických, ekonomických, sociálních a politických až po kulturní, od lokálních po širší i celkově obecné.“⁹

Významným pramenem regionálních dějin měst a obcí jsou kroniky. Ve vzácných případech nacházíme středověké kroniky, obvyklejší jsou od 19. st. farní a školní kroniky, ale s rozmachem spolkového života také kroniky různých spolků a sdružení. Ve 20. století začínou být běžné také kroniky různých podniků a firem. Obzvláště cenné jsou pro výzkum regionální historie samozřejmě kroniky obecní. Stejně jako k jiným historickým pramenům, je i ke kronikám potřeba přistupovat kriticky, mnohdy jsou jejich texty samozřejmě tendenčně ovlivněny dobovou a společenskou poptávkou, zájmy kronikáře nebo dokonce zájmy vedení města. Kroniky také ve 20. století podléhaly zásahům státní moci za nacistické okupační správy i v komunistické totalitě, zejména pak po roce 1968 a s nástupem tzv. normalizace.¹⁰ Rozhodně se však jedná o cenné prameny, často obsahující odkazy na prameny již neexistující nebo vzácné fotografické přílohy. Badatelům kronika poskytuje „materiál ze všech oblastí vymezeného regionu, místa, instituce či objektu. Je v ní možno porovnávat vývoj jednotlivých míst za více let, různá historická období i rozdíly mezi jednotlivými lokalitami a v celém regionu.“¹¹ Specifické pro kroniky pak je, že poskytují originální pohled, který např. jiné prameny oficiální povahy ze své podstaty neposkytují, jako např. přímá svědectví, reakce obyvatel města atd.

Regionální dějiny jsou jako součást moderní komplexní historiografie významnou specializací, přinášející podrobnější pohled na menší územní celky, zároveň umožňující provádět výzkumné historické sondy. Mají mnohé styčné body s dějinami každodennosti, environmentální historií, dějinami mentalit, ale i antropologií, geografii, sociologií. Široká veřejnost se k historickým tématům dostává častěji právě skrze regionální historii, která je zároveň atraktivním prostředkem pro rozvoj historické gramotnosti ve vzdělávání žáků všech stupňů škol.¹²

Tato diplomová práce operuje s regionálními dějinami vymezenými na poměrně úzký prostor města Hostinné a případně jeho nejbližší okolí, které jsou však zároveň, jak bude dokázáno níže, velmi bohaté na dějinné události a zvraty. V navrhovaných aktivitách pro žáky od šestého do devátého ročníku základní školy je obsažena badatelská práce s regionálními historickými prameny, jako je např. školní a městská kronika, ale také s texty regionálně-historických prací nebo s expozicí městského muzea i s prostorem samotného města.

---

⁹ Tamtéž, s. 43.

¹⁰ Tamtéž, s. 47.

¹¹ Tamtéž, s. 48.

¹² Tamtéž, s. 98-99.

1.1 Regionální historie ve výuce dějepisu

Vyučování dějepisu na základních školách prochází neustálým vývojem, který je spojen s proměnou oficiálního vzdělávacího kurikula, tak i s moderními didaktickými trendy a přístupy. Vedle důrazu na rozvíjení historické gramotnosti žáků, větší prostor pro moderní dějiny a dějiny každodennosti si tak své významné místo ve výuce dějepisu získávají i regionální dějiny.

Základním kurikulárním dokumentem českého základní školství je Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV),¹³ který je postaven na klíčových kompetencích žáků, jež jsou cílem vzdělávání spolu se základem všeobecného vzdělání.¹⁴ Učivo tak je zejména prostředkem k řádnému osvojení kompetencí, které můžeme také definovat jako znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty¹⁵, jež žáci uplatní i v běžném životě mimo školu a při svém celoživotním studijním i profesním rozvoji. Předpokládání míra dosažení těchto kompetencí je definována v tzv. očekávaných výstupech u jednotlivých vzdělávacích oblastí, obsažených v RVP ZV. Zároveň školám a učitelům RVP ZV poskytuje poměrně velkou míru autonomie co do průběhu vzdělávacího procesu, za nějž však také školy nesou vyšší odpovědnost.

Během základního vzdělávání by žáci měli rozvíjet tyto klíčové kompetence: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní; kompetence digitální.¹⁶ K jejich naplňování by měl směřovat veškerý obsah vzdělávání a aktivity s ním spojené na základní škole, přičemž je bráno v potaz, že ukončením základní školní docházky dosáhli žáci v ideálním případě základní úrovně osvojení klíčových kompetencí a je před nimi v tomto ohledu ještě náročná cesta.

Obsah základního vzdělávání je v RVP ZV rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí, které jsou tvořeny jedním či více vzdělávacími obory. Vedle nich existují ještě tzv. průřezová témata, tedy okruhy aktuálních problémů lidské společnosti, jež mají pomoci zejména formovat postoje a hodnoty žáků.¹⁷ Dějepis, který je stěžejním oborem této diplomové práce, spadá

---

¹³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021 [vid. 29. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021-zmeny.pdf>.

¹⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021 [vid. 29. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021-zmeny.pdf>. S. 8.

¹⁵ Tamtéž, s. 10.

¹⁶ Tamtéž, s. 10.

¹⁷ Celkem je průřezových témat šest a jsou povinnou součástí základního vzdělávání: Osobnostní a sociální výchova; výchova demokratického občana; výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech; multikulturní výchova; environmentální výchova; mediální výchova. Více viz *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021 [vid. 29. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021-zmeny.pdf>. S. 132.

společně s Výchovou k občanství do vzdělávací oblasti Člověk a společnost.¹⁸ Ta je charakterizována komplexně jako oblast vybavující žáky kompetencemi, potřebnými pro život v demokratické společnosti díky poznávání souvislostí mezi všemi kulturními a sociálními aspekty společnosti, ať už aktuálními nebo dějinnými. „Ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost se u žáků formují dovednosti a postoje důležité pro aktivní využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztazích v občanském životě. Žáci se učí rozpoznávat a formulovat společenské problémy v minulosti i současnosti, zjišťovat a zpracovávat informace nutné pro jejich řešení, nacházet řešení a vyvozovat závěry, reflektovat je a aplikovat v reálných životních situacích.“¹⁹

Každá škola má pak povinnost vypracovat Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP), kterým konkretizuje, jakým způsobem bude obsah vzdělávání vymezený v RVP ZV realizován na dané škole. Obsah vzdělávání může být v ŠVP školy organizován do předmětů nebo např. modulů, učitelé mají možnost své obory navzájem více provázat. Takto je otevřená možnost každé školy profilovat se podle vlastního uvážení a možností, zároveň je tak dána určitá variabilita obsahu vzdělávání napříč jednotlivými obory, kdy si např. v dějepisu mohou učitelé v rámci ŠVP do obsahu vzdělávání zařadit více regionálních dějin. Je však nutné pamatovat na to, že RVP ZV je závazné pro tvorbu ŠVP, ŠVP je pak svým obsahem závazný vůči žákům školy.

Samotný vzdělávací obor dějepis má za cíl kultivaci historického vědomí žáků a uchování kontinuity historické paměti. Historii nemají žáci vnímat jako danou a uzavřenou, ale jako prostor pro kritickou práci s fakty a kladení otázek, spolu s vlastním hledáním odpovědí. Důraz je kladen na ty historické jevy a procesy, které výrazně formovaly naši současnost, tedy zejména na 19. a 20. století. Historické problémy z obecných dějin mají být konkretizovány pomocí dějin regionálních.²⁰

V ŠVP Základní školy Karla Klíče v Hostinném²¹ jsou regionální dějiny a jejich zařazení do výuky dějepisu obecně zmíněny v charakteristice předmětu a jeho obsahovém vymezení v návaznosti na obdobně vágní zmínku o úloze regionálních dějin v RVP ZV. Dosavadní zařazování regionálních dějin ve výuce tak vycházelo zejména z faktu, že regionální dějiny lze využít ke konkretizaci a přiblížení obecných dějin obsažených v ŠVP žákům skrze konkrétní příklady z jejich okolí, zároveň je s nástupem velkých revizí RVP

---

¹⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021 [vid. 29. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021-zmeny.pdf>. S. 14.

¹⁹ Tamtéž, s. 56.

²⁰ Tamtéž, s. 56.

²¹ Školní vzdělávací program: Vzdělání – klíč k životu [online]. In: Hostinné: ZŠ Karla Klíče, 2007 [vid. 21. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.zskkho.cz/media/uploads/dokumenty/vzdelani-klic-k-zivotu.pdf>.

očekáváno, že budou změněny také ŠVP, v tomto ohledu snad k lepšímu i vůči využití regionálních dějin.

I přes jejich velký didaktický potenciál a nesporný význam bohužel stále řada vyučujících s regionálními dějinami ve vlastních hodinách pracuje pouze sporadicky nebo vůbec.²² Dochází tak trochu paradoxně k situacím, kdy žáci znají po ukončení základní školy dějiny Vikingů lépe, než minulost vlastního města a ulic, kterými každý den procházejí.

Přesto nelze opomenout snahy posledních let, kdy se v kontextu didaktiky dějepisu rozvíjí např. místně zakotvené učení, které dává větší prostor právě regionálním dějinám a různým projektům spojeným s kolektivní pamětí, např. Konfliktní a Tragická místa paměti (sdružení Antikomplex), Zachytit zmizelé (muzeum v Jičíně), Paneláci.cz (historie sídlišť) atd. Vyjma těchto zmíněných projektů realizovaných ve spolupráci mezi školami a paměťovými institucemi se však málokdy využívá ve výuce dějepisu regionálních dějin v širším pojetí nebo alespoň prostoru samotného města, ačkoliv má pro dějepis velký didaktický potenciál²³.

Dějiny regionu umožňují konkretizovat a přiblížit „velké dějiny“, s nimiž žáci běžně pracují v hodinách dějepisu. Provázanost vyučované látky s místem, v němž žáci žijí může také posloužit skvěle jako aktivizační a motivační prvek, bránící zároveň určitému odcizení či oddálení tématu od životů žáků. To vše v souladu s didaktickým principem názornosti, přístupnosti i aktivity, spolu s motivací k vlastní aktivitě žáků.²⁴

Nezpochybnitelné je také využití regionálních dějin k rozvoji kritického myšlení a historické gramotnosti žáků skrze metody indukce i dedukce, tedy základní heuristické přístupy. Žáci mohou vyvozovat vlastní logické závěry a aplikovat znalosti i dovednosti získané v hodinách dějepisu na konkrétní příklad ze svého okolí. Regionální dějiny žákům pomáhají lépe si představit a konkretizovat obecné historické jevy a pomáhají tak efektivně naplňovat cíle dějepisné výuky.²⁵ Typicky může jít např. o rozpoznávání různých stavebních slohů na domech ve městě v němž žáci žijí, rozklíčování původů názvu okolních obcí či ulic, popis stavební proměny města v době průmyslové revoluce, vystopování každodenních příběhů 20. století v místech paměti města, kritická analýza regionálního pramene a jeho srovnání s pramenem

---

²² ČERNÁ, Monika. *Využití regionálních témat ve výuce dějepisu*. In: *Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online] 04. 08. 2011 [vid. 14. 12. 2021]. ISSN 1802-4785. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/13175/VYUZITI-REGIONALNICH-TEMAT-VE-VYUCE-DEJEPISU.html>.

²³ Více viz např. KURZ, Michal. Město – prostor – dějepis: Didaktický potenciál městského prostoru ve výuce dějepisu (příklad Českých Budějovic). *Historie – Otázky – Problémy*. 2018, roč. 10, č. 1. ISSN 1804-1132. S. 89-121.

²⁴ NOVOTNÝ, Pavel. Regionální dějiny a jejich postavení ve výuce dějepisu. In: KNECHT, Petr, ed. *Výzkum aktuálních problémů pedagogiky a oborových didaktik (v disertačních pracích studentů doktorských studijních programů)*. Brno: Masarykova univerzita pro Centrum pedagogického výzkumu PdF MU a Katedru pedagogiky, 2006. ISBN 80-210-4163-3. S. 117.

²⁵ Tamtéž, s. 117.

k obecným dějinám atd. Nic však nebrání také procesu opačnému, kdy žáci na příkladech z regionu vyvozují skutečnosti obecných dějin.²⁶ V obou zmíněných případech je potřeba postupovat vůči cíli výuky a nezabíhat do krajností. Regionální dějiny nejsou rozhodně jen sbírkou konkrétních příkladů pro ilustraci velkých dějin, stejně tak však velké dějiny nejsou tvořeny prostým souhrnem dějin regionálních.²⁷

„Na druhém stupni základní školy je již ve vyučování dějepisu poznávána historická skutečnost ve všech souvislostech. Žáci pronikají k podstatám historických jevů a událostí a na základě konkrétního smyslového, empirického poznání docházejí ke zobecnění. S pomocí regionálního historického materiálu je možno ve vyučování dějepisu názorněji a živěji rekonstruovat minulé historické děje a vytvořit tak obraz doby v představách žáků.“²⁸ Toho však lze dosáhnout pouze tehdy, pokud je s regionální historií ve výuce dějepisu pracováno systematicky, jako se součástí většího tematického celku, a to v souladu s úrovní poznávacích schopností a vyspělostí žáků v jednotlivých ročnících základní školy.

1.2 Města jako specifická součást regionálních dějin i didaktizovaný prostor

Významnou funkcí regionálních dějin a jejich zapojení do výuky dějepisu je budování vztahu k místu, v němž žáci vyrůstají a žijí.²⁹ Často na drobných až detailních příkladech z našeho okolí můžeme vidět, že dějiny nejsou černobílé a pro jejich pochopení je potřeba rozvíjet schopnost kritického myšlení, zároveň se nám takto minulost přibližuje nejen svojí názorností, ale také geograficky. Místa, která žáci míjejí již pro ně nebudou díky regionálním dějinám bez příběhu. „Mnohem citelněji si žáci uvědomí, co znamená válka, pronásledování a bezpráví, když jim je ilustrujeme na konkrétních lidech a místech, kterými každodenně procházejí. Obecná historická fakta jsou jistě to, co by žáci měli znát, ale příběhy jsou tím, co jim umožní si je prožít a zapamatovat.“³⁰

Města samotná, ač na nás působí staticky, jsou často dynamicky se měnící prostředí, které má nejen prostorové, ale i sociální a symbolické roviny, jež můžeme ve výuce

---

²⁶ ČERNÁ, Monika. *Využití regionálních témat ve výuce dějepisu*. In: *Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online] 04. 08. 2011 [vid. 14. 12. 2021]. ISSN 1802-4785. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/13175/VYUZITI-REGIONALNICH-TEMAT-VE-VYUCE-DEJEPISU.html>.

²⁷ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0865-1. S 13-14.

²⁸ NOVOTNÝ, Pavel. *Regionální dějiny a jejich postavení ve výuce dějepisu*. In: KNECHT, Petr, ed. *Výzkum aktuálních problémů pedagogiky a oborových didaktik (v disertačních pracích studentů doktorských studijních programů)*. Brno: Masarykova univerzita pro Centrum pedagogického výzkumu PdF MU a Katedru pedagogiky, 2006. ISBN 80-210-4163-3. S. 118.

²⁹ Tamtéž, s. 117.

³⁰ ČERNÁ, Monika. *Využití regionálních témat ve výuce dějepisu*. In: *Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online] 04. 08. 2011 [vid. 14. 12. 2021]. ISSN 1802-4785. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/13175/VYUZITI-REGIONALNICH-TEMAT-VE-VYUCE-DEJEPISU.html>.

dějepis využívat. „K poznání, prožitku a schopnosti interpretace konkrétní lokality mohou přispět jak její fyzické parametry, tak i vizuální a textové reprezentace či symbolické významy, které jí byly a jsou z různých důvodů připisovány.“³¹ Pokud žáci zkoumají zmíněné roviny, dostávají se tím zcela logicky hlouběji k základním kategoriím historického myšlení, jako je kontinuita a uvědomění si procesu změn v čase i prostoru. Kolektivní paměť, jejíž poznávání a kultivace je jedním z cílů dějepisu, je též bytostně spojená s prostorem měst, v nichž existují tzv. místa paměti. Jde o lokace, které obyvatelům měst připomínají konkrétní historické osobnosti či události a mohou být spjaté i s rodinou paměti žáků, čímž se dostáváme do další roviny dějepisné práce s prostorem a časem.³²

Město, v němž žáci docházejí do školy nebo v němž žijí pro nás může představovat otevřenou učebnici dějepisu. „Vzhledem ke staletým vývojem zakotvené rozmanitosti (budov, slohů, měřítek), soustředěné navíc zejména v případě historických center na poměrně malém území, je zde obvykle možné najít větší počet významově silných — a tedy didakticky vhodně využitelných — lokalit.“³³ Oproti tradičním exkurzím a vycházkám město nabízí mnohem větší didaktický potenciál, žáci v něm mohou sami zkoumat četné roviny, indicie a stopy po historických procesech a fenoménech a využívat tak město jako svým způsobem historický pramen. V řadě měst se dají na vybraných místech téměř exemplárně popsat dlouhodobé historické proměny, např. s pomocí fragmentů starých nápisů, mezer v zástavbě, socialistických sídlišť atd. Tím se nejen cvičí ve schopnosti reflexe a vnímání prostoru, ale navazují i hlubší vztah k místu v němž žijí, nebo v němž se často pohybují. Další rovinou je pak samotné poznání kulturně-historického dědictví, které se ve městě nachází.

Ač je bezesporu práce s městem jako s historickým pramenem přínosná, stejně jako práce s jinými prameny má i své limity a je mnohdy potřeba žákům dodat další zdroje, aby žáci samotní mohli přejít od prostého popisu detailů k interpretaci a kontextualizaci. Přímo v terénu se nabízí historické fotografie a mapy, případně vybrané texty z regionální historické literatury. Opomíjeným zdrojem obsahujícím obvykle všechny zmíněné zdroje mohou být i cedule naučných stezek, vedoucí skrze města.

Vazba dějepisné výuky na konkrétní prostředí umožňuje názornější představu a poznávání historických jevů, což spolu s vlastní aktivitou žáků podporuje také snadnější zapamatování. Prostý fakt, že řada dějepisných objevů se pro ně nachází v reálném prostředí, v němž se navíc často sami pohybují nebo v něm dokonce žijí proces zapamatování jen posiluje, navíc dodává výuce určitou atraktivitu a autenticitu. Pokud se navíc podaří takovou

---

³¹ KURZ, Michal. Město – prostor – dějepis: Didaktický potenciál městského prostoru ve výuce dějepisu (příklad Českých Budějovic). *Historie – Otázky – Problémy*. 2018, roč. 10, č. 1. ISSN 1804-1132. S. 93.

³² Tamtéž, s. 94.

³³ Tamtéž, s. 94.

výuku propojit i s emocemi, např. při poznávání historicky velmi exponovaného místa spojeného s tragickými zvraty 20. století, jde jistě o velmi efektní didaktický přístup. Zapojení poznávání historie města do dějepisné výuky je zásadním faktorem při zapojování regionálních dějin do výuky dějepisu.³⁴ Zapomínat bychom také neměli na možnost využití moderních technologií při práci v terénu, jako jsou chytré mobilní telefony, tablety, fotoaparáty, specializované softwary – nemusí sloužit jen prezentování výsledků žáků, ale právě také pro dokumentaci jejich vlastního bádání či být nosičem dalších zdrojů informací (např. obrazové prameny lze nahrát do tabletů, stejně tak lze na mobilu pracovat s mapou atd.).³⁵

Pokud didakticky správně uchopíme regionální dějiny, tedy poznáváme je od známého k neznámému a od blízkého ke vzdálenějšímu, a prostor současného města, můžeme žáky vést k vnímání dějin jako procesu, který probíhá v nám známém blízkém okolí.³⁶ Konkrétnější a názornější oproti práci s učebnicí a velkými dějinami je pro žáky poznávat průmyslovou revoluci při zkoumání areálů továren a tras železničních tratí nebo reflektovat důsledky odsunu Němců při rozboru národnostních statistik školy obsažených ve školní kronice.

---

³⁴ Tamtéž, s. 99.

³⁵ Více viz např. ŽALSKÝ, Pavel. *Výuka dějepisu v ulicích*. In: *Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online] 04. 05. 2021 [vid. 17. 12. 2021]. ISSN 1802-4785. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/22888/VYUKA-DEJEPISU-V-ULICICH-.html>.

³⁶ KURZ, Michal. Město – prostor – dějepis: Didaktický potenciál městského prostoru ve výuce dějepisu (příklad Českých Budějovic). *Historie – Otázky – Problémy*. 2018, roč. 10, č. 1. ISSN 1804-1132. S. 100.

2 Historie města Hostinné

Město Hostinné bylo vybudováno na soutoku řeky Labe a říčky Čistá. První doložená písemná zmínka pochází z roku 1270³⁷, což město řadí mezi nejstarší osídlení v Podkrkonoší. V pozdější historii města bude hrát důležitou geografickou roli jeho poloha v pásmu pohraničních Sudet.

Na mnohé návštěvníky i obyvatele města mohou jeho ulice působit svérázným dojmem způsobeným mnohdy divokým tokem dějin. Na poměrně malém prostoru můžeme najít renesanční sochy obrů, podle jedné z pověstí strážců města, shlížející ze sgrafity zdobené radnice na barokní mariánský sloup, od něhož se dá odejít vlevo nebo vpravo ke středověkým fortnám. Dominantní komín staré papírenské kotelny je zaseknutý do panoramatu města hned vedle věže středověkého kostela, nic přitom nedává tušit, že opuštěný tovární areál mezi nimi býval mocným hradem. Oprýskané fasády jsou na některých místech ještě pozůstatkem stavební uzávěry v 60. letech 20. století, kdy komunistická moc zvažovala zatopení celé oblasti velkolepou přehradou. Místy jsou znatelné německé nápisy jako nenápadní svědci časů, kdy na ulicích města byla více vidět i slyšet němčina než čeština. Kontrast mezi vrstvami dějin je evidentní na siluetě panelového domu ze socialistického sídliště, v jehož stínu leží areál barokního kláštera, sloužící dnes jako muzeum města. Co z minulosti nezůstalo propasáno přímo do ulic, lze nalézt ve starých kronikách, fotografiích a vzpomínkách pamětníků.

Hostinné, jako všechna jiná města, vždy reflektovalo velké dějinné události. Samo k velkým dějinám přispívalo spíše pokoutně, když z jeho ulic vyrazili ovlivňovat svoji dobu lidé jako vynálezce hlubotisku Karel Klíč, zakladatel moderní české psychologie František Krejčí či spoluautor českého chemického názvosloví Emil Votoček. Méně vzpomínaný je také Viktor Lustig, rodák z Hostinného, kterému se podařilo dvakrát podvodem prodat Eiffelovu věž nebo obelstít slavného mafiána Alphonse Gabriela Capone.

Přestože na první pohled může současné Hostinné působit jako tranzitní průmyslové městečko lemované z obou stran hlavního silničního tahu areály továren, skrývá četné památky, zajímavá zákoutí a bohatou historii.

2.1 Středověká kolonizace a založení města

Města zažívala v Evropě svůj rozmach během vrcholného středověku, kdy sloužila jako „komunikační průsečík života celé oblasti a středisko výroby“³⁸ mající správní, ekonomické i vojenské vazby na své okolí.

---

³⁷ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 11.

³⁸ MUNDÝ, John Hine. *Evropa vrcholného středověku 1150-1300*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-927-0. S. 52.

V prvních desetiletích 13. století za vlády přemyslovských králů probíhala kolonizace horního toku řeky Labe a krkonošského pohorí.³⁹ V neprostupných lesích byl v blízkosti budoucího Hostinného osídlen nejdříve tzv. Olešnický újezd po proudu toku Labe (oblast obcí Olešnice, Borovnice, Boreček, Debrné, Brusnice a Zvičina⁴⁰), jenž na nějaký čas připadl Řádu německých rytířů. Ten spravoval i zdejší strážní hrádek Bradlo nedaleko odbočky na Slezskou cestu, což byl středověký významný komunikační a obchodní tah procházející krajem.

Proti proudu Labe postupovala kolonizace vedená řeholníky benediktinského řádu z opatovického kláštera, centrem se jim stala Klášterská Lhota. Zdejší benediktinské probošství se z malé poustky rozrostlo v klášter, jehož zánik přijde během husitských válek roku 1424. Mezitím klášter zakoupí vesnice Kalná, Čistá, Kunčice, Slemeno, Horní a Dolní Ždírnice. Mezi těmito dvěma centry kolonizačního úsilí, tedy Olešnickým újezdem a benediktinským proboštvím, je v druhé polovině 13. století vybudováno město Hostinné.

Přicházející kolonisté pocházeli ze Slezska a byli německého původu, k jejich budovatelské práci se přidávalo tamní české obyvatelstvo.⁴¹ Hostinné bylo stejně jako řada dalších královských měst vybudováno tzv. na zeleném drnu a samotné vybudování města jistě zabralo několik roků.⁴² První písemnou zmínku o městě máme z roku 1270, osídlení zde pravděpodobně bylo i před tím. Český název Hostinné je zřejmě odvozen od nazývání německých kolonistů cizinci-hosty, většinu své historie však město užívalo svůj německý název Arnau. Ten je pravděpodobně odvozen od jména lokátora zvaného Arno, koncovka „au“ pak název propojuje s močály, které v soutoku, na němž bylo Hostinné zbudováno, nepochybně byly.⁴³ Název Arnau však může také odkazovat na orly, ve staroněmčině označované „Arr“. Orel byl navíc vždy součástí městského znaku, stejně jako hradby, na jejichž zbudování získalo město privilegium brzy po svém vzniku.

Prvními majiteli města byli čeští králové, ale již za vlády Jana Lucemburského je Hostinné roku 1316 dáno do zástavy šlechtici Půtovi z Turgova. Od té doby již zůstalo poddanským městem střídajícím své šlechtické majitele až do vyhlášení Československé republiky.⁴⁴

---

³⁹ FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 397.

⁴⁰ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 6.

⁴¹ Tamtéž, s. 10-11.

⁴² JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8. S. 99.

⁴³ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S.11.

⁴⁴ FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 399.

Středověká podoba města je pro tehdejší dobu typická a odpovídá tzv. slezskému typu. Oválný půdorys města má střed ve čtvercovém náměstí s radnicí⁴⁵ (středem náměstí vedla do 19. st. protipožární strouha), z něhož vybíhají městské ulice a sbíhají se opět ve dvou městských branách (dodnes je tento fakt znatelný na pojmenování ulic Horní brána a Dolní brána). Z náměstí je možné odejít dodnes existujícími fortnami, Labskou a Sejfskou.

Celé město obklopovala důmyslná hradba široká dva metry a vysoká pět metrů, krytá navíc vodním příkopem a posílená na západní straně hradem⁴⁶ i opevněným kostelem. Po městských hradbách, vyjma názvů některých ulic, zbylo jen málo v Horské ulici, samotný hrad byl v průběhu dějin přestavěn na zámek a poté na továrnu, pozůstatky vodního příkopu jsou znatelné v ulici Na Valech. Město svůj vzhled od založení až do požáru v roce 1610 výrazně nezměnilo, od 16. století pouze přibývala zčásti kamenná zástavba měšťanských domů, předpokládá se, že za hradbami města existovaly roztroušené jednotlivé dvorce (to je ostatně znatelné na některých pozdějších vedutách a rytinách), nikoliv však hustší předměstí.⁴⁷

2.2 Život ve středověkém Hostinném

Střídání šlechtických majitelů se příliš negativně na životě středověkého Hostinného nepodepsalo, spíše naopak. Pánové města měli v různých obdobách v držení i některé okolní vesnice, svázané s městem různými právními, hospodářskými a obchodními vazbami.

Město zažívalo hospodářský vzrůst od konce 14. st., kdy začalo získávat také svá městská práva⁴⁸, jejichž celý soubor se řídil tzv. magdeburským (saským) právem, kterému podléhalo vedení města složené z rychtáře (později purkmistra) a volených konšelů. V jejich kompetenci byly záležitosti trhů, cechů, soudních sporů (přičemž soudům samotným mnohdy předsedal majitel města), městských knih a záznamů, bezpečnost města a majetek. Na radnici vybudované na náměstí sídlil taktéž soud.⁴⁹

Měšťané disponovali právem odúmrti a svobodného nakládání se svým majetkem⁵⁰, obchodovali se solí, měli monopolní postavení v obchodu s pivem na území města a pořádáním trhů, jejich obranu zajišťovaly hradby a vodní příkopy. Město vykonávalo i právo hrdelní, šibenice stávala spolu s prostorem pro lámání v kole v dnešní ulici Sluneční⁵¹, což bylo tehdy daleko za hranicí samotného města. Příjmem pro městskou pokladnu bylo také vybírání

⁴⁵ JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8. S. 99.

⁴⁶ FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 547.

⁴⁷ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 12.

⁴⁸ Zakládací listina města s tradičním výčtem městských práv se bohužel nedochovala.

⁴⁹ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 25.

⁵⁰ Tato práva jsou měšťanům odebrána s převodem města do rukou Jiřího z Valdštejna v 16. st., o veškerém převodu majetku tak rozhodovala dále vrchnost spolu s městskou radou.

⁵¹ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S.155.

cla při přejezdu přes zdejší mosty nad Labem a Čistou.⁵² „Město se rychle a úspěšně rozvíjelo, protože jeho bohatí měšťané si mohli dovolit ze svých příjmů nejen půjčovat peníze panstvu, ale dokonce od nich i kupovat různé pozemky, lesy a nemovitosti.“⁵³ V Hostinném byla řada obchodů, měšťanský a panský pivovar, k městu samotnému přiléhalo také množství zemědělské půdy, mlýny, hamry, ovčiny, doly atd.

Ve městě bychom ve středověku našli ševce, řezníky, pekaře (nacházelo se zde hned několik masných krámů a pekáren), mlynáře, lazebníka, hrnčíře, sládka, krčmáře nebo brusiče.⁵⁴ Významná byla taktéž zvonářská dílna rodiny Schrötterů sídlící ve městě nejpozději od roku 1522, v Hostinném zastávali vzhledem ke svému bohatství řadu významných funkcí.⁵⁵ Od konce 16. st. se Hostinné stávalo centrem obchodu s plátnem.⁵⁶ Již zmínění sladovníci, řezníci, hrnčíři, pekaři, ale také soukeníci, kloboučníci a kožešníci byli sdružení v cechy. Ty hrály v životě města velmi důležitou roli, stanovovaly ceny, organizovaly jednotné nákupy materiálu i náradí, organizovaly počty učňů, a přitom trvale podléhaly kontrole konšelů a vrchnosti. Krásnými doklady o historii cechů v Hostinném jsou pro nás některá dochovaná pečetidla a prapory.

Ve městě byl již od 15. století špitál založený Annou z Koldic a městské lázně zbudované Alešem ze Šanova. Oba objekty byly osvobozeny od poplatků, naopak špitál získával hojné dary a zisk z lázní plynul městu.⁵⁷

Centrem většiny dění bylo nepochybně náměstí ve tvaru čtverce, z něhož vybíhaly čtyři ulice dále do města. Ač je dnes náměstí dlážděné a po jeho obvodu se nachází silnice, ve středověku bylo tvořeno pouze udusanou hlínou (stejně jako městské ulice, často tak plné bahna) a v jeho středu až do 19. st. vedla protipožární strouha s tekoucí vodou. Z náměstí se dalo vyjít dvěma fortami nebo k horní (její poloha je dodnes znatelná na stěně fary, k níž brána doléhala tam, kde chybí pozdější renesanční sgrafita) či dolní bráně v městských hradbách, které přetínaly až do 19. st. i dnešní hlavní příjezdovou cestu na náměstí směrem od gymnázia. Středověké Hostinné tak bylo z dnešního pohledu malé městečko uzavřené do vlastní fortifikace. Na náměstí se dodnes dochovaly základy středověkých domů měšťanů, kteří zde provozovali své krámy a živnosti, jak dokazují i gotické mázhauzy (místnosti určené právě k obchodní činnosti nebo čepování piva), tesaná domovní znamení (č.p. 71), gotické portály

---

⁵² Tamtéž, s. 28.

⁵³ Tamtéž, s. 19-20 a 26.

⁵⁴ Tamtéž, s. 25.

⁵⁵ Tamtéž, s. 57.

⁵⁶ Tamtéž, s. 52.

⁵⁷ Tamtéž, s. 23-24.

(č.p. 69, 71) nebo měrné železné pruty pro jednotku českého a vídeňského (druhý je z pozdější doby Marie Terezie) lokte, zazděné do stěny radnice.

„Středověké měšťanské domy bývaly uvnitř velmi chladné a tmavé. Vytápěly se pouze obytné místnosti, ve kterých se topilo v krbech nebo v kachlových kamnech. Domy měly tzv. černé kuchyně s otevřeným ohništěm.“⁵⁸ Střešní krytinu tvořil šindel nebo sláma, což bohužel mnohdy podpořilo časté požáry ve městě, stejně jako svícení si svíčkami. Domy na náměstí mají vždy čelem do náměstí vybudované podloubí.

Na západní straně náměstí je dosud radnice zbudovaná nejpozději v 15. století. Zde zasedal rychtář společně s konšely, v případě soudních jednání často na radnici jako předsedající přišel i pán města, samozřejmostí bylo zaměstnání městského písaře. Datace na radniční věži svědčí o tom, že dnešní radnice stojí na gotických základech, budova samotná byla přestavěna do renesanční podoby po požáru města. Sgrafita, ale ani ikonické sochy obrů Řezníka a Pekaře, bychom tak na původní středověké radnici nenašli. Z gotických prvků se však dochovaly nádherné portály, okna a mázhaus.

Významným místem ve městě byl zajisté kostel Nejsvětější Trojice, který patří k nejstarším církevním stavbám v Podkrkonoší a zároveň je nejstarší dochovanou kamennou stavbou v Hostinném, zbudovanou po roce 1260. Na kostele dosud najdeme některé jeho původní rané gotické prvky (gotické oblouky a pilíře z původního klenebního systému). Měl také své samostatné opevnění, navazující na městskou fortifikaci. Vysoká věž byla vybudována ve 14. st. a mimo zázemí pro zvonici plnila i obrannou funkci.

Kostel se od začátku své výstavby nebránil jen fyzickým útokům případných nájezdníků, ale hned po svém vzniku byl řešen i spor ohledně zamýšleného zasvěcení kostela Bohorodičce Panně Marii, již byl zasvěcen již klášter v nedaleké Klášterské Lhotě, čímž by klesly výnosy benediktinů plynoucí z poutních cest. Ač benediktini spor vyhráli, po zničení kláštera husitskými vojsky byl kamenný tympanon z jejich klášterního kostela převezen a druhotně osazen právě do horní části portálu kostela v Hostinném.⁵⁹ Okolí kostela sloužilo až do 16. st. zároveň jako městský hřbitov, z něhož se zachovalo několik náhrobků.

Hrad byl ve městě pravděpodobně od jeho založení a sloužil nejen jako sídlo pána města, ale i jako významná součást městského opevnění. Za vlády Jiřího z Valdštejna byl v 16. st. přestavěn na pohodlnější zámek⁶⁰, později ztrácel svůj význam, když Valdštejnové začali více využívat od poloviny 17. století novou rezidenci Nové Zámky nedaleko Hostinného

---

⁵⁸ Tamtéž, s. 238.

⁵⁹ Tamtéž, s. 47.

⁶⁰ JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8. S.100.

a zámek v Hostinném sloužil zejména potřebám panských úředníků⁶¹. V éře průmyslové revoluce bude přestavěn do zhruba dnešní podoby areálu továrny Labský mlýn.

2.3 Hostinné v husitských bouřích

Na začátku 15. století vlastnil Hostinné rod Krušinů z Lichtenburka, který v době husitských válek střídal proti sobě stojící strany. Na počátku husitských válek Hynek Krušina velel vojenským silám pražanů, přispěl také k porážce císaře Zikmunda před Prahou v roce 1420.

O tři roky později však Krušinové změnili stranu a přidali se ke šlechtě stojící proti Janu Žižkovi z Trocnova. Ten se rozhodl Krušiny ztrestat a během svého tažení roku 1424 obléhal i město Hostinné.⁶²

Hradby města se husitům nepodařilo zdolat a jejich vojsko utrpělo značné ztráty, svoji roli jistě sehrála i únava z předcházejících tažení. Žižka se následně rozhodl vypálit nedaleký benediktinský klášter v Klášterské Lhotě, který zde působil od 13. st. jako jedna z prvních kolonizačních sil, po vydrancování husity již nikdy nebyl obnoven a dominantní úloha v regionu tak připadla dále Hostinnému, které společně s Klášterskou Lhotou po válkách král Zikmund přidělil Krušinům.⁶³

2.4 Požár města a renesanční přestavba

Roku 1521 získal město Hostinné do svého držení rod Valdštejnů. S jejich vládou je spojen nejen hospodářský rozkvět, během něhož bylo Hostinné jedním z hlavních středisek dominia Valdštejnů, ale také náboženské spory⁶⁴, protože sami představitelé rodu byli evangelíci, což mělo později i majetkovou dohru. Dvakrát byl z města vyhnán katolický kněz, kterého roku 1542 nahradil kněz luteránského vyznání. Luteránství ve městě zůstalo až do roku 1623. Jeden z pokračovatelů rodu Jan Kryštof z Valdštejna nechal vybudovat nový městský hřbitov a kostelík (původní hřbitov kolem kostela Nejsvětější Trojice již svojí kapacitou nestačil a nebylo možné jeho plochu rozšířit), který se do budoucna stal součástí kláštera. Za jeho vlády došlo také ke katastrofálnímu požáru města v roce 1610 a rozsáhlé přestavbě (viz níže) související se vstupem do nové éry.

Roku 1610 celé město do základů vyhořelo, čemuž předcházeli již před tím menší požár města v roce 1550. „Popelem lehly všechny významné městské budovy – kostel,

---

⁶¹ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 36.

⁶² FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 400.

⁶³ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 20.

⁶⁴ JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8. S. 101.

děkanství, zámek, fara, škola, radnice a pivovar. (...) Oheň byl tak silný, že roztavil i všechny zvony na kostelní věži.“⁶⁵

Za přispění okolních měst bylo Hostinné vybudováno znovu, tentokrát již s výraznou renesanční stopou znatelnou na nově vybudovaném kostele, faře, zámku, radnici a škole, které na sobě nesly sgrafita. Ta se dochovala dodnes na radnici a děkanství. Přestavbu města vedl slavný italský architekt Carlo Valmadi⁶⁶, který se podílel také na renesančních úpravách církevních staveb v širším regionu kolem města, např. kostela v Dolním Lánově, Dolní Olešnici nebo Maršově. „Mezi jeho stavby realizované v Hostinném patří hřbitovní kostelík Nejsvětější Trojice, přestavba děkanského kostela, děkanství, zámku, radnice a jistě i mnoha měšťanských domů na náměstí.“⁶⁷

V děkanském kostele Nejsvětější Trojice v Hostinném Carlo Valmadi musel po požáru nechat opravit zdivo a věž a vybudovat nový krov a zastřešení. Poučení požárem zřídili měšťané v kostelní věži také prostor pro ponocného, který nejen troubil čas každou hodinu, ale plnil též roli požární hlídky. V interiéru kostela je dosud kamenná renesanční kazatelna, se sochami Árona, Mojžíše, evangelistů a církevních učitelů.

Vedle kostela je zachována renesanční budova děkanství, která nahradila původní gotickou faru, napojenou na západní část městského opevnění. Fasádu nechal sgrafity ozdobit Carlo Valmadi, využil pro renesanci typická sgrafitová psaníčka, na některých můžeme najít ornamentální motivy. Za tehdejší hranici města pod dolní bránou projektoval zmíněný architekt ještě před velkým požárem města také kostelík u nového městského hřbitova.

Výraznou proměnu prodělala také radnice nesoucí dosud renesanční prvky. Fasáda radniční věže byla bohatě ozdobena sgrafity s ornamentálními výjevy a figurami mladíků s hudebními nástroji, bohyní lovu Dianou se psem a dvou satyrů s kozlí hlavou. Od roku 1641 jsou do nároží radničních věží umístěny ikonické sochy dvou obrů-Rollandů v římské zbroji, oba obři drží v rukou meč a štít, levý obr má v erbu českého lva, pravý obr slezskou orlici.⁶⁸ „Důvodem umístění obrů na radnici je skutečnost, že postavy rytířů či obrů umístěných na náměstí, radnici, kašně či sloupu, jsou symbolem starého tržního práva města.“⁶⁹ V městském folkloru jsou však spojováni zejména s pověstí o mytických strážcích města zvaných Řezník a Pekař.

---

⁶⁵ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 39.

⁶⁶ FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 403.

⁶⁷ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 41.

⁶⁸ JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8. S.103.

⁶⁹ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 159.

Události velkých dějin dovedly majitele Hostinného Zdeňka z Valdštejna spolu s jeho strýcem Hanibalem roku 1620 na Bílou horu, kde stáli proti císařským vojskům. Zdeněk z Valdštejna pak v konfiskaci o město přišel, to přesto zůstalo jeho rodu, protože přešlo do rukou Albrechta Václava Eusebia z Valdštejna. Za vlády vévody se Hostinné stalo jedním z privilegovaných měst frýdlantského vévodství. Po zavraždění Albrechta z Valdštejna v Chebu přešlo město do rukou Viléma Lamboye z Desseneru, z této doby zbyla ve městě řada významných barokních památek.

2.5 Třicetiletá válka

Útrapy třicetileté války 1618-1648 se nevyhnuly ani Podkrkonoší a Hostinnému. Během panování Albrechta z Valdštejna bylo město i přes většinu luteránského obyvatelstva uchráněno před ubytováním císařského vojska, kterým představitelům Hostinného hrozil v srpnu 1629 jičínský hejtman Bernard von Taxis. Většina měšťanů raději přijala katolictví, bylo však i nemálo těch, kteří odešli do nábožensky přijatelnějšího Slezska.⁷⁰ Po zavraždění Albrechta z Valdštejna roku 1634 se válečné útrapy městu již nevyhnuly. „V létě a na podzim tudy procházeli vojáci, nebo zde byli dokonce i ubytováni. Ve městě vyrabovali všechny zásoby jídla a peněz, a tak nastala velká bída. Společně s vojskem do města přišel i mor, který řádil tak silně, že vymřela téměř polovina obyvatel.“⁷¹

Za zásluhy v císařském vojsku získal Hostinné roku 1635 generál Vilém Lamboy z Desseneru, jehož zájmem byla více vojenská kariéra nežli blaho poddaných. Ihned započal s rekatolizací, protože ve městě zůstával silný protestantský odpor, jehož naději přiživovala vidina příchodu švédských vojsk.

Ta skutečně dorazila v roce 1639, namísto náboženské svobody však řešila zejména válečnou kořist. Týden trvající rabování, vraždění a znásilňování bylo ukončeno až po přimluvách městského faráře Langa, jemuž mezitím Švédové totálně vydrancovali kostel Nejsvětější Trojice. Další vojsko Švédů přitáhlo do města v lednu 1640, zůstalo až do konce války v roce 1648.

2.6 Období baroka a rekatolizace

Po uzavření Vestfálského míru se na svá panství v Čechách a do Hostinného vrátil již zmíněný generál Lamboy, jehož snahou bylo zejména navýšení robotních povinností a daní od poddaných zbídačených před tím roky války. Jeho manželka, Sibylla Lamboyová, se o město starala oproti svému muži ukázkově. V roce 1678 nechala z vděčnosti před uchráněním města

---

⁷⁰ Tamtéž, s. 58-59.

⁷¹ Tamtéž, s. 59.

morovou nákazou (morové epidemie zasáhly Podkrkonoší několikrát, velmi silná byla roku 1670) na náměstí vybudovat mariánský sloup, který je dosud dominantou centra města.

Pískovcový sokl nese celkem šest soch světců (sv. Roch, sv. Šebestián, sv. Jan Nepomucký, sv. František, sv. Antonín, sv. Ignác), socha sv. Rozálie chránící před morem leží ve výklenku, na vrcholu sloupu je pak umístěna socha Panny Marie. Ta je na sloupu zároveň vytesána ve zlatém reliéfu s erbem rodu Lamboyů, kde pláštěm chrání děti před morovou epidemií.⁷² Mariánský sloup byl důležitou součástí barokní tradice kultu Panny Marie, jehož rozvoj znamenal i rozmach kapliček a božích muk (viz níže). Druhý mariánský sloup vybudovaný v barokním stylu stával od roku 1746 do 50. let 20. století v městském lese směrem na Čermnou, kde označoval pohřebiště zemřelých na mor.

Od roku 1650 do Hostinného přicházeli jezuité z Jičína⁷³, 1651 jim byla zbudována skromná rezidence ve staré městské škole v přímém sousedství děkanského kostela, kterou většinu času obývali tři členové řádu. Odsud se jezuité vydávali na své misie za protestanty žijícími od třicetileté války v horách, mniši mířili také do Vrchlabí, kde nakonec působil řád augustiniánů. Několik let trvající vyjednávání o zřízení jezuitského gymnázia a větší rezidence nakonec ztroskotalo na majetkových poměrech panstva, ale také na neochotě jezuitů nadále v Krkonoších setrvat. Roku 1666 tedy členové řádu nadobro odešli.⁷⁴ Zchátralá budova jezuitské rezidence, sloužící do 19. st. jako škola, byla zbourána v roce 1989.

Po neúspěchu s jezuitu se musel tehdejší městský pán Jan Lambert Antonín Lamboy obrátit na jiný řeholní řád, aby naplnil své rekatolizační snahy. Úspěch zaznamenal u řádu františkánů, kterým roku 1666 písemně potvrdil záměr vybudování kláštera.⁷⁵ Mezitím bratři pobývali v prostorách opuštěné jezuitské rezidence. Už roku 1667 byl položen základní kámen kláštera a nového kostela Neposkvrněného početí Panny Marie, jeho konstrukce se však hned po dostavení začala hroutit kvůli bažinatému podloží a spodním vodám. Františkáni se rozhodli jednat s městem a přistavět klášter k již stojícímu hřbitovnímu kostelíku, který by byl rozšířen. Přestavba začala roku 1677, kvůli finančním problémům se protáhla až do roku 1684.

V dalších letech probíhala výstavba kaple, krypty, knihovny a různých stavebních prvků v klášterním kostele nebo v zahradách.⁷⁶ Mniši začali v klášteře provozovat lékárnu a nemocnici pro chudé. Později v roce 1748 je kapacita klášterního kostela navýšena přístavbou druhé kostelní lodi. Samotná stavba se stane místem paměti města spojeným do budoucna

---

⁷² Tamtéž, s. 66.

⁷³ JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8. S. 526.

⁷⁴ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 62-64.

⁷⁵ FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 526.

⁷⁶ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 67-72.

s mnoha historickými zvraty, dnes kostel slouží jako Galerie antického umění, prostor kláštera je pak městským muzeem a knihovnou.

S příchodem františkánů do Hostinného se rozvíjí rekatolizace, vzniká také tradice Porciunkule, která z původní idey františkánské náboženské pouti dnes přešla v poněkud více komerční a konzumní záležitost slavenou nicméně každý rok v létě (vyjma období tzv. normalizace ve 20. st.) už od příchodu mnichů do Hostinného.

S barokem a rekatolizací souvisí také rozvoj menších sakrálních památek, které pomáhaly dotvářet kompozici tzv. barokní krajiny. Kolem roku 1740 byla vybudována Olivetská kaple, jejíž interiér je vybaven pískovcovými sochami s figurálním a architektonickým pozadím na fresce, celý výjev připomíná Kristovu oběť. Před kaplí jsou sochy dvou andělů, v horní části průčelí kaple jsou dva andělíčky nesoucí kartuš, hlava anděla je i nad klenákem vchodu do kaple. V barokním stylu byla postavena také kaple Navštívení Panny Marie v tehdejší městské lese u cesty k obci Čermná.

Ve městě se dají také dosud nalézt barokní boží muka (a mnoho božích muk z pozdějších období), vedle brány děkanského kostela je dodnes také pozdně barokní kříž a další kříž z 18. st. (nynějším kříž je z roku 1820, před tím zde však byl kříž prokázán již na starší vedutě) najdeme nedaleko Labské fortny. Směrem na Vrchlabí u silnice v části Dobrá Mysl můžeme nalézt pozdně barokní kříž s reliéfem sv. Františka. Na kraji města stávala také pískovcová barokní socha znázorňující boj archanděla Michaela bojujícího s ďáblem, bohužel však byla v 60. let 20. st. během komunistického tažení proti sakrálním památkám zničena, stejně jako řada dalších památek. Dochovala se však barokní socha sv. Jana Nepomuckého u mostu přes řeku Čistou.

Život v barokním Hostinném na téměř každém kroku obyvatelům připomínal přímo či symbolicky různé dimenze katolické víry. I když se řada zejména menších sakrálních památek vlivem zvrátů 20. století nedochovala, ty zbývající jsou pro nás cennými důkazy životního stylu, řemeslného umu i každodennosti předků.

2.7 Hostinné v éře Marie Terezie a Josefa II.

Po smrti Jana Maxmiliána Lamboye v roce 1683 se Hostinné stalo majetkem rodu Kinských, avšak jen na velmi krátkou dobu. Již v roce 1703 město získal rod Morzinů, dalších šlechticů, kteří zbohatli zejména během válečných tažení císaře a pobělohorskými konfiskacemi a kteří v regionu sídlili v nedalekém Vrchlabí. Ani Morzinové se v podkrkonošské državě nezdrželi a v roce 1719 Hostinné koupil hrabě František Josef Šlik.

V druhé polovině 18. st. panství nad městem přešlo na pána z Lamberka a Otenberka, Schaffgotsche a nakonec hraběte Josefa Bolza. Rychlé však nebyly v éře osvícenského absolutismu jen změny majitelů města.

Císařovna Marie Terezie roku 1759 potvrdila všechna městská práva a nechala městský znak doplnit dnes již ikonickými postavami dvou obrů.⁷⁷ Reforma soudnictví roku 1765 městu potvrdila sídlo pro soud II. třídy. Zavedeno bylo také v roce 1770 evidování a číslování domů. Kvůli snaze o stavební rozvoj města se na konci 18. st. začalo s bouráním středověkých městských hradeb, jejichž části se zachovaly do 20. st.

Špatný stav monarchie, který vedl osvícenské panovníky k řadě reforem, se odrazil i v Hostinném a jeho okolí. Hladomor v 70. letech 18. st. zbídačil vesnice, zatímco města se relativně dobře vzpamatovávala. Zvýšený nátlak vrchnosti na ubývající pracovní sílu vedl poddané k selskému nevolnickému povstání roku 1775, kdy sedláci z Vlčic a Čermné přitáhli do Hostinného, odkud pak pokračovali k zámku ve Vrchlabí, cestou se k nim přidávali sedláci z dalších vesnic. Po čtyřech dnech se v Hostinném objevilo císařské vojsko, které na žádost starosty chránilo měšťany před povstalci a uklidnilo také situaci v sousedním Vrchlabí.⁷⁸

O šest let později bude nevolnictví konečně zrušeno císařem Josefem II., o rok později vydá i tzv. toleranční patent, zaručující svobodu vyznání. Poučen hladomorou za vlády jeho matky nařídil císař zřízení zásobáren obilních sýpek, tzv. špejcharů, přičemž jeden špejchar bude zřízen i v Hostinném. Během svých cest navštívil císař Josef II. celkem třikrát Hostinné, a to v letech 1766, 1771 a 1778. Během své druhé cesty přislíbil finanční podporu obchodníkovi s plátnem Janu Václavu Bergerovi z Bergenthalu, který bude jedním z plátenických baronů zmíněných níže. Třetí návštěva císaře ve městě byla spojena s tzv. bramborovou válkou, kdy bylo na linii Hradec Králové, Jaroměř, Hostinné, Vrchlabí zakopáno na 130 000 vojáků Rakouska, avšak k boji s Prusy nakonec ještě nedošlo. Odkaz Josefa II. ve městě je připomínán pomníkem, který bude zbudován roku 1906 naproti gymnáziu a stane se předmětem sporů mezi Čechy a Němci v období první republiky.

Rod Bolza, v jehož držení bylo i Hostinné, byl vyhlášený podnikáním v oblasti textilu. Ruku v ruce s rozvojem manufaktur a odlivem obyvatelstva do měst začalo město zažívat nebývalý stavební rozmach a stalo se textilním centrem, v němž začala podnikat řada tzv. plátenických baronů. V Hostinném tak byla založena úspěšná barvírna látek, vyvážející až do Asie, ale také do Boloně, Benátek, Palerma, Florencie, Ancony i Amsterdamu. Nechyběly samozřejmě další barvírny, sušárny a bělírny.

---

⁷⁷ Tamtéž, s. 81.

⁷⁸ Tamtéž, s. 85.

V okolí města se začal pěstovat len, nastal nebývalý rozmach tkalcovských stavů. Typické pro Hostinné se stalo tzv. sanktgallenské plátno, tedy plátno s příměsí, jehož vývoz činil 45 000 balíků ročně. Balíky byly opatřeny nádhernou firemní nálepkou s vedutou města, na níž můžeme vidět, jak Hostinné vypadalo kolem roku 1780.⁷⁹

Pláteničtí baroni Jan František Theer ze Silbersteinu zaměstnával v Hostinném a okolí na šest tisíc lidí, Jan Václav Berger z Bergenthalu kolem pěti set. Takových (i když třeba méně movitých) zaměstnavatelů a podnikatelů bylo ve městě několik.

2.8 Život v Hostinném v 19. století

Roku 1799 získal panství Hostinné rod Deymů ze Stříteže, za jejich panování budou přestavěny Nové Zámky nedaleko Hostinného na skutečně reprezentativní sídlo hodné rodu, jehož členové zastávali významné funkce ve správě monarchie. V držení rodu Deymů již Hostinné zůstane až do vzniku první Československé republiky, samotný rod bude nakonec z finančních důvodů nucen opustit i zámek a nemovitosti, které mu ještě zbydou.

Celé 19. století bylo pro město velmi neklidné, plné různorodých katastrof. V roce 1805 Hostinné zasáhla vlna drahoty a lichvářství spojená také s hladomorem a šířením nemocí majících na svědomí velké množství životů. Roku 1813 městem prošlo šedesát tisíc vojáků ruské armády pochodující proti Napoleonovi. V letech 1829 a 1834 město zasáhly velké povodně, mezitím v roce 1832 zemřelo osmdesát dva obyvatel na cholera, která město postihla i roku 1850. Vodní živel nahradil v letech 1848 a 1867 oheň, když požáry zničily několik desítek domů a středověkou horní bránu. Další povodně zasáhly město v letech 1882, 1886 a 1897, kdy šlo o největší živelnou katastrofu v historii Krkonoš⁸⁰, která v samotném Hostinném zničila veškeré mosty, jižní část města, některé průmyslové podniky a železniční násep. S odstraňováním škod pomáhala armáda.⁸¹

Přes všechny katastrofy se v 19. století v Hostinném dále budovaly drobné sakrální památky. Na Poštovním dvoře nad městem byla se souhlasem hraběte Deyma vybudována roku 1885 mariánská poutní kaple u pramene s léčivou vodou.

Před tím byla blízko centra města roku 1850 postavena zděná kaple Simona Stocka přestěhovaná ve 30. letech 20. století na Hrnčířský vrch. Přibylo také několik božích muk a křížů, které jsou ve městě dosud.

Výraznou proměnou společenského života v Hostinném byl rozvoj spolků od druhé poloviny 19. st., typický tehdy pro České země po revolučním dění roku 1848, zejména

---

⁷⁹ Tamtéž, s. 81-83.

⁸⁰ PILOUS, Vlastimil, BARTOŠ, Miloslav. *Největší povodně v Krkonoších*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2014. ISBN 978-80-87706-44-2.

⁸¹ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 96-97.

v souvislosti se zákony č. 142/1867 ř. z., č. 135/1867 ř. z. a č. 134/1867 ř. z.⁸² Potřeba institucionalizace volného času, zájmové činnosti a mezilidských kontaktů vedla právě skrze spolky, které se „tak staly významnou cestou jak k prosazování zájmů jednotlivých skupin obyvatelstva, tak možností k rozšiřování obecných i specifických vědomostí, myšlenek a názorů.“⁸³

Skupiny osob „začaly veřejně dávat najevo svoji ochotu sdružovat se a začít vykonávat nějakou prospěšnou činnost nejen sami pro sebe, ale i pro druhé. Členové spolků se začali oblékat do stejnokrojů ozdobených spolkovými odznaky, pořizovali si své vlastní prapory a vedli bohaté kroniky. (...) Členové spolků se pravidelně účastnili všech významných událostí a společenských akcí ve městě. Jejich aktivita se během let výrazně měnila a odrážela společenský a politický vývoj v zemi.“⁸⁴

Skladba spolků a jejich zaměření ve městě postupně začala odrážet i vzrůstající nacionální rozpory mezi německou majoritou a českou minoritou, protože „spolková půda byla téměř ideálním prostorem pro vyjádření těchto názorů, protože nebyla spoutána žádným oficiálním vládním ani obecně právním názorem. Liberálnost tohoto prostředí se projevila ve výrazné polarizaci a spolky si mohly dovolit být nacionálně radikální.“⁸⁵

V Hostinném byl roku 1855 jako první založen Pěvecký a hudební spolek, následoval Spolek dobrovolných hasičů a Spolek válečných veteránů. Nechyběl však ani Osazovací a okrašlovací spolek, Krkonošský spolek, Spolek německých učitelů, Německý spolek, Německý pomocný spolek, Svaz Němců v Čechách, Ženský pomocný spolek, Zemský svaz chovatelů včel a několik požárních spolků, vázaných na příslušné továrny.⁸⁶ Členství ve spolku bylo pro mnohé obyvatele nejen vyjádřením své zájmové činnosti, ale také součástí prestiže, což platilo zejména u dobrovolných hasičů (vzpomeňme, u kolika požárů a povodní museli zasahovat v 19. st. a to nejen v Hostinném) nebo válečných veteránů, jejichž prapor byl spolku věnován roku 1868 císařem Františkem Josefem I. a jeho patronaci při svěcení přijala císařovna Alžběta.⁸⁷

Silně nacionálně orientované bylo členství v Německém tělovýchovném spolku, založeném v Hostinném roku 1881. Spolek měl vliv na život města i tím, že inicioval roku 1899

---

⁸² LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš, MACKOVÁ, Marie. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3510-1. S. 345.

⁸³ Tamtéž, s. 343.

⁸⁴ ANDĚL, Tomáš. Hostinné. [Hostinné]: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 114.

⁸⁵ LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš, MACKOVÁ, Marie. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3510-1. S. 353-354.

⁸⁶ ANDĚL, Tomáš. Hostinné. [Hostinné]: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 114.

⁸⁷ Tamtéž, s. 125-126.

vznik nové tělocvičny, která pak sloužila jako zázemí spolkových aktivit dalších německých spolků. Za zmínku jistě stojí také Spolek německých učitelů z roku 1886, jehož činnost byla naplněná mimo jiné i pedagogickými přednáškami a snahou zapojit pedagogy do širšího společenského života města.

Specifické postavení ve městě měly české spolky, neboť v Sudetech představovaly v druhé polovině 19. st. Češi typicky minoritu, v roce 1890 bylo v Hostinném 4087 Němců a 246 Čechů, v roce 1900 dokonce 3984 Němců a 104 Čechů.⁸⁸ Češi přicházeli do Hostinného v 19. st. zejména z okolních vesnic, odkud odcházeli za možností přivýdělnku v nově vznikajících městských továrnách. Českou menšinu v Hostinném však netvořili jen dělníci, šlo také o drobné živnostníky jako hodináře, skláře, koláře, klempíře atd.

Česká menšina se začala sdružovat v 80. letech 19. st. v hostinci Heinricha Bürgela, což bylo v Hostinném v letech 1884-1921 jediné místo, kde fungoval český spolkový život. Právě zde byla založena roku 1884 Čtenářská beseda pořádající zábavy, divadelní představení, přednášky i koncerty, ale také dávající k dispozici českou literaturu a noviny. Vedle Čtenářské besedy byla významným spolkem také Národní jednota severočeská založená v Hostinném roku 1906. Snaha Čechů o spolkový život se bohužel neobešla bez negativních reakcí některých zdejších Němců, docházelo na fyzické útoky vůči členům českých spolků i ničení vybavení zmíněného hostince.⁸⁹ Vlastního Národního domu a české školy se v Hostinném Češi dočkali až po vzniku Československa.

Po celá staletí žila v Hostinném také malá komunita Židů, která patřila k náboženské komunitě v nedalekém Trutnově. Vesměs šlo o majetné a vzdělané měšťany vlastníci obchody, továrny nebo pracující ve státní sféře. Od roku 1884 měli Židé v Hostinném vlastní malý hřbitov na kopci sv. Antonína, místo bylo bohužel zničeno během Křišťálové noci roku 1938 a definitivně zaniklo v roce 1942.

Život obyvatel, zejména těch nejmladších, zajisté v 19. st. ovlivnil také rozvoj školství v Hostinném. Již roku 1873 byla dokončena budova gymnázia (dnes Krkonošské gymnázium), kde se vyučovalo německy. V roce 1878 byla dostavěna nová budova chlapecké a dívčí školy s osmi třídami (dnes budova školní družiny a Domu dětí a mládeže). Pro dojíždějící gymnaziální studenty městská rada nechala vybudovat roku 1898 studentský domov.

Zvláštní kapitolou je pozvání řádu voršilek do Hostinného s cílem vzdělávat zejména dívčí mládež. Jeptišky sice začaly roku 1877 své působení ve staré budově školy, postupně však získaly do své správy několik budov sloužících jako klášter (původně vila továrníka Rödera),

---

⁸⁸ Tamtéž, s. 272.

⁸⁹ Tamtéž, s. 278-279.

mateřská, církevní obecná a církevní měšťanská škola, ale také prádelna, mandlovna a sklad potravin.⁹⁰ Trochu zvláštním způsobem se v budoucnu do historie školství v Hostinném zapíše budova okresního soudu a věznice zbudovaná v roce 1899 – právě zde se dnes nachází ředitelna a 1. st. ZŠ Karla Klíče.

2.9 Revoluční rok 1848

Evropská vlna revolucí roku 1848 vyvolaná nespokojeností s Metternichovským systémem zasáhla také Podkrkonoší. Díky poštmistrovi z Nových Zámků se do města dostala zpráva o odstoupení kancléře Metternicha, zrušení cenzury a zejména vyhlášení konstituce, což vedlo k velkým oslavám pod radničními obry.⁹¹

V dubnu 1848 byla v Hostinném založena Národní garda⁹² o síle sedmdesáti mužů, jejíž vybavení pocházelo zejména z vyřazených pušek a šavlí z pevnosti Josefov. Po vypuknutí červnového povstání v Praze se Národní garda z Hostinného vydala hned druhý den na setkání krkonošských Národních gard v Jičíně, odkud vyrazily dále ku Praze přes Sobotku. Zde je krajský hejtman a komisař přesvědčili muže, aby se vrátili domů, gardisté hodlající přesto dále pochodovat na Prahu se k barikádám nedostali kvůli vzájemným rozporům a hádkám. Císař Národní gardu v Hostinném rozpustil nařízením z roku 1851. Městský písař popis událostí revolučního roku zakončil slovy: „Takto nařízením moci se rozplynula garda, svoboda a konstituce jako sníh na slunci.“⁹³

2.10 Prusko-rakouská válka 1866

Oproti revolučnímu, a přitom ve městě nakonec poklidnému, dění roku 1848 zasáhlo válečné běsnění naplno Hostinné v roce 1866. Ticho před očekávanou bouří střetu Rakouska s Pruskem prolomilo vyhlášení odvodu mužů do armády 12. června 1866, o šest dnů později Prusko vyhlásilo Rakousku válku. Tou měla být vyřešena převaha v Německém spolku a otevřena cesta k vytvoření sjednoceného Německa.

Obyvatelstvo bylo varováno, že se boje odehrají i v regionu, což vedlo k panice, vyprodání zboží a úprku některých měšťanů, mezitím co se na kraji města usídlila posádka hlídající mosty. Dne 27. července 1866 dorazili do Hostinného první uprchlíci z hraničních oblastí, zároveň byla slyšet dělostřelecká palba z necelých patnáct kilometrů vzdáleného Trutnova. V poledne do města dorazily dvě setniny c. k. pěšího pluku č. 61 a utábořily se na náměstí, druhý den je vystřídal 13. prapor polních myslivců.⁹⁴

---

⁹⁰ Tamtéž, s. 196-201.

⁹¹ Tamtéž, s. 97.

⁹² FLOUSEK, Jirí, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 412.

⁹³ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné: Město Hostinné*, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 98.

⁹⁴ Tamtéž, s. 99-100.

Špatný vývoj bitvy u Trutnova vedl v Hostinném k takové panice, že měšťané snímali i symboly rakouské monarchie z úředních budov a schovávali svůj majetek nebo rovnou prchali. Ač bitvu vojsko Rakouska nakonec vyhrálo, stahující se jednotky byly vyčerpané a demoralizované. Několik stovek císařských vojáků pobývalo přes noc v Hostinném a u Nových Zámků, kde byli měšťany ošetřeni, aby následně pokračovali dál.

Následně 30. června 1866 Hostinné obsadila armáda Pruska, starosta města Wenzel Czerweny byl spolu s členy obecního zastupitelstva zatčen, mezitím co si pruští dragouni, granátníci, polní myslivci a dělostřelci sháněli ubytování v měšťanských domech, většina vojáků nocovala přímo na náměstí a v podloubích nebo v areálu Eichmannovy papírny mezi náměstím a děkanským kostelem. Během rabování nezůstalo v obchodech a sklepích měšťanských domů mnoho, byl vypit obsah sudů v pivovaru a palírně. Velitel vydal také (opakovaně) rozkaz ke shromáždění zásob masa, chleba, krup, soli, kávy, ovsa, sena apod. a jejich odevzdání pruské armádě. Město následně sloužilo jako shromažďovací centrum pro pruskou armádou požadované rekvizice v okolí.

Situaci ještě více zhoršila zpráva o výsledku bitvy u Hradce Králové 3. července 1866, z níž doléhal zvuk dělostřelecké palby až do Hostinného vzdáleného necelých padesát kilometrů. Ve městě byly zřízeny špitály pro raněné vojáky v budově obecné školy, františkánského kláštera a Röderovy vily, velitel pruských vojsk zároveň nařídil uvolnit ještě více prostoru k ubytování několika dalších stovek vojáků, kteří měli dorazit.

Po bitvě u Hradce Králové bylo město plné nepřátelských vojáků, ustalo však také rabování a násilnosti. Dorazily i zásobovací vozy s jídlem, což vyhládlé obyvatelstvo potěšilo pravděpodobně nejvíce. Zemřelí vojáci byli pochováni na městském hřbitově vedle františkánského kláštera, kde také dosud stojí pískovcový kříž připomínající oběti válečného běsnění roku 1866. Uzavřené továrny a živnosti vedly k všeobecné bídě měšťanů stejně jako vysoké ceny nedostatkových potravin.⁹⁵

Na začátku srpna opustila Hostinné stálá pruská posádka, zůstali pouze zranění vojáci a městem protáhlo několik vojsk, např. pěší a dělostřelecká baterie, eskadrona nebo dragounský pluk, jimž obyvatelé museli zajistit stravu a ubytování. Léto roku 1866 bylo pro obyvatele města jistě tragické, přestože v Hostinném samotném bitevní linie neprocházela.

2.11 Průmyslová revoluce, industrializace a urbanizace města

Dlouhé 19. století je vedle revolucí politických zasaženo také do té doby bezprecedentní revolucí industriální, díky které se těžkopádný systém založený na feudalismu začal měnit

---

⁹⁵ Tamtéž, s.101-103.

v kapitalismus.⁹⁶ Ruku v ruce se surovinovým bohatstvím, technologickým zlepšením zemědělských postupů, demografickým růstem, rozvojem dopravy (zejména železniční), zvyšující se vzdělaností, rostoucí distribucí médií a urbanizací⁹⁷, měnila průmyslová revoluce turbulentně životní prostředí i společnost také v Podkrkonoší. Hostinné se dokonce díky průmyslové výrobě zapojilo do světové hospodářské sítě (viz např. výše popsané exporty plátna z Hostinného do zahraničí) vznikající právě v 19. st. důsledkem hospodářského růstu a hledání nových odbytišť.⁹⁸

Století páry se trvale podepsalo na podobě Hostinného, v němž vyrůstaly průmyslové objekty. Ve spojení s plátenickými barony byly již výše zmíněné textilní továrny soustředěné na výrobu a úpravu plátna. Ve městě existovaly barvírny, bělidla, přádelny lnu, škrobárna, tkalcovny. K výrobě a montáži textilních strojů do továren byla roku 1884 zřízena strojírna a slévárna.⁹⁹

Dlouhou tradici má však také zdejší zpracování papíru¹⁰⁰, který se v Hostinném začal vyrábět roku 1835 v budově bývalého zámku Valdštejnů, jenž od roku 1820 sloužil také jako přádelna bavlny. Celý komplex dodnes nese název Labský mlýn. Na druhé straně města dosud prosperují Krkonošské papírny (KRPA), které jsou pokračovatelem další papírny založené roku 1850 Juliem Eichmannem. Mimo výroby papíru se některé podniky ve městě soustředily na výrobu papírových sáčků, obálek, módních brašen, ubrousků, tiskopisů a dopisních papírů.¹⁰¹

Ekonomickému rozvoji města napomáhaly také pivovary, v 19. st. existoval v Hostinném zámecký a měšťanský pivovar. První zmíněný byl pronajímán šlechtickými majiteli města až do roku 1922, kdy budovu definitivně odprodal rod Deymů. Druhý zmíněný podnik byl založen v roce 1872 a od roku 1893 fungoval jako akciová společnost až do svého zrušení v roce 1948. Přítomnost pivovarů ve městě podporovala zajisté také rozsáhlou sítí hostinců a hotelů, kterých v malém podkrkonošském městě existovalo dvacet čtyři.

Průmyslové podniky by se neobešly bez železniční dopravy, která byla v Hostinném zahájena roku 1870, když se podařilo propojit železniční trasu Velký Osek-Trutnov-Poříčí, jejíž poslední části byly dokončeny o rok později.

Z nádraží, postaveného v roce 1870, se cestující mohli dále do města svézt fiakrem. Podstatně více se začaly budovat také silnice skrze město napojené postupně na tzv. pražskou

---

⁹⁶ KŘEN, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-612-2. S. 195.

⁹⁷ RAPPORT, Michael. *Evropa devatenáctého století*. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-061-9. S. 145.

⁹⁸ Tamtéž, s. 151.

⁹⁹ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 147-152.

¹⁰⁰ FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 514-515.

¹⁰¹ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 131-142.

dálkovou silnici (spojovala Vratislav s Prahou, její trasa nevedla přes Hostinné, ale kolem nedalekých Nových Zámků), říšskou silnici (Trutnov-Hostinné-Jičín) a samozřejmě silnice do okolních obcí.¹⁰²

Továrny, zejména pak komíny jejich kotelen, se staly trvalou součástí tváře Hostinného, ale zejména zdrojem obživy pro stovky obyvatel města a nejbližšího okolí. S tím samozřejmě také narostlo množství činžovních domů a město se začalo více rozrůstat za své pomalu bourané hradby.

2.12 První světová válka

Na začátku 20. století Hostinné prožívalo úspěšný hospodářský i stavební rozvoj. Obyvatelé se dočkali funkčního vodovodu, byla rozšířena budova městské nemocnice z roku 1890, v roce 1900 byla dostavěna městská tělocvična (mnohdy sloužící i jako kulturní centrum) s vedlejším hudebním altánkem, obě místa sehrála svoji roli v právě nastupujícím 20. st. Městský park založený 1887 byl v roce 1905 rozšířen a zkrášlen. Roku 1912 byla také dokončena budova nové pošty. Roku 1913 se podařilo dokončit budovu chudobince a sirotčince (zde bude později česká menšinová škola, dnes 2. st. ZŠ Karla Klíče). Všechn pozitivní vývoj však překazil začátek první světové války v roce 1914.

V neděli 26. července 1914 se obyvatelé Hostinného dozvěděli o částečné mobilizaci, první muži z města odešli na frontu následujícího dne za doprovodu městské kapely hrající cestou na nádraží.¹⁰³ Už 31. července 1914 byla vyhlášena všeobecná mobilizace a 4. srpna 1914 na náměstí proběhl odvod koní z Hostinného a okolních obcí – zvířata byla zabavena pro válečné účely. Od října 1914 až do konce války byla městská nemocnice trvale vytižena péčí o přivážené raněné z bojišť, lůžka byla vytvořena také v prostorách městského chudobince a sirotčince.

Špatná hospodářská situace monarchie se projevila v Hostinném na omezení tovární výroby i nedostatkem jídla a zboží, přidělový systém nebyl efektivní. Náladu ve městě rozhodně nezlepšily ani návraty zmrzačených spoluobčanů nebo úmrtní oznámení. Celkem v bojích padne 88 obyvatel města, obětí války se stane také rodačka z Hostinného Luisa Ertelová, která zemře při plavbě na minou zasaženém parníku Baron Gautsch v roce 1914.¹⁰⁴

2.13 První republika 1918-1938

Nově vzniklá Československá republika nebyla v pohraničí, kde žila převážně německá menšina, přijata příliš kladně a již 29. října 1918 němečtí poslanci s odvoláním na právo na

---

¹⁰² Tamtéž, s.181-184.

¹⁰³ Tamtéž, s. 203.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 205.

sebeurčení vyčlenili pohraniční oblasti, které se měly stát součástí budoucího Německého Rakouska. Hostinné se tak stalo na krátký čas součástí regionu Deutschböhmen s hlavním městem v Liberci.¹⁰⁵ Mladá republika nebyla v prvních dnech schopná reagovat na tyto pokusy o odtržení vlastního území a situace se stabilizovala jen pomalu.

V Hostinném došlo v noci z 1. na 2. listopadu 1918 k odstranění symbolů rozpadající se monarchie a vyhlášení Národní rady, která převzala kontrolu nad městem. Založena byla jednotka domobrany Volkswehr, která měla devadesát členů. Celý měsíc se obyvatelé města potýkali s nedostatkem jídla a kolabujícími přídělky, i to pravděpodobně ovlivnilo pokles bojové morálky Volkswehru.

V noci 10. prosince 1918 dorazil vlakem do Hostinného 79. pěší pluk československé armády o síle 200 mužů, vojáci ihned obsadili nádraží, poštu a radnici, aniž by narazili na odpor německého domobrany. Zdejší úředníci byli ihned vyměněni za české obyvatele, na radnici zavál červeno-bílý prapor, k němu 21. prosince přibyl ověnčený obraz prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.¹⁰⁶

Rozkazem velitele posádky byla rozpuštěna Národní rada, vznikla nová správní komise složená z Čechů i Němců, do 15. prosince mělo dojít k odevzdání všech zbraní ve městě, zabaveny byly ještě visící portréty císaře a rakouské orlice nebo německé prapory. Od ledna 1919 byly odstraněny názvy ulic v němčině, od roku 1920 pak byly názvy ve městě dvojjazyčné, ovšem úředním jazykem byla jen čeština.

Již tak zostřenou situaci komplikoval nedostatek potravin (trval přídělový systém), ale i petroleje pro topení a svícení. V polovině února Německé Rakousko vyhlásilo parlamentní volby na 4. března 1919, kterých se chtěli zúčastnit i Němci ze Sudet, Hostinné nevyjímaje, to jim však bylo československou vládou zakázáno. V den voleb tak v mnoha městech československého pohraničí došlo k protestním demonstracím a stávkám.

Náměstí v Hostinném strážila posílená československá posádka vybavená nejen puškami, ale také kulomety. Několik set Němců se pokoušelo během protestu za právo na sebeurčení, ale také při dožadování se mouky, proniknout na radnici, v čemž jim bylo zabráněno československými vojáky za použití střelby – odražené kulky bohužel zabily sedmnáctiletou Aloisii Baudischovou a jednačtyřicetiletou Annu Sachsovou, postřeleni byli další tři lidé.¹⁰⁷ Pohřeb dvou zabitých se měl konat 7. března, byl však posunut o 24 hodin kvůli oslavě narozenin prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.

---

¹⁰⁵ JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8. S. 102.

¹⁰⁶ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 213-215.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 215-216.

Samotný pohřební průvod byl strážen československou posádkou, která k hrobu pustila pouze nejbližší příbuzné. Kombinace těchto událostí rozhodně nepomohla budovat pozitivní vztah německé menšiny k Československu, o několik let později připomínky této nešťastné minulosti využila nacistická propaganda.

Výraznou změnu do života města přineslo založení České menšinové školy v roce 1919, kterému bylo dlouhou dobu bráněno. První skromné prostory škola získala ve dvou místnostech sirotčince a chudobince, docházelo sem devadesát žáků. Škola se vedle Národního domu stala dalším centrem českého menšinového života v Hostinném. Ten roku 1921 posílilo i založení zdejší pobočky Sokola.¹⁰⁸

Teprve v roce 1920 se život ve městě začal normalizovat díky obnovenému prodeji potravin jako byly masové konzervy, slanina nebo brambory. Převážně německé obyvatelstvo Hostinného se složitě, avšak již bez větších agresivních protestů, vyrovnávalo s realitou Československé republiky. Opět se nastartoval bohatý spolkový život, obnovily se akce pro veřejnost jako třeba divadla či koncerty. Činné byly také politické strany, zejména sociální demokraté, komunisté, ale i Česká obec fašistická. Město na konci 20. let viditelně bohatlo, byly vybudovány celé nové dosud existující čtvrti Sibyla, Antoníček a Podháj, postaven byl taktéž nový betonový obloukový most přes říčku Čistá.¹⁰⁹ V roce 1930 mělo město 4650 obyvatel, z toho 3890 Němců, 630 Čechů, 72 Židů a 58 usedlíků se hlásilo k dalším národnostem.¹¹⁰

Klidnější konec 20. let vystřídala nejistota roku 1930, kdy i do Podkrkonoší dorazila světová hospodářská krize se všemi svými důsledky. Na několik týdnů byly zcela uzavřeny textilní továrny ve městě, obnovený provoz byl pak pouze částečný a situace se zhoršila ještě více v roce 1932. Do roka zkrachovaly zdejší tiskárna a tkalcovna. Složitá hospodářská situace opět roznítla křehké česko-německé vztahy.

V roce 1932 bylo úředně zakázáno nošení hákového kříže a pořádání nacionálně socialistických slavností, rostl počet konfliktů mezi nacionálními socialisty a zastánci levicových stran, tedy komunisty a sociálními demokraty. Zakázány byly i komunistické manifestace. Probíhaly domovní prohlídky a zatýkaní. Zákaz Německé národně socialistické strany dělnické byl v Hostinném (jako v jiných sudetských městech) vyřešen vznikem buňky nové Sudetoněmecké strany, založené již 1933, v Hostinném měla pobočku od března 1934. Její lídr Konrad Henlein o rok později navštívil i Hostinné. Popularita Sudetoněmecké strany

---

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 280-285.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 219-220.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 230.

viditelně rostla, v říjnu 1937 na její městskou manifestaci dorazilo přes 2700 osob a situace se měla výrazně zhoršit.

Osudný rok 1938 byl vyvrcholením snahy Adolfa Hitlera rozbít Československo s pomocí zneužití tří a půl milionů Němců žijících v jeho pohraničí. Stupňování pro československou vládu nepřijatelných požadavků bylo doprovázeno vzrůstajícím počtem konfliktů v pohraničí.

Po březnovém obsazení Rakouska v Hostinném zaznívalo čím dál více heslo „Heim ins Reich!“, už v květnu byla Sudetoněmecká strana schopná svolat na náměstí 9000 protestujících z Hostinného a okolí, ti požadovali podporu požadavků Konráda Henleina, německého průmyslu i dosazení německých úředníků. Proti tomu, naposledy společně, vystoupilo 2000 sympatizantů českých i německých komunistů a sociálních demokratů.

Neoficiálním referendem o snaze připojit Sudety, a s nimi i Hostinné, k Velkoněmecké říši byly červnové volby roku 1938, které s přehledem vyhrála se ziskem 78 % hlasů Sudetoněmecká strana.¹¹¹ Češi reagovali založením Národní gardy o síle třiceti mužů, kteří však byli pod neustálými útoky henleinovců, stejně jako rozháněné schůze komunistů a sociálních demokratů.

Září bylo plné konfliktů a zvyšovaného napětí. Henleinovci stávkou a pochodem donutili 13. září přijmout zpět do práce v továrně v nedalekých Heřmanových Sejfech-Terezíně své vyhozené soukmenovce, které vyhodil židovský majitel podniku. Po návratu z pochodu vyvěsili na radnici vlajku s hákovým křížem, za vydatného hajlování provolávali nacistická hesla, docházelo k výtržnostem. Situaci uklidnila povoláná posádka československé armády z Trutnova, která 20. září zatkla místostarostu a funkcionáře Sudetoněmecké strany Emila Reila. Českým dětem byla zrušena výuka z obavy před jejich napadením. Následující den vypuklo otevřené povstání, oddíl henleinovců přepadl nádraží v Hostinném, obsadili poštu i úřady, v noci ozbrojené oddíly hlídkovaly v ulicích města. Povstání bylo potlačeno bez boje druhý den, když dorazil pohotovostní oddíl četnictva a československé armády z Jičína.

Po všeobecné mobilizaci vyhlášené 23. září hlídala československá posádka městské mosty přes Labe a železniční trať, aby nedošlo k poškození ze strany Němců. Nadšení k obraně vlasti zhatila Mnichovská dohoda podepsaná po půlnoci 30. září 1938. Následující dny opouštěla město nejen vojenská posádka, ale i část zdejšího českého, židovského a antifašisticky smýšlejícího německého obyvatelstva, šlo přibližně o šest set osob.

V neděli 9. října vešel za bujarého vítání přihlížejících do slavnostně vyzdobeného města (na dominantním komínu továrny Labský Mlýn byl dokonce instalován v průměru tři

---

¹¹¹ Tamtéž, s. 290.

metry široký osvětlený hákový kříž) Wehrmacht. Hostinné se stalo po podepsání Mnichovské dohody součástí Velkoněmecké říše, hranice s druhou Československou republikou a budoucím Protektorátem Čechy a Morava vedla dva kilometry od města na hranici Horní Olešnice a přes Slemenský kopec.¹¹²

2.14 Druhá světová válka

Už po obsazení města v roce 1938 zde zůstala menší vojenská posádka, zároveň byla v Hostinném zřízena úřadovna Gestapa a ubytování pro malou skupinu příslušníků Schutzstaffel. Ihned se rozeběhlo zatýkání a výslechy zdejších německých komunistů, sociálních demokratů a lidí ze smíšených manželství. Listopadová Křišťálová noc započala utrpení židovské menšiny ve městě, když byl členy Hitlerjugend poničen zdejší malý židovský hřbitov (v roce 1942 byl definitivně zrušen). Židovští majitelé továren a podniků museli své firmy předat v rámci arizace. Většina Židů z Hostinného zemřela v koncentračních táborech.

Nadšení zdejšího obyvatelstva velmi brzy opadlo, když do vedoucích pozic na úřadech přicházeli tzv. říšští Němci, kteří byli pro nacistickou správu důvěryhodnější. Po obsazení zbytku Československa a vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava přišel začátek kruté druhé světové války a napadení Polska. Sudetští Němci patřili mezi první, kdo musel rukovat – a mezi první mrtvé, nezvěstné či vracející se raněné. Téměř všichni muži museli odejít do války se začátkem operace Barbarossa v roce 1941, kdy nacisté napadli svého dosavadního spojence Svaz sovětských socialistických republik. Nedostatek pracovních sil nahrazovali totálně nasazení Češi z Protektorátu a váleční zajatci, poptávku po kovech měla vyvážit sbírka drahých kovů a rekvizice zvonů i kovového plůtku kolem barokního mariánského sloupu.

Zajatecké tábory pro válečné zajatce měly pomoci nahradit nedostatek pracovních sil. V Hostinném byly celkem tři takové tábory, a to u nádraží, v dnešní ulici J. A. Komenského a u koupaliště. Nacházeli se zde zejména zajatci z Francie, Belgie a Sovětského svazu. V okrajové části Hostinného zvané Dobrá Mysl se nacházela pobočka koncentračního tábora Gross-Rosen, kde bylo nasazeno přes osmdesát polských židovských žen a dívek na práci v továrně.¹¹³

Obrat fronty u tisíce kilometrů vzdáleného Stalingradu dopadl na Hostinné zhoršením zásobování jídlem i pohonnými hmotami, zvýšením četnosti různých sbírek oděvů, surovin a financí pro armádu, i neoficiálními zvěstmi o porážkách německé armády. Vzkvétal černý trh s jídlem i cigaretami. Již tak špatnou atmosféru ve městě zhoršily transporty uprchlíků

---

¹¹² Tamtéž, s. 289-295.

¹¹³ FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 415.

a zraněných vojáků z území dobývaných Rudou armádou. Ranění byli ubytováni v nemocnici a prostorách školy i gymnázia.

V listopadu 1944 byl založen oddíl Volkssturm, tedy domobrany, složený z mladistvých, seniorů a mužů neschopných služby v armádě. Celkem bylo připraveno k obraně 1086 mužů (v dubnu 1945 to bude 1400 mužů) z Hostinného a okolních vesnic. Během února 1945 byl do Hostinného přemístěn útvar organizace Stalag VIII-A, jehož cílem byla původně správa zajateckých táborů. Své velitelství si vytvořili v klášteře řádu voršilek.

Členové útvaru zajišťovali zejména pořádek ve městě, na začátku května 1945 se podíleli na zásahu proti partyzánům útočícím na blízké celnice ve Vidochově a na Horkách.¹¹⁴ Další vojenskou sílu ve městě tvořil oddíl Ruské osvobozené armády, známé pod názvem Vlasovci.¹¹⁵

Poslední měsíc druhé světové války bylo město přeplněno uprchlíky utíkajícími ze Slezska před postupem Rudé armády. Tzv. národní hosté měli vyhrazené pro krátkodobé ubytování prostory škol, které ještě nebyly obsazeny zraněnými vojáky. Výrazně přibýlo také přesunu Wehrmachtu. Německá domobrana se chystala k obraně města podminováním mostů a budováním několika zátarasů v ulicích města. Náložemi bylo také zajištěno šedesát vagónů s municí na nádraží. 1. května se městem roznesla zpráva o smrti Adolfa Hitlera, o dva dny později došlo na zmíněné partyzánské útoky na německé celnice v nedalekých obcích Horka a Vidochov. Již 7. května převzali zástupci českých starousedlíků z Hostinného na radnici vedení města, a to bez jakéhokoliv odporu Němců, Volkssturm byl odzbrojen a rozpuštěn.¹¹⁶

V noci na 9. května městem projížděla kolona prchajících jednotek Wehrmachtu, k níž se snažili připojit i němečtí civilisté s vozy taženými koňmi a dobyt看em. Vojáci po sobě mnohdy zanechávali plnou výstroj i vojenskou techniku, která je brzdila v postupu nebo nebyla pro nedostatek paliva již schopná jízdy – ve městě tak zůstal uprostřed ulice německý tank, ale i několik nákladních vozů a mnohé další vybavení. Civilní obyvatelstvo na domy věšelo bílé prapory a odstraňovalo před tím instalované zátarasy, aby nedošlo ke konfliktům s očekávanou Rudou armádou. 9. května dopoledne městským rozhlasem k obyvatelstvu promluvil učitel Vojtěch Panský, který zastupoval nový národní výbor. Obyvatelstvo bylo vyzváno ke klidu, uzavření obchodů, vedoucí podniků se měli dostavit k jednání na radnici, aby se zabránilo rozkrádání státního majetku a bylo zajištěno propuštění vězňů z pracovních táborů přiřazených právě k velkým podnikům ve městě.

---

¹¹⁴ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 302-305.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 305.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 302-303.

Rudá armáda městem pouze projela (druhý den se zde ubytovalo několik důstojníků a vojáků), v jejím závěsu do města dorazil oddíl příslušníků Revoluční gardy, který ve spolupráci s národním výborem zahájil zatýkání, výslechy a v mnohých případech i rabování ve městě. Zatčení příslušníci SDP, NSDAP, SS a kolaboranti byli zadržováni v prostorách vily majitele papírny Eichmana, několik jich při výslechu zemřelo nebo spáchali sebevraždu. Zastřeleni byli dva příslušníci Vlasovovy armády.¹¹⁷ Mezitím se propuštění váleční zajatci, vojáci a čeští starousedlíci sešli k oslavám konce války v Městském hotelu na náměstí.

Vojenskou i politickou moc nad městem Hostinné a okolím převzal od 12. května velitel československé posádky major Josef Wurm, jehož polní pluk dorazil z Jičína. Podle vydaných nařízení museli ihned odejít tzv. Říšští Němci, všichni němečtí obyvatelé museli být povinně označeni bílou páskou s písmenem N. Příbylo sebevražd německého obyvatelstva, ale také excesů zejména ze strany Revolučních gard, které zastřelily několik německých obyvatel města.¹¹⁸ Řízení města v červnu převzala správní komise, v září byl zvolen řádný Národní výbor.

2.15 Poválečné Hostinné

Poválečná proměna Hostinného byla výrazná a dosud ve městě nese svoji stopu. Došlo k totální výměně národnostního složení obyvatelstva města, v duchu politických změn byly znárodněny mnohé soukromé podniky. Generace původních obyvatel se silným vztahem k regionu nahradili novousedlíci, jejichž poválečný zápal pro opravení a budování nového domova byl nemalý. Euforie z konce krvavého konfliktu se mezi obyvateli města mísila se strachem a zlobou, způsobenými četnými křivdami na obou stranách. K roku 1947 v Hostinném žilo 4191 obyvatel, z toho 3043 Čechů, 684 Slováků, 438 Němců a 26 příslušníků jiných národností.¹¹⁹

Již v červnu byl vypraven první odsunový transport 234 německých obyvatel, všechen jejich majetek (vyjma 30 kg, které si mohli vzít s sebou) propadl státu do tzv. Fondu národní obnovy. Z Hostinného byli Němci nejdříve transportováni do sběrného tábora ve Vrchlabí, odkud pokračovali dál buď přes Žitavu do sovětské okupační zóny nebo přes Furt im Wald do americké okupační zóny. V pozdějších transportech v rámci organizovaného odsunu bylo možné vzít si zavazadlo o větším objemu. Ve městě mohli zůstat antifašisté, komunisté, sociální demokraté, lidé ze smíšených manželství a tzv. specialisté, potřební pro řádné fungování podniků.

---

¹¹⁷ Tamtéž, s. 305-306.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 307.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 315.

Do města začali přicházet čeští novousedlíci z okolních vesnic, Novopacka, Královedvorska a Jilemnice¹²⁰, kteří z Fondu národní obnovy získali domy po původních Němcích, mnohdy i s vybavením a nábytkem. Objevila se také řada dobrodruhů, kteří si ve městě nabrali snadno získaný majetek, ale neholdali se již více zdržet. Ostatně k majetku Němců přistupovali zvláštním způsobem i např. členové správní komise města.¹²¹ Předměty, o které nebyl od novousedlíků zájem, byly shromažďovány pro účely přerozdělování a dražby v Národním domě a v hostinci nedaleko děkanství.

Ve městě se začalo s odklizením vojenské techniky (bohužel došlo i na smrt otce a tři synů při likvidaci nášlapné miny), otevíráním obchodů, novousedlíci zařizovali své živnosti. 28. října 1945 proběhly na náměstí T. G. Masaryka oslavy výročí založení republiky, kterým předcházela tryzna za oběti války. Mimo změn názvů mnoha míst a ulic ve městě došlo i ke zničení pomníku obětím první světové války, jehož autorem byl slavný německý sochař Emil Schwantner.

Restartoval se také politický život, tentokrát však již logicky bez zde dosud tradičních německých stran a v duchu Národní fronty omezené na čtyři politické subjekty. V květnu 1946 proběhly první volby v poválečném Československu, které předznamenovaly budoucí vývoj.

2.16 Rok 1948 a 50. léta 20. století v Hostinném

Změny po únorovém převratu roku 1948 na sebe nenechaly dlouho čekat ani v Hostinném. Akční výbor Národní fronty provedl politické čistky v důležitých místech městské správy Místního národního výboru, ale také ve zdejších papírnách a školách.¹²² Trestní komise Okresního národního výboru z Vrchlabí v Hostinném provedla několik veřejných líčení spojených zejména s údajným neodváděním dávek nebo nadceněním zboží zemědělci z okolních vesnic. Znárodněna byla všechna pohostinská zařízení ve městě, ale i další živnosti, celkem šlo o 109 původně soukromých podniků¹²³, které jejich majitelé pod politickým tlakem nechali sloučit do různých komunálních služeb.

V Hostinném na začátku 50. let existovaly dvě protistátní skupiny snažící se postavit na odpor komunistickému režimu. Členové první skupiny prováděli sabotážní akce, ale také vylepovali plakáty s protistátními hesly nebo finančně podporovali perzekvované rodiny. Dva členové skupiny, Karel Vít a František Kampi, také zastrašovali střelbou na cestách nebo do oken domů několik funkcionářů KSČ. Členové této skupiny byli pozatýkáni kvůli vyšetřování některých jejích členů při pokusu převézt za hranice pronásledované odbojáře ze skupiny Bílá

---

¹²⁰ Tamtéž, s. 311.

¹²¹ Tamtéž, s. 312.

¹²² Tamtéž, s. 342-343.

¹²³ Tamtéž, s. 315-318.

legie, šlo však o akci předem prozrazenou konfidentem. V prosinci 1952 proběhl veřejný soud v prostorách kina v Hostinném, který udělil velmi vysoké tresty, z toho dva doživotní.¹²⁴

Druhá protistátní skupina byla řízená osmnáctiletým Ivo Erlebachem, který se spojil s přáteli ze Sokola. Na výzvu rádia Svobodná Evropa po městě malovali velké písmeno „E“, na zed' papíren napsali barvou také obří nápis „Smrt KSČ“, dokonce zapalovali v okolí stohy slámy. Členové této skupiny Jaroslav Kubíček a Stanislav Sviták v noci 6. března 1953 nainstalovali výbušninu s časovým spínačem do komína sekretariátu KSČ na náměstí, mezitím další členové skupiny pod vedením Ivo Erlebacha po městě rozvěšovali obrazy Stalina s nápisem „Vrah naší svobody, mrtev.“, neboť se již vědělo, že diktátor den před tím zemřel. Bomba vybuchla během jednání městského výboru KSČ druhý den odpoledne, nikdo nebyl zraněn, ač došlo k vyvalení zdi. Vyšetřování po dvou dnech nakonec vedlo k dopadení celé skupiny, kde tvrdým výsledkům spojeným s mlácením a odpíráním jídla i spánku nakonec nepodlehli jen Stanislav Charouz, zbytek odbojářů se doznal. Proces byl veden v Hradci Králové, kde byli všichni odsouzeni za velezradu k několikaletým trestům, Jaroslav Kubíček dostal trest dvacet let, Ivo Erlebach a Stanislav Sviták osmnáct let.¹²⁵

V okrajové části města zvané Dobrá Mysl byl v bývalém prostoru pobočky koncentračního tábora Gross-Rosen v 50. letech zřízen nápravně pracovní tábor určený k věznění žen.¹²⁶ Byly zde odsouzené politické vězenkyně, ale také ženy souzené za kriminální přečiny.

Vězenkyně pracovaly v nedaleké továrně na spřádání lnu, kde bez ochranných pomůcek mnohdy trpěly respiračními onemocněními spojenými s velmi prašným prostředím. Méně prašného prostředí, ale zato více nelidského horka, bylo u tzv. mokrého předení, kde však bylo nutné neustále pracovat v horké vodě. Prostor samotného tábora tvořily dva dlouhé baráky, v nichž ženy spaly na palandách, dvůr byl obehnán ostnatým drátem a kryt strážními věžemi v nárožích.¹²⁷

Perzekuce ze strany komunistického režimu se bohužel nevyhnula ani poklidnému klášteru řádu františkánů. V noci ze 13. na 14. dubna 1950 byl klášter přepaden Státní bezpečností v rámci akce „K“, následně vyklizen a zrušen. Mniši byli odvezeni do táborů, prostor kláštera pak sloužil jako různá skladiště a chátal.¹²⁸

---

¹²⁴ Tamtéž, s. 343-344.

¹²⁵ Tamtéž, s. 346-347.

¹²⁶ PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry: tábory nucené práce, nápravně pracovní tábory, pracovní útvary vězňů a internační místa duchovních 1948-1962*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2977-5. S. 227.

¹²⁷ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 340-341.

¹²⁸ Tamtéž, s. 73-75.

V roce 1949 byla zdejší střední škola přejmenována jménem předsedy vlády Antonína Zápotockého, který se ve městě těšil velké oblibě po své návštěvě zdejších papírenských závodů a veřejném proslovu na náměstí v červnu roku 1948. Antonín Zápotocký získal taktéž v roce 1949 čestné občanství města Hostinné. S Antonínem Zápotockým, již jako s prezidentem, se také v roce 1954 setká vybraná skupina pionýrů z Hostinného při příležitosti prezidentových narozenin.¹²⁹ Změna názvu zasáhla také náměstí T. G. Masaryka, které se od roku 1951 nazývalo náměstí 1. Máje, a Krkonošské papírny, jež od roku 1953 (pouze do 1958) nesly jméno ministra školství Zdeňka Nejedlého.

Společenský život a kulturu ve městě od roku 1951 řídila osvětová beseda, která svými kompetencemi zahrnovala také okolní obce Arnultovice, Klášterskou Lhotu a Prosečné. Mimo pořádání politických přednášek a agitací pro zemědělské práce, tedy dobovou distribuci propagandy do života obyvatel města, byla také prostorem pro zájmové kroužky, např. hudební, zahradnický, numismatický, taneční, divadelní, rozhlasový, vlastivědný či výtvarný. Specifický byl kroužek občanů německé národnosti, který např. pořádal divadelní představení v němčině. Pořádány byly také koncerty, taneční zábavy či kurzy tance a společenské výchovy.

V celé zemi zaváděný proces kolektivizace zasáhl také Hostinné, přestože v samotném městě nebylo mnoho zemědělců (cca 8 % z celkové populace města), rozhodli se zde v roce 1950 založit Jednotné zemědělské družstvo. Ač vstup mnoho lidí původně odmítalo, v roce 1951 již mělo 55 členů. Okolní krajina byla proměněna rozoráním tradičních mezí a malých parcel, z nichž se staly velké lány.

Vznikl také nový sad o sedmi stech ovocných stromech. Zbudován byl nový kravín pro společné ustájení dobytka, k němuž někteří zemědělci přistupovali o dost méně optimisticky, než jak se mohlo jevit z programu prvního slavnostního svodu dobytka v dubnu 1951.

I v zejména průmyslovém Hostinném, stejně jako na dalších místech Československa v 50. letech, se rozvinula tradice ideologicky podmíněných akcí jako byly Mírové žně, Okresní dožínky, ale taktéž organizované brigády sázení brambor, sušení sena, pletí lnu, boj proti „americkému brouku“ apod. Vzhledem k nízkým výnosům způsobeným neefektivním hospodařením, ale i rozpory a nezájmem části členů družstva o společné hospodaření, vydrželo JZD v Hostinném pouze do roku 1954, kdy bylo rozpuštěno.

Rok 1953 se pro komunistický režim rozhodně nevyvíjel nejlépe a své dopady měl i v Podkrkonoší. Smrt Stalina a následnou smrt Klementa Gottwalda si lidé v Hostinném připomínali veřejnými smutečními tryznami na náměstí za účasti pracujících i žáků zdejších

---

¹²⁹ Tamtéž, s. 337.

škol. Měnová reforma 1. června 1953 zvedla ve městě spravedlivou vlnu nevole, kterou dávali obyvatelé najevo při výměně hotovosti v poměru 5:1 (nad 300 Kčs v poměru 50:1) na poště a v papírenském závodu KRPA, kde k výměně docházelo. Stráž tak musely držet Lidové milice i jednotky Sboru národní bezpečnosti.

V roce 1954 bylo rozhodnuto o výstavě vodní přehrady Velké Debrné, aby se zajistil dostatek vody pro průmyslové objekty a zemědělství v regionu. Pod vodní hladinou se tak mělo ocitnout celé Hostinné i dvanáct okolních vesnic, plán tedy rozhodoval o přestěhování více než devíti tisíc obyvatel. Projekt přehrady vedl k zavedení stavební uzávěry ve městě, kterou bylo znemožněno opravovat jakékoliv domy nebo komunikace. Město tedy začalo bezútěšně chátrat, i vzhledem k tomu, že už jeho stav za války nebyl příliš dobrý. Postupně musely být uzavřeny dva mosty přes Labe, domy a podloubí na náměstí podpíraly dřevěné sloupy, prostory škol přestávaly vyhovovat. V roce 1960 bylo nařízeno přezkoumání záměru výstavby přehrady vzhledem k vysokému počtu obyvatel určených potenciálně k vystěhování i důležitým železničním spojům a historicky cennému Hostinnému. V roce 1964 bylo jasné, že přehrada nebude realizována, teprve v roce 1968 bylo Hostinné vyjmuta z plánů. Začala se projektovat náhradní vodní nádrž Vestřev, která měla zasáhnout okolní vesnice. Ani na její výstavbu však nakonec nedošlo.¹³⁰ Deset let tedy město zbytečně chátralo a jen velmi pomalu se poté dařilo jej obnovovat.

2.17 60. léta 20. století a období tzv. normalizace

První polovina šedesátých let se ve městě nesla v atmosféře již zmíněné stavební uzávěry. Tvář města pak významně proměnila výstavba nového sídliště Klementa Gottwalda, na podzim roku 1966 se začal stavět první šestipodlažní panelový dům, který je dodnes poněkud vizuálně v kontrastu s barokním františkánským klášteřem.

Právě v klášteře se také roku 1967 začalo s úpravou prostor pro účely nově vznikající expozice Galerie antického umění, původně zde dlouhou dobu byl sklad celulózy a klášterní prostory chátraly od chvíle, kdy je v roce 1948 byli násilím přinuceni opustit poslední mniši. Unikátní galerie odlitků antických soch, z nichž mnohé originály jsou již ztraceny v důsledku válek a přírodních katastrof, byla otevřena veřejnosti roku 1969 a funguje dosud.

Ve velkém se konečně začaly opravovat domy po celém městě, zejména pak na historicky cenném náměstí, oprava města však půjde jen velmi pomalu. Změnu veřejného prostoru přinese v 80. letech také nový hřbitov na Karlově na kraji města, původní hřbitov vedle kláštera byl postupně rekultivován na park.

---

¹³⁰Tamtéž, s. 347-348.

Osudový rok 1968 se původně nesl v očekávání slavnostních událostí, 20. výročí Vítězného února a 50. let založení Československé republiky, ale zejména politických a společenských změn, pro něž se v historii vžil název pražské jaro. Spolu s nadějným očekáváním změn šla společnost také kritika a stoupající napětí ohledně různých jednání mezi zástupci ČSSR a ostatními státy Varšavské smlouvy.

V tragický 21. srpen se ve městě a v továrnách začaly tvořit hloučky poslouchající rozhlas, objevují se protiokupační hesla a transparenty na zdech továren i v ulicích, např. „Pryč s okupanty“, „Okupanti jděte domů“ atd.¹³¹ Ve velkém se rozjely různé podpisové akce, ve městě visely černé prapory, odstraňovaly se popisy ulic a orientační dopravní cedule. První okupační jednotky městem projely až v noci 22. srpna, při průjezdu vozidel došlo též k hromadné nehodě sovětských vozidel, při níž byl těžce zraněn školák Eduard Moupic a další čtyři osoby, řidič zahynul po převozu do nemocnice. Začátek tzv. normalizace poznamenal tvrdě osudy těch, kdo byli aktivní během pražského jara, o svoji práci novináře a kulturního pracovníka přišel např. Vladimír Junek.

Ke koloritu života města v éře tzv. normalizace patřily každoročně se opakující veřejné manifestace, jako byl např. prvomájový průvod nebo oslavy Vítězného února, osvobození Československa nebo Velké říjnové socialistické revoluce. Mnohé akce byly pořádány také zdejším Domem pionýrů a mládeže, jako prostor k besedám i různorodým méně či více ideologickým projekcím sloužilo opravené kino Mír. Mnohé společenské dění se samozřejmě soustředilo také na obou základních školách.

Přestože stavební uzávěra ve městě skončila na konci 60. let, ještě v roce 1978 si Hostinné pro jeho ponuru a oprýskanou atmosféru připomínající válečné období vybral štáb Západoněmecké televize k natáčení seriálu Mlíčňáci (Die Magermilchbande). Seriál vypráví o chlapcích, kteří se na konci války vracejí do zničeného Německa – mimo výměny českých nápisů za německé nebylo ve městě potřeba nic upravit, bylo dokonalou kulisou pro válečné dění.¹³²

Rok 1989 se ponese v kritické atmosféře vůči režimu způsobené zejména špatnou hospodářskou situací. Jako v celé zemi i v Hostinném bude nedostatek kvalitních masných a mléčných výrobků nebo hygienických pomůcek, tradiční fronty na ovoce se začnou ještě více prodlužovat.

---

¹³¹ Tamtéž, s. 369-371.

¹³² PLECHÁČ, Tomáš. *Hostinné bylo do šedesátých let válečnou kulisou, zastavil se tam čas* [online]. 8. 8. 2016 [vid. 27. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/hostinne-hralo-v-serialu-z-valky-i-v-grotesce-s-filipovskym-filmova-mista.A160716_2260049_hradec-zpravy_the.

Zatímco Palachův týden v lednu 1989 byl pro většinu obyvatel Hostinného velkou neznámou, pokud neměli mezi blízkými informované svědky událostí, listopadový zásah proti studentům na Národní třídě 17. listopadu 1989 a následné dění vedly i zdejší dělníky k účasti na generální stávce 27. listopadu. Tento a následující den se na náměstí sešlo k protestu organizovanému místním Občanským fórem několik stovek občanů, kteří vyjma odporu vůči postupu KSČ požadovaly také personální změny, jiné názvy ulic a částí města, ale také zastavení stavebních úprav kláštera, který měl být novým Spojeným klubem pracujících¹³³. Pro mnoho obyvatel města se politická situace listopadu a prosince 1989 jevila nepřehlednou, zejména kvůli nedostatku ověřitelných informací.

V lednu 1990 Občanské fórum svolalo pietní připomínku Jana Palacha, 19. ledna se v sále městského kina konala schůze politických stran působících ve městě, po které byla již všechna jednání o budoucnosti města vedena u tzv. kulatého stolu mezi zástupci KSČ, ČSS, ČSL a OF. Došlo na personální změny ve správě města, které měly zamezit většině příslušníků KSČ v jednotlivých odděleních, zároveň byla ustavena rehabilitační komise. První svobodné volby do zastupitelstva města se konaly 24. listopadu 1990, převahu získala Koalice politických stran a nezávislých spolu s Občanským fórem.

2.18 Od 90. let po současnost

Porevoluční dění mělo v Hostinném stejný turbulentní spád jako na jiných místech Československa. Mimo politické soupeření se občané soustředili v roce 1992 (a poté 1994) také na kuponovou privatizaci, během níž byly např. zdejší Krkonošské papírny převedeny na akciovou společnost, do soukromého vlastnictví se vracely taktéž menší podniky a provozovny.

Současné Hostinné má 4352 obyvatel, kteří každý den prochází kolem stop historických událostí. Mnohá významná místa z minulosti města po roce 1989 zanikla, byla přestavěna nebo změnila svůj účel, např. byla zbourána stará sportovní hala a postavena moderní budova, nové autobusové nádraží a parkoviště jsou vedle zbouraného měšťanského pivovaru, kompletní rekonstrukcí prošel klášter františkánů, kde dnes najdeme nádherné městské muzeum, knihovnu a přílehlou Galerii antického umění. Okresní nemocnice byla proměněna v rehabilitační ústav. Ve městě přibyla vlaková zastávka Hostinné-město, přibližující cestující více k centru, obnoveno a modernizováno bylo také staré městské koupaliště.

---

¹³³ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 365-366.

O pestrou nabídku volnočasových aktivit se starají Dům dětí a mládeže, sportovní kluby, sbor dobrovolných hasičů nebo Junák. Zdejší za první republiky těžce vybudovaný Sokol bohužel zanikl.

V roce 1992 se definitivně zrušil starý městský hřbitov vedle kláštera, kde se nepohřbívalo od roku 1982. Dnes slouží jako Park smíření, jehož dominantou je pomník obětem válek ve tvaru smírčích křížů od sochaře Vladimíra Preclíka a společný hrob zajatců zemřelých v táborech v Hostinném v letech 1942-1945. Po obvodových zdech jsou stále patrné náhrobky z dávných časů.

Obnovena byla v roce 1990 také tradice letní pouti Porciunkule, kterou se normalizační režim snažil proměnit na tzv. lidové slavnosti. Do města se tak po Sametové revoluci vrátila slavnost (byť vzdálená původnímu duchu náboženské poutě), která zde byla prvně pořádána už v roce 1667.¹³⁴ Na své místo byla také vrácena socha císaře Josefa II., odstraněná již v roce 1923 a přežívající celou dobu obou totalit v obci Fořt, odkud byla dovezena v roce 1999.¹³⁵

Některé historické objekty leží více či méně ladem a čeká se na vhodnou investici, např. kotelna papírny Labský Mlýn, která svým komínem dominuje panoramatu města nebo prostory kina, vyřazené z provozu po povodních roku 2013. Svoji původní podobu již pravděpodobně nezíská městský park z 19. století, dnes zvaný Tyršovy sady, kde z dob vodotrysku, jezírka s ostrůvkem z araukaritů, okrasných dřevin a pomníku továrníka Theodora Eichmanna zbyl pouze secesní hudební altán.¹³⁶ Přesto je park stále místem odpočinku a volnočasových setkání, stejně jako zvelebované náměstí nebo nové parčíky u opravovaných sídlišť.

---

¹³⁴ Tamtéž, s. 75.

¹³⁵ Tamtéž, s. 87-88.

¹³⁶ Tamtéž, s. 263.

3 Badatelská výuka dějepisu na základní škole

Výuka dějepisu na základních školách v České republice prochází dlouhodobou proměnou, v níž je nyní znatelná snaha o rozvíjení konstruktivistické pedagogiky s využitím badatelské metody. Konstruktivismus je „široký proud teorií ve vědách o chování a sociálních vědách, zdůrazňující jak aktivní úlohu subjektu a význam jeho vnitřních předpokladů v pedagogických a psychologických procesech, tak důležitost jeho interakce s prostředím a společností. V tomto smyslu je také interakční teorií překonávající jednostrannost empirismu a nativismu. V didaktice je jedním z dominantních soudobých paradigmat, dělící se do několika proudů.“¹³⁷

Klíčové v konstruktivistickém pojetí výuky je podpořit aktivní úlohu žáků v poznávání a konstruování poznatků, což je opakem tradiční transmisivní výuky, kdy žákům předáváme již hotové poznatky. Žák může učivu skutečně porozumět, pokud na základě vlastní aktivity kriticky přistupuje a bourá nebo rozvíjí své prekoncepty. To je samozřejmě podmíněno nejen dosavadními kompetencemi žáka, ale také samotným procesem učení. Pouhé memorování poznatků, tolik známé z tradičního pojetí dějepisu, pro opravdové pochopení učiva nestačí.

Učení je tak v konstruktivistickém pojetí záměrným aktivním procesem, kdy žák vytváří vlastní významy získávaných poznatků a zkušeností, které jsou přijímány různými žáky různě. Žáci tak dosahují nejen různých úrovní dosažených kompetencí, ale také si tvoří vlastní názory a očekávání při budování nových prekonceptů.

3.1 Cíle výuky dějepisu

Aktuálně platné Rámcové vzdělávací programy pro základní školy¹³⁸ jsou zaměřeny na rozvíjení tzv. klíčových kompetencí žáků, o nichž se zmiňují v úvodních kapitolách této práce. Právě kompetenční přístup ke vzdělávání významně napomáhá rozvíjení různých gramotností a kritického myšlení, přičemž dějepis by měl ve svém moderním pojetí kultivovat právě historickou gramotnost a historické myšlení.

Při čtení RVP ZV se dozvíme, že výuka dějepisu směřuje k „utváření pozitivního hodnotového systému opřeneho o historickou zkušenost“ nebo „rozlišování mýtů a skutečnosti, rozpoznávání projevů a příčin subjektivního výběru a hodnocení faktů i ke snaze o objektivní

---

¹³⁷ PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří, WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. S. 105.

¹³⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021 [vid. 29. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021-zmeny.pdf>.

posouzení společenských jevů současnosti i minulosti” a jeho cílem je „kultivace historického vědomí jedince“ a „uchování kontinuity historické paměti“.¹³⁹

Bohužel však nyní v RVP ZV chybí konkrétnější vymezení toho, co vlastně historické vědomí je a jak by mělo být ve školách kultivováno, přičemž právě řešení této problematiky zůstalo přímo na učitelích.¹⁴⁰ Stále tak dochází k tomu, že se učitelé dějepisu v České republice namísto rozvíjení historické gramotnosti a historického myšlení soustředí ve své výuce na předávání a ověřování zapamatování prosté faktografie. O změnu ve výuce směrem k rozvoji historické gramotnosti se snaží zmíněný projekt Dějepis+, velké naděje jsou vkládány také do aktuálně chystané revize RVP ZV.

Poměrně dlouhou dobu se vede odborná debata o neefektivnosti transmisivního modelu výuky a desítky let existují alternativní pedagogické směry. Od 80. let 20. století na větší vážnosti nabývá v teoretické rovině pedagogický konstruktivismus, který s přelomem tisíciletí podporují také sociální teorie prosazující aktivní roli žáků i učitelů. K tomu samozřejmě taktéž přispívá rozvíjený proces demokratizace historické kultury a otevřená diskuse o vytváření historických interpretací i podobě českého dějepisu.¹⁴¹ Přestože ve společnosti stále převažuje názor, že jednosměrné předávání hotových poznatků a jejich memorování je v dějepisu správnou cestou, v odborné obci se od takového pojetí snaží didaktici a pedagogové odklonit.

Inspirativní pro rozvoj žákovských kompetencí ve výuce dějepisu je školství v Německu (ale také Rakousku) a Kanadě. V Německu podle didaktika Andrease Körbera jsou pro reflexi dějepisného vyučování zásadní dvě zjištění. „Zaprvé, že kompetence jsou založeny na znalostech, ale samotné osvojení znalostí ještě nelze pokládat za osvojení kompetence; a za druhé, že povaha těchto znalostí nemusí nutně odkazovat na konkrétní historické události, protože kompetence je mentální schopností řešit různé historické otázky a problémy.“¹⁴² Žáci by se měli podílet sami na historické kultuře své země a společnosti tím, že ve výuce volí různé strategie, metody a techniky poznávání historie a reflektují, jestli jejich postup byl správný či je vhodné jej změnit. Didaktici jasně vymezili čtyři kompetenční oblasti (metodická, obsahová, orientační a kompetence kladení otázek)¹⁴³, jejichž naplňování podporuje historickou gramotnost žáků.

---

¹³⁹ Tamtéž, s. 56-57.

¹⁴⁰ HAVLŮJOVÁ, Hana, NAJBERT, Jaroslav. Hledání nového konsensu: Učíme dějepis ve veřejném zájmu? *Historie – otázky – problémy*. 2018, roč. 10, č. 1, s. 15–31. ISSN 1804-1132. S. 23-25.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 17-18.

¹⁴² Tamtéž, s. 25.

¹⁴³ NAJBERT, Jaroslav ed. *Promyšlet dějepis v 21. století. Digitální aplikace pro práci s prameny HistoryLab.cz* Praha: ÚSTR, 2017. ISBN 978-80-87912-85-0 [online] [vid. 29. 3. 2022] Dostupné z: <https://www.dejepis21.cz/aktualita/promyslet-dejepis-v-21-stoleti>. S. 18.-19.

Kurikulum Britské Kolumbie a Ontaria v Kanadě spojuje historické vzdělávání s občanským a zeměpisným. „Tým vedený historikem a didaktikem dějepisu Peterem Seixasem navázal na starší výzkumy evropských i amerických kolegů, kteří se začali otázkou rozvoje historického myšlení žáků zabývat již v devadesátých letech 20. století.

Ve spolupráci s učiteli pak vznikl didaktický model, ověřovaný a postupně etablovaný ve školní praxi, který přispívá k rozvoji šesti hlavních mentálních konceptů, jež jsou pokládány za základ historického myšlení žáků.¹⁴⁴ Těchto šest konceptů¹⁴⁵ (historický význam, výpověď pramenů, trvání a změna, příčiny a důsledky, dobové perspektivy, etická dimenze poznání) provází žáky během jejich vzdělávání a pomáhá jim rozvíjet historickou gramotnost.

Klíčové jsou v tomto pojetí historické prameny, práce s nimi a vzdělávací aktivity s tím spojené. Didaktické týmy pracující na této koncepci jsou přesvědčené, že „historicky gramotní žáci jsou pak do života lépe vybaveni také pro to, aby pozorněji četli, zpochybňovali a obezřetně hodnotili nejen neznámé dokumenty, ale také konfliktní názory ohledně minulých i aktuálních událostí.“¹⁴⁶

V případě Německa i Kanady je zjevné, že pokud chceme rozvíjet historickou gramotnost žáků, je vhodné na základě kompetenčního modelu výuky volit dynamické, procesuální způsoby učení se historickému myšlení, oproti strukturálním, statickým pojetím. Zatímco totiž strukturálně pojaté modely historického vědomí jakožto cílového stavu vedou žáky k historickému myšlení prostřednictvím porozumění mnoha dalším pojmům (např. model sedmi dimenzí historického vědomí¹⁴⁷), „procedurálně koncipované definice kladou důraz na dynamickou povahu vědomí a kombinaci určitých schopností, které se souhrnně projevují jako schopnost „historicky“ myslet“.¹⁴⁸ Právě druhé pojetí získalo v didaktických kruzích převahu a umožňuje větší provázanost s konstruktivistickým vedením výuky díky strukturování analytických procesů žáků, jak jsou např. definovány v původní verzi i v revizích Bloomovy taxonomie.¹⁴⁹

---

¹⁴⁴ HAVLŮJOVÁ, Hana, NAJBERT, Jaroslav. Hledání nového konsensu: Učíme dějepis ve veřejném zájmu? *Historie – otázky – problémy*. 2018, roč. 10, č. 1, s. 15–31. ISSN 1804-1132. S. 28.

¹⁴⁵ The Historical Thinking Project. [online]. [vid. 29. 3. 2022]. Dostupné z: <http://historicalthinking.ca/>

¹⁴⁶ HAVLŮJOVÁ, Hana, NAJBERT, Jaroslav. Hledání nového konsensu: Učíme dějepis ve veřejném zájmu? *Historie – otázky – problémy*. 2018, roč. 10, č. 1, s. 15–31. ISSN 1804-1132. S. 28.

¹⁴⁷ Koncept historického vědomí, který v rámci didaktiky rozpracoval Hans-Jürgen Pandel, více viz např. ČINÁTL, Kamil. Každodennost perspektivou školních pramenů. In: PAŽOUT, Jaroslav, ed. *Každodenní život v Československu 1945/48–1989* Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-35-5. S. 217.

¹⁴⁸ NAJBERT, Jaroslav ed. *Promýšlet dějepis v 21. století. Digitální aplikace pro práci s prameny HistoryLab.cz* Praha: ÚSTR, 2017. ISBN 978-80-87912-85-0 [online] [vid. 29. 3. 2022] Dostupné z: <https://www.dejepis21.cz/aktualita/promyslet-dejepis-v-21-stoleti>. S. 14.

¹⁴⁹ HUDECOVÁ, Dagmar. *Revize Bloomovy taxonomie edukačních cílů*. In: *Pedagogika*, roč. 54, č. 3, 2004. ISSN 2336-2189. S. 274-283.

Dějepis zaměřený na rozvíjení historické gramotnosti poskytuje žákům kompetence, které uplatní v zodpovědném občanském životě. „Cílem dějepisu není, aby se všichni žáci ve třídě identifikovali s výkladem, který jim nabízí učebnice nebo vyučující. Měli by se ale naučit porozumět tomu, co a proč se jich ve výkladu týká nebo netýká. Zároveň by měli dostat také příležitost přihlásit se ke „své“ historii či vzpomínkové kultuře a naučit se, jak je kriticky reflektovat ve vztahu k ostatním.“¹⁵⁰

Nebo také jinak „výuka dějepisu není v tomto smyslu zaměřena na ‚formování‘ společnosti prostřednictvím vytváření uniformity,“ dodává Andreas Körber, „ale způsobem, jak v procesu utváření sociální soudržnosti lidem umožnit, aby se naučili s rozmanitostí a různorodostí zacházet s pomocí zodpovědné argumentace.“¹⁵¹

3.2 Historická gramotnost a historické myšlení

Problematika vymezení historické gramotnosti, historického myšlení či historické interpretace nebo analýzy, je ve 21. století stále živá a má mnoho pojetí, výše jsem popsal dvě, z nichž ponejvíce vychází i představa českých didaktiků dějepisu. Nejčastěji je odkazováno na model didaktika Petera Seixase rozvíjený v jeho knize „The Big Six Historical Thinking Concepts“.

Tento model „předpokládá samostatnou práci žáků s historickými prameny, která rozvíjí dvě složky, z nichž je historická gramotnost složena. Na straně jedné jsou to badatelské dovednosti, které jsou konkretizovány do několika činností vycházejících z toho, jak historické prameny zkoumají historici, na straně druhé jsou to principy historického myšlení, které strukturují přemýšlení žáků o minulosti.“¹⁵²

Základem badatelské výuky je hledání odpovědi na badatelskou otázku s pomocí práce se zdrojem, tento proces označujeme jako badatelské činnosti či aktivity, skrze ně je také zároveň rozvíjeno historické myšlení. Zdrojem obvykle bývá historický pramen (tedy primární zdroj), může však jít také o odbornou literaturu (tedy sekundární zdroj). Badatelských aktivit je mnoho (např. posuzování původu zdroje, jeho popis, vysvětlování významu atd.) a mohou být velmi různorodé. V tabulce č.1 je uveden seznam badatelských činností, které jsou využívány v rámci projektu Dějepis+ a jsou vhodné pro vzdělávací lekce navrhované v této práci.

---

¹⁵⁰ HAVLŮJOVÁ, Hana, NAJBERT, Jaroslav. Hledání nového konsensu: Učíme dějepis ve veřejném zájmu? *Historie – otázky – problémy*. 2018, roč. 10, č. 1, s. 15–31. ISSN 1804-1132. S. 31.

¹⁵¹ NAJBERT, Jaroslav ed. *Promýšlet dějepis v 21. století. Digitální aplikace pro práci s prameny HistoryLab.cz*. Praha: ÚSTR, 2017. ISBN 978-80-87912-85-0 [online] [vid. 29. 3. 2022] Dostupné z: <https://www.dejepis21.cz/aktualita/promyslet-dejepis-v-21-stoleti>. S. 18.

¹⁵² PINKAS, Jaroslav. *Soudobé dějiny. Příručka učitele badatelského dějepisu*. Plzeň: Fraus, 2022. ISBN 978-80-7489-752-8. S. 5.

Principy historického myšlení jsou žáky osvojovány v dlouhodobém horizontu na základě vlastní zkušenosti a práce s prameny. Pokud žák naplňuje tyto principy, pak se o něm dá říct, že myslí historicky. Seixas uvádí šest principů historického myšlení¹⁵³: Historický význam: Podle čeho rozhodujeme, co je třeba se z minulosti naučit? Výpověď pramenů: Jak víme, co víme o minulosti? Trvání a změna: Jak najít logiku ve složitých historických procesech? Příčiny a důsledky: Proč se události dějí a jaké mají dopady? Dobové perspektivy: Jak lépe porozumět lidem, kteří žili v minulosti? Etická dimenze historického poznání: Jak nám historie může pomoci v přítomném životě?

V rámci projektu Dějepis+ pak byly principy historického myšlení s odkazem na uvedené „Big Six“ definovány takto¹⁵⁴: Příčiny a důsledky: Proč se události dějí a jaké mají dopady? Dobové perspektivy: Jak lépe porozumět lidem, kteří žili v minulosti? Trvání a změna: Jak najít logiku ve složitých historických procesech? Vztah k minulosti: K čemu jsou nám dějiny?

V takovém pojetí se dějiny stávají problémem či lépe řečeno výzvou ke zkoumání, s jejímž řešením má na základě své vlastní aktivní práce přijít žák. To se samozřejmě neobejde bez znalosti základních pojmů a historického kontextu, prostý souhrn a memorování faktografie však netvoří podstatu práce při výuce dějepisu.

3.3 Konceptní rámec badatelské výuky v projektu Dějepis+

Ve školním roce 2020/2021 zahájilo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Národním pedagogickým institutem České republiky a Ústavem pro studium totalitních režimů projekt Dějepis+, jehož cílem je rozvíjení a ověřování způsobů moderní výuky dějepisu a proměna způsobů výuky a metod na školách v České republice.

Dějepis by měl rozvíjet zejména historickou gramotnost, nejlépe skrze využití konstruktivistických postupů a badatelské metody. Právě zkušenost s tímto projektem, spolu s několikaletou praxí učitele dějepisu na základní škole, práce muzejního pedagoga a lektora skautského vzdělávání, mi je východiskem pro vzdělávací lekce navržené v této diplomové práci.

Historická gramotnost je založená na předpokladu aktivního poznávání minulosti, respektive historických faktů, žáky samotnými. K tomu je u žáků potřeba rozvíjet potřebné kompetence pro práci s historickými prameny a hledání odpovědí na badatelské otázky, které jsou pro takovou výuku stěžejní. Takto připravení žáci mohou i v reálném životě

---

¹⁵³ SEIXAS, Peter, MORTON, Tom. *The Big Six Historical Thinking Concepts*. Nelson College Indigenous, 2013. ISBN 978-0176541545. S. 10 a 11.

¹⁵⁴ *Konceptní rámec projektu Dějepis+*, interní dokument. Srov. PINKAS, Jaroslav. *Soudobé dějiny. Příručka učitele badatelského dějepisu*. Plzeň: Fraus, 2022. ISBN 978-80-7489-752-8.

kriticky hodnotit informace a tvořit si co nejobektivnější názory na problémová témata, kterým se naše moderní společnost nevyhne. Zmíněnou historickou gramotnost rozvíjí žáci v projektu Dějepis+ ve dvou hlavních oblastech, a to v badatelských činnostech a v historickém myšlení.

3.4 Badatelské činnosti v dějepise

Badatelské činnosti jsou základním způsobem práce s historickými prameny, případně s dalšími zdroji. Tabulka č. 1 popisuje badatelské činnosti vycházející z koncepčního rámce projektu Dějepis+¹⁵⁵, které jsou aplikovány také na vzdělávací lekce regionálních dějin.

Badatelská činnost	Popis badatelské činnosti	Jaké otázky si pokládáme
Zkoumáme povahu zdroje	Zkoumáme kdo, kdy a pro koho zdroj vytvořil. Zvažujeme okolnosti vzniku zdroje a nástroje (médiu i vyjadřovací prostředky), které jsou ve zdroji využity. Vyhodnocujeme, jakou roli to může hrát při posuzování informací ve zdroji.	Kdo zdroj vytvořil? Kdy zdroj vznikl? Pro koho byl zdroj určen? Jaké postupy zvolil autor zdroje (jazyk, médium, žánr, doklady tvrzení)? S jakým záměrem autor zdroj vytvořil? Je zdroj spolehlivý? Proč je/není?
Popisujeme zdroj/e	Zaznamenáváme všechny důležité detaily a určujeme, které jsou klíčové pro porozumění významu zdroje.	Jaké prvky zdroj obsahuje? Které z prvků jsou pro význam zdroje podstatné, které méně?
Zohledňujeme dobové souvislosti	Při vyvozování závěrů zohledňujeme, jak dobové okolnosti ovlivňují porozumění informacím obsaženým ve zdroji.	V jaké době/situaci zdroj vznikl? Co to může znamenat pro jeho význam? Jak mohly okolnosti vzniku dokumentu ovlivnit jeho obsah?

¹⁵⁵ *Koncepční rámec projektu Dějepis+*, interní dokument. Srov. PINKAS, Jaroslav. *Soudobé dějiny. Příručka učitele badatelského dějepisu*. Plzeň: Fraus, 2022. ISBN 978-80-7489-752-8.

Vysvětlujeme význam	Rozvíjíme symbolické myšlení a přemýšlíme nad tím, co popsané prvky znamenají. Rozhodujeme, které z prvků přispějí ke zodpovězení otázky více, které méně, a jak.	Jaký význam mohou mít klíčové prvky zdroje/zdrojů? Nakolik jsou tyto významy užitečné pro zodpovězení badatelské otázky?
Porovnáváme a třídíme zdroje	Využíváme informace z různých zdrojů, hledáme shody a rozdíly, vybíráme informace, které poslouží k zodpovězení otázky.	Jak se liší výpověď jednotlivých zdrojů? Které zdroje jsou spolehlivější, které méně? Které ze zdrojů jsou relevantnější pro zodpovězení badatelské otázky, které méně?
Sestavujeme podloženou odpověď	Vyvozujeme závěry na základě dostupných informací. Interpretujeme význam nejen prvků, ale událostí a jevů. Odpověď sestavujeme na dílčí či rámcovou badatelskou otázku a odkazujeme přitom na zdroje a svá předchozí zjištění o nich.	Jaká je na základě mého dosavadního bádání odpověď na badatelskou otázku? Které poznatky využiji pro svou argumentaci, na jaké zdroje odkážu?
Vyhledáváme zdroje	Vyhledáváme různé historické zdroje, pomocí kterých můžeme odpovědět na položenou otázku.	Jaké další zdroje mimo nabízených mi pomohou zodpovědět badatelskou otázku?
Tvoříme	Vytváříme myšlenkové mapy, schémata, příběhy, vlastní popisky nebo další kreativní výstupy.	Na jakých úvahách stavím své závěry? Jakou formou svá zjištění předám ostatním?

Formulujeme a ověřujeme hypotézu	V prvních fázích bádání stanovujeme hypotézu, s dalšími zdroji a zjištěními ji následně prověřujeme a případně upravujeme. Míru nejistoty upravené hypotézy je vhodné ilustrovat výčtem otázek, které by bylo třeba ještě zodpovědět. Součástí může být i formulace vlastní badatelské otázky.	Sestavil/a jsem hypotézu, kterou bude možné ověřit? Co bych k jejímu ověření potřeboval/a vědět? Jak se s novými informacemi má hypotéza změnit? Co bych potřeboval/a vědět, abych si byl/a jistější a lépe ověřil/a platnost své hypotézy?
----------------------------------	--	---

Tabulka č. 1 – Badatelské činnosti využívané v projektu Dějepis+¹⁵⁶

3.5 Historické myšlení

Historické myšlení jsou způsoby uvažování o minulosti, které mají svoji strukturu a lze je vymezit následujícími oblastmi: Pomáhají žákům utvářet a pochopit vztah jednotlivců i společnosti k minulosti, rozpoznávat příčiny a důsledky historických dějů, vnímat historii z dobové perspektivy aktérů, přemýšlet, proč nějaké děje trvají, přetrvávají a jakým způsobem dochází ke změně. S konkrétnějším vymezením jednotlivých způsobů historického myšlení nám mohou pomoci následující teze.¹⁵⁷

3.5.1 Příčiny a důsledky: Proč se události dějí a jaké mají dopady?

- Každá změna je způsobována mnoha příčinami a ústí v mnoho důsledků. Příčiny i důsledky jsou krátkodobé i dlouhodobé, vzájemně propletené do složité sítě vztahů.
- Příčiny, které způsobily konkrétní historickou událost, mají různou míru vlivu. Některé mohly být důležitější než jiné.
- Historičtí aktéři nedokážou nikdy zcela odhadnout vliv podmínek, protichůdného jednání ani neočekávaných reakcí. Každé jednání tak může mít řadu nezamýšlených důsledků.
- Žádná historická událost nebyla nevyhnutelná, stejně jako nejsou ani události budoucí. Stačilo by změnit jediný čin nebo podmínku jednání a událost by se byla bývala odehrála jinak.
- Lidské jednání ovlivňují konkrétní podmínky, ale i dobové představy o minulosti a budoucnosti.

¹⁵⁶ *Koncepční rámec projektu Dějepis+*, interní dokument. Srov. PINKAS, Jaroslav. *Soudobé dějiny. Příručka učitele badatelského dějepisu*. Plzeň: Fraus, 2022. ISBN 978-80-7489-752-8.

¹⁵⁷ *Koncepční rámec projektu Dějepis+*, interní dokument. Srov. PINKAS, Jaroslav. *Soudobé dějiny. Příručka učitele badatelského dějepisu*. Plzeň: Fraus, 2022. ISBN 978-80-7489-752-8.

- Porozumění příčinám a následkům nám umožňuje lépe plánovat budoucnost.
- Do vztahů příčin a následků je zapojeno také životní prostředí.

3.5.2 Dobové perspektivy: Jak lépe porozumět lidem, kteří žili v minulosti?

- Je nutné nejen zkoumat různé dobové úhly pohledy, ale také vysvětlit kritéria, na jejichž základě některé z nich zohledňujeme při našem výkladu minulosti.
- Mezi pohledy na svět, ať už se týkají víry, hodnot či motivací, které utvářely názory lidí v minulosti a které je utvářejí dnes, leží celý oceán rozdílů.
- Je třeba se vyvarovat anachronismu, tj. připisovat historickým aktérům soudobé představy. Obezřetné odkazy k univerzální lidské zkušenosti nám však zároveň pomáhají vytvořit si ke zkušenostem historických aktérů vlastní vztah.
- Dobové perspektivy historických aktérů dokážeme lépe pochopit, když zvážíme jejich historický kontext.
- Různí historičtí aktéři pohlíželi na události, jichž byli součástí, z rozdílných úhlů pohledu. Zkoumání těchto rozmanitých perspektiv je klíčem k porozumění historickým událostem.

3.5.3 Trvání a změna: Jak najít logiku ve složitých historických procesech?

- Uspořádání událostí může být dobrý začátkem pro pochopení jejich propojení.
- Změna je proces, který vykazuje různý průběh i charakter pohybu. Body obratu jsou momenty, kdy se změni směr či tempo procesu.
- Pokrok či úpadek jsou obecným hodnocením změn, které proběhly v určitém čase. Záleží na důsledcích těchto změn, neboť pokrok pro jedny může být úpadkem pro druhé.

3.5.4 Vztah k minulosti: K čemu jsou nám dějiny?

- K minulosti se vztahujeme vždy z našeho současného pohledu. V různých dobách a situacích jsou tak různé události a témata z minulosti považována za významné.
- Každé pojednání o minulosti obsahuje skryté nebo otevřené hodnocení.
- K minulosti se nevztahujeme jen jako jednotlivci, ale také jako společnosti. Slouží k tomu různé instituce, které k minulosti přistupují z různých důvodů a odlišnými způsoby.
- Nelze dojít k definitivnímu pohledu na minulost. Součástí vztahování se k minulosti je kontroverze.
- Minulost se neopakuje, ani nenabízí jednoduchá poučení. Zároveň na základě poznávání minulosti si můžeme lépe představit naši budoucnost.

4 Badatelské lekce pro výuku regionálních dějin města Hostinné

Jak už bylo popsáno v prvních částech této diplomové práce, regionální historie má ve výuce dějepisu na základních školách své opodstatnění. Vzhledem k efektivitě a smysluplnosti konstruktivistického modelu učení s využitím badatelské výuky je pak nasnadě využít právě tento přístup i pro práci s regionální historií.

Cíle jednotlivých vzdělávacích lekcí vychází jak z očekávaných výstupů RVP ZV, tak z výše popisovaných principů historického myšlení. Základní badatelskou metodu obvykle doplňují dle potřeby o vybrané aktivizační metody a techniky reflexe.

Konkrétní badatelské lekce s využitím regionálních dějin jsem strukturoval pomocí třífázového modelu učení¹⁵⁸, který je efektivní pro rozvoj (nejen) kritického myšlení a umožňuje koncipovat hodinu jako dynamický proces. Pojmenování jednotlivých fází bývá různé, nejčastěji se definují jako Evokace, Uvědomění si významu nové informace a Reflexe¹⁵⁹, objevuje se však také Aktivizace, Analýza a Aplikace.¹⁶⁰ Pro potřeby této diplomové práce využívám právě první zmíněné pojmenování fází.

Evokace je úvodní částí hodiny, během níž žáci pracují s vlastními prekoncepty, které si vybavují a následně strukturují s pomocí různých technik. To umožňuje, že jsou „nové informace přijímány a chápány v kontextu, nikoliv nahodile.“¹⁶¹

Fáze uvědomění si významu slouží k seznámení se s novými informacemi¹⁶², v badatelské výuce jsou právě zde žákům předkládány k analýze různé zdroje ve formě primárních a sekundárních pramenů. Zdroje by v rámci badatelské lekce měly být různorodé, nejde tedy jen o text, ale i o předměty, obrazy, videa, zvuky, mapy apod.

Reflexí je myšlena poslední fáze, kdy nejde jen o zodpovězení badatelské otázky vlastními slovy a uvědomění si nových znalostí a dovedností, ale také o reflektování samotného procesu učení, individuální i skupinové či kooperativní práce a pojmenování nových výzev pro další hodiny, ať už jde o neporozumění obsahu nebo o vážnou komunikaci se skupinou či jiné problémy.¹⁶³

---

¹⁵⁸ ZORMANOVÁ, Lucie. *Metody v pedagogice: Třífázový model učení*. In: *Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online] 9. 7. 2012 [vid. 29. 3. 2022] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/16247/VYUKOVE-METODY-V-PEDAGOGICE-TRIFAZOVY-MODEL-UCENI.html>.

¹⁵⁹ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 465.

¹⁶⁰ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 25-26.

¹⁶¹ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 465.

¹⁶² Tamtéž, s. 465.

¹⁶³ Tamtéž, s. 465.

Za základní organizační formu volím skupinovou a kooperativní práci žáků, ty pomáhají přirozeně naplňovat učení jako proces socializace, zároveň podporují výměnu a sdílení názorů, zjištěných faktů a inspirace a tím i cvičení a rozvíjení komunikačních a sociálních dovedností žáků.¹⁶⁴ Techniky rozdělování do skupin v popisech jednotlivých lekcí neuvádím, protože v různých třídách je pro tutéž lekci někdy vhodnější volit odlišné techniky tvorby pracovních skupin, je žádoucí volit pestré způsoby a ohlídat složení skupin, aby se prohlubovala spolupráce napříč třídou, nikoliv jen v ustálených skupinkách vrstevníků. Žáky je možné nechat tvořit skupiny samostatně podle zadaných kritérií (nejčastějším kritériem je maximální počet žáků ve skupině), ale žáky lze také rozdělit direktivněji přímo učitelem a mít tak pod kontrolou, že jsou týmy vyrovnané. Je samozřejmě možné využít i klasické rozpočítávání nebo využití losování.¹⁶⁵

Jednotlivé badatelské lekce jsou rozčleněny podle obsahu učiva dějepisu v jednotlivých ročnících základní školy, tedy od šestého do devátého ročníku. Učivo vychází z aktuálně platného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a Školního vzdělávacího programu ZŠ Karla Klíče zvaného „Vzdělání-klíč k životu“.¹⁶⁶

V šestém ročníku se žáci seznamují s významem dějepisu a podstatou poznávání historie. Navazují poznáváním vývoje lidské společnosti v pravěku, pokračují charakteristikami orientálních starověkých a antických států. V Podkrkonoší, konkrétně v Hostinném, nemáme žádné historické prameny týkající se pravěkého osídlení, k tomuto učivu tedy badatelské lekce zacíleny nejsou. Poměrně unikátní je však přítomnost Galerie antického umění přímo v Hostinném, která umožňuje zapojení regionálních dějin i do této jinak prostorově (ostatně i časově) vzdálené etapy lidských dějin.

Učivo sedmého ročníku zahrnuje rozpad Západořímské říše, poznávání středověké společnosti a států, s velkým důrazem na vliv křesťanství pro formování evropské společnosti. Významné je pak učivo spojené s tematikou objevitelských cest a počátkem novověku, reformace a protireformace, logicky vyústěné v závěr třicetileté války a její důsledky. Zde se nám regionální dějiny otevírají se středověkou kolonizací a vybudováním města, přičemž k podstatné části „velkých dějin“ lze nalézt odrazy také v regionální historii města, byť samozřejmě např. s objevnými plavbami přímou spojitost nenalezneme.

---

¹⁶⁴ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 23-24. srov. ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 291 a 397.

¹⁶⁵ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 415.

¹⁶⁶ Aktuální ŠVP prochází velkou úpravou, cílená změna by měla více posílit konstruktivistické pojetí výuky i větší prostor pro regionální dějiny. Více viz *Školní vzdělávací program: Vzdělání – klíč k životu* [online]. In: Hostinné: ZŠ Karla Klíče, 2007 [vid. 21. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.zskkho.cz/media/uploads/dokumenty/vzdelani-klic-k-zivotu.pdf>.

Osmý ročník je otevírán osvěcenským absolutismem, prolíná jej problematika modernizace společnosti v celé své šíři, zejména ve spojitosti s politickými a technologickými revolucemi a vrcholí v první světovou válku a její důsledky. Všechny tyto změny měly své dopady také na vývoj Hostinného.

Závěrečný devátý ročník základní školy začíná meziválečnou problematikou a obsahuje náročné učivo o druhé světové válce, poválečném bipolárním uspořádání světa a integračních snahách. Dějepisné vyučování na základní škole je pak uzavíráno současností. Obyvatelé Hostinného naplno prožijí všechny výzvy, které 20. st. přinese, ať už jde o Mnichovskou dohodu, zajatecké tábory, odsun původního obyvatelstva nebo důsledky vlády KSČ i „divokých“ devadesátých let.

4.1 Badatelské lekce pro šestý ročník

4.1.1 Jak se od středověku změnilo Hostinné?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-1-01 uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků.

Vzdělávací cíl: Žák popíše na konkrétním příkladu, co můžeme zjistit z historických pramenů o proměně města.

Rozvíjený princip historického myšlení: Trvání a změna.

Badatelská činnost: Popisujeme zdroje; porovnáváme a třídíme zdroje.

Badatelská otázka: Jak se od středověku změnilo Hostinné?

Časová dotace: 45 minut.

Lekce je koncipována jako jedna z úvodních hodin dějepisu, během níž žáci poznávají význam historie, dějepisu, historických pramenů, časových přímek, dějepisných map apod. V tomto případě je však práce s historickými prameny vztahena k místu, v němž žijí a jehož dynamickou proměnu si v každodenním životě málokdy uvědomují.

Žáci rozdělení do skupin v evokační fázi na velkých arch papíru s pomocí techniky brainstorming¹⁶⁷ třídí své nápady k otázce, jak podle nich vypadalo město při svém založení ve 13. st.

Ve fázi uvědomění si významu nových informací pracují s historickými prameny v badatelském listu (viz příloha A). Vyučujícím jsou upozorněni, že nemáme dochovaný obraz podoby města při jeho založení a budeme tak pracovat až s podobou nám známou z konce 17. st., která však pravděpodobně není až tak radikálně odlišná od původní podoby města.

---

¹⁶⁷ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 83.

Prameny, s nimiž žáci pracují, jsou veduty, pohlednice a fotografie města. V pramenech vyznačují a popisují důležité prvky, prameny poté porovnávají mezi sebou. Zjištěné informace třídí do tabulky v badatelském listu, která jim pomáhá sledovat vývoj změn v průběhu celé historie města.

Během reflexe pak žáci porovnávají zjištěné informace v tabulce s výsledky práce dalších skupin. Ve společné diskusi v kruhu žáci hodnotí vývoj města v průběhu jeho historie. Při zbývajícím čase lze také rozvinout diskusi ohledně předpokládané podoby města za dalších sto let nebo toto zadání propojit s výtvarnou výchovou.

4.1.2 Co můžeme zjistit v muzeu?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-1-02 uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány.

Vzdělávací cíl: Žák vlastními slovy popíše význam muzea.

Rozvíjený princip historického myšlení: Vztah k minulosti.

Badatelská činnost: Vyhledáváme zdroje; tvoříme.

Badatelská otázka: Co můžeme zjistit v muzeu?

Časová dotace: 2x45 minut.

Během výuky dějepisu (a před tím vlastivědy v 5. ročníku) žáci napříč všemi ročníky navštěvují městské muzeum ve františkánském klášteře, kde využívají během hodin zdroje v expozicích a sezonních výstavách, případně se zúčastňují zdejších společenských akcí. V šestém ročníku probíhají dvě úvodní hodiny dějepisu právě ve zdejším muzeu, kde mohou nejen získat hlubší vztah k místu, v němž se vzdělávají a žijí, ale také pochopit význam práce muzea a výpovědní hodnotu historických pramenů. Badatelská lekce je koncipována zároveň jako hra.

V evokaci se žáci rozdělení do skupin seznamují v upraveném badatelském listu (viz příloha B) s fiktivním rozhodnutím „Komise pro zaplavování nedůležitých míst“, v němž žáci zjišťují, že Hostinné má být zaplaveno novou přehradou Velký Dírov, neboť nemá naprosto žádnou historickou, kulturní ani společenskou hodnotu. Je však možné se odvolat skrze vyplněný „formulář historického přínosu“, na odvolání jsou však pouze dvě hodiny! Po evokaci je učitelem žákům připomenuto, co je cílem jejich bádání (zachránit město vyplněním formuláře a jeho včasným odevzdáním) a jaká jsou pravidla pro pohyb v expozici.

Následná fáze uvědomění si významu nových informací je v duchu samostatného hledání a analyzování historických pramenů a zdrojů v expozici. Formulář je rozdělený do tří

částí A, B a C. V části A žáci vyplňují století, k nim příslušné historické prameny a popisují, co uvedené prameny dokazují o historii města. Část B je věnována tvoření časové osy z pěti nejdůležitějších událostí ve městě, které volí sami žáci. V části C pak žáci krátce shrnují, proč má jejich město historický význam a odkud čerpali informace. Skupiny umožňují, aby si žáci rozdělili práci mezi sebe a pomohli si navzájem ve skupině i s dalšími spolužáky v jiných skupinách.

Během reflexe se všechny skupiny sejdou v čítárně františkánského kláštera, kde komisi tvořené učitelem, případně i někým ze zaměstnanců muzea, přečtou část C svých formulářů a předloží je ke kontrole. Pokud je něco vyplněno špatně nebo nejasně, mohou se pro opravu použít formuláře jiných skupin. Výsledkem by mělo být, že učitel „zavolá“ na úřad, sdělí výsledky odvolání a žákům pográtuluje k zabránění katastrofě. V krátké diskusi v kolečku pak žáci spolu s učitelem shrnují, co podle nich bylo cílem aktivity, co všechno nám prameny říkají i říci nemohou a co všechno se dá zjistit v muzeu.

4.1.3 Proč je v Hostinném Galerie antického umění?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-1-02 uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány.

Vzdělávací cíl: Žák vlastními slovy popíše význam Galerie antického umění v Hostinném.

Rozvíjený princip historického myšlení: Vztah k minulosti.

Badatelská činnost: Popisujeme zdroje; zohledňujeme dobové souvislosti.

Badatelská otázka: Proč je v Hostinném Galerie antického umění?

Časová dotace: 45 minut.

Galerie antického umění ve františkánském muzeu v Hostinném patří mezi unikátní sbírky odlitků antických plastik. Na jednom místě jsou tak soustředěná díla, která bychom jinak hledali po celém světě, některá bychom v důsledku přírodních katastrof a válek již ani nenašli. Zdejší sbírka, patřící Karlově univerzitě, vznikala od 19. st., v Hostinném ji mohla veřejnost navštěvovat od roku 1969. Od roku 2019 prochází galerie rekonstrukcí, v květnu 2022 by měla být znovu otevřena. V hodinách dějepisu žáci galerii navštěvují při zkoumání antiky, protože odlitky soch jsou nejen kopiemi nejslavnějších antických děl, ale zároveň mnohdy pomáhají rozklíčovat i otázky antické každodennosti.

Z hlediska regionálních dějin nám však Galerie antického umění v Hostinném umožňuje nahlížet do historie františkánského kláštera méně tradiční optikou dějin 20. století a ukazuje žákům, že využívání některých míst se v historii výrazně proměňují pod tlakem

velkých dějin. Do šestého ročníku tuto lekci zařazují jak z důvodu možnosti vést žáky k nahlížení na historické změny, tak i pro určitou návaznost na téma antiky.

Během evokace žáci v badatelském listu (viz příloha C) popisují a analyzují fotografie interiéru klášterního kostela, první fotografie pochází z roku 1909, druhá z roku 1993, je na nich vidět proměna využití kostela z místa náboženské úcty v galerii antického umění.

Ve fázi uvědomění si významu nových informací analyzují fotografii z roku 1958 zachycující vchod do kostela v dezolátním stavu. Vchod byl rozbourán, aby bylo usnadněno transportování materiálu do prostor v tu dobu zrušeného kláštera, který sloužil jako skladiště celulózy a bot, žáci z fotografie mohou poznat špatný stav budovy a bourací práce, zároveň díky dataci vědí, že v 50. letech na tom budova kostela nebyla dobře.

Reflexi a odpovídání na badatelskou otázku žáci provádějí s pomocí textu, kterým je jim shrnut historický vývoj kláštera od jeho založení po současnost. V textu potrhávají informace, které jim potvrzují či vyvracejí jejich předcházející teorie, zároveň vyznačují klíčová sdělení nebo informace, na které se chtějí zeptat před zodpovězením badatelské otázky.

4.1.4 Proč jsou na radnici obři?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-1-01 uvede konkrétní příklady důležitosti a potřebnosti dějepisných poznatků.

Vzdělávací cíl: Žák s pomocí historických pramenů a zdrojů analyzuje původ jedné z nejznámějších památek v Hostinném.

Rozvíjený princip historického myšlení: Vztah k minulosti.

Badatelská činnost: Vysvětlujeme význam.

Badatelská otázka: Proč jsou na radnici obři?

Časová dotace: 45 minut.

Sochy obrů na radnici v Hostinném jsou jednou z dominant města, kterou rozhodně jinde nenajdete. Přestože kolem nich lidé chodí každý den a Hostinné je někdy nazýváno „městem obrů“, sochy dokonce hrají významnou roli každý rok o pouti Porciunkule, málokdo zná pravý význam umístění soch na budově radnice. Pro žáky tak lekce může obsahovat nejen prvek propojení s místem, kde žijí a jeho historií, ale také určitý moment překvapení.

Evokační fáze je zaměřená na prekoncepty žáků ohledně postav obrů, s využitím techniky brainstorming popisují a následně s pracovní skupinou třídí své nápady a domněnky do badatelských listů (viz příloha D). Žáci velmi pravděpodobně budou popisovat vzhled obrů, jejich úlohu během Porciunkule, městské legendy a pověsti. Skupiny dostanou poté

přidělený jeden ze tří krátkých textů legend o obrech z Hostinného, obsah legend si pak skupiny krátce představí navzájem a promyslí, jestli by mohly být důvodem pro umístění obrů ve městě.

Pokračují prací s několika zdroji, které popisují, případně porovnávají. Nejdříve vyznačují důležité prvky na výřezu pohlednice z roku 1906, na níž jsou obři zachyceni. Žáci se zde zároveň zamýšlí, proč je pro sochy vybrána právě budova radnice. Poté porovnávají znaky města z roku 1578, 1759 a současný znak. Na prvním uvedeném sochy obrů chybí, ještě nebyly ani na náměstí. S pomocí dalších zdrojů (nálepka z 18. st., obrázek radnice z konce 17. st., fotografie z roku 1866) hledají, kdy se zhruba obři mohli objevit, prameny také porovnávají se současnou fotografií. Podoba obrů je víceméně stejná, v průběhu staletí se však změnila výzdoba radniční věže, na níž jsou umístěni. Např. na městském znaku umístěném mezi obry jejich znázornění přibude až ve 20. st.

V reflexi studují žáci text, v němž je krátce nastíněna historie radniční budovy a také vysvětlena symbolika umístění obrů na radniční věž – žáci si tedy mohou sami ověřit, jestli jejich teorie byla správná či nikoliv a odpovědět na badatelskou otázku.

4.2 Badatelské lekce pro sedmý ročník

4.2.1 Proč založili Hostinné?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-4-03 objasní situaci Velkomoravské říše a vnitřní vývoj českého státu a postavení těchto státních útvarů v evropských souvislostech.

Vzdělávací cíl: Žák popíše příčiny a důsledky středověké kolonizace.

Rozvíjený princip historického myšlení: Příčiny a důsledky.

Badatelská činnost: Zkoumáme povahu zdroje; popisujeme zdroje.

Badatelská otázka: Proč založili Hostinné?

Časová dotace: 45 minut.

Žáci se v této badatelské lekci seznamují se středověkou kolonizací, jejími příčinami a důsledky ve spojitosti se založením města Hostinné. Po celou dobu žáci pracují ve skupinách.

V evokační fázi se soustředíme krátce na pojem „kolonizace“, s pomocí brainstormingu zpracovaného ve skupinách žáci představují své prekoncepty.

V druhé části žáci pracují s několika zdroji, které nacházejí v badatelském listu (viz příloha E). Prvním jsou výřezy z rekonstrukce nejstarší mapy Krkonoš¹⁶⁸, tzv. mapy Šimona Hüttela nebo Jiříka z Řásné (o autorství mapy historici dosud vedou spory). Vznikla

---

¹⁶⁸ Mapa je ve sbírkách Krkonošského muzea ve Vrchlabí.

sice v 16. st., má však jako pramen vypovídající hodnotu o příčinách kolonizace, protože zachycuje způsoby obživy kolonizátorů, z nichž mnohé byly stěžejní i ve 13. st.: těžba dřeva, hrable a hutě, hornická činnost, obchod na Slezské stezce.¹⁶⁹

Druhým zdrojem jsou části komiksu o kolonizaci kraje na horním Labi řádem benediktinů¹⁷⁰, tento zdroj analyzují s pomocí otázek, které se soustředí nejen na povahu zdroje, ale také rozšiřují jejich povědomí o příčinách a důsledcích kolonizace. Komiks má přívětivou grafickou formu i dětem přístupně zpracovaný obsah, odkazuje navíc na nedalekou obec a samotné město Hostinné.

Třetí zdroj představuje doplňující text vytvořený z historických knih, který opět dává žákům možnost získat informace potřebné pro zodpovězení badatelské otázky. Informace z textu zpracovávají s pomocí upravené tabulky INSERT¹⁷¹, která je využívána v lekcích kritického myšlení, ale zejména umožňuje sdílení informací se spolužáky i učitelem a poměrně snadné ujasnění zkoumaných problematik.

S pomocí výše uvedených zdrojů pak žáci vytváří vlastní odpověď na badatelskou otázku, kterou prezentují spolužákům.

4.2.2 Jak žili lidé ve středověkém Hostinném?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-4-05 ilustruje postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti, uvede příklady románské a gotické kultury.

Vzdělávací cíl: Žák popíše na příkladech život ve středověkém městě a podobu středověkého Hostinného.

Rozvíjený princip historického myšlení: Dobové perspektivy.

Badatelská činnost: Popisujeme zdroje; tvoříme.

Badatelská otázka: Jak žili lidé ve středověkém Hostinném?

Časová dotace: 4x45 minut.

Tato vzdělávací lekce plně využívá možnost ilustrovat obecné dějiny skrze regionální historii, protože zákonitosti života a podoby středověkých měst budovaných v době kolonizace za éry prvních přemyslovských králů jsou obdobné. Vzhledem k badatelskému a tvůrčímu potenciálu tématu jsem zvolil rozsah 4x45 minut, při hodinách žáci pracují ve stálých týmech.

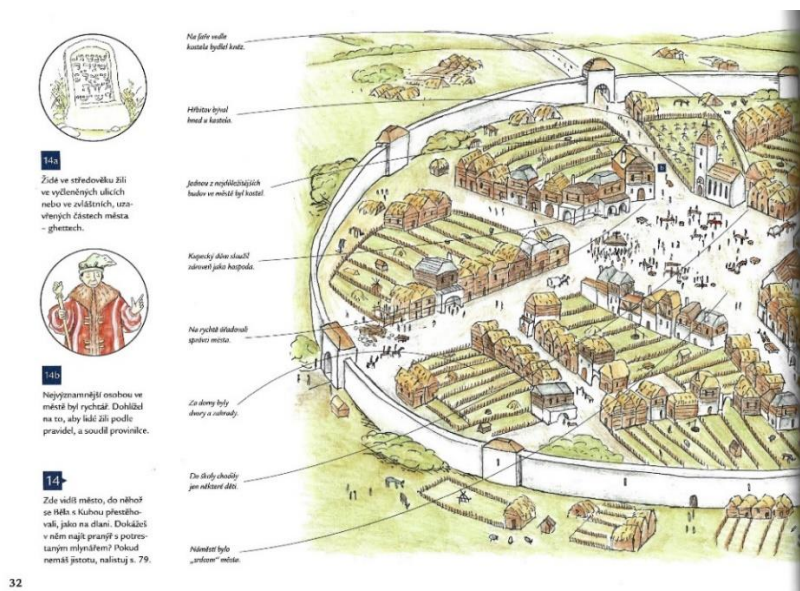
---

¹⁶⁹ PILAŘOVÁ, Eliška. *Poklady Krkonošského muzea*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2016. ISBN 978-80-7535-024-4. S. 80-85.

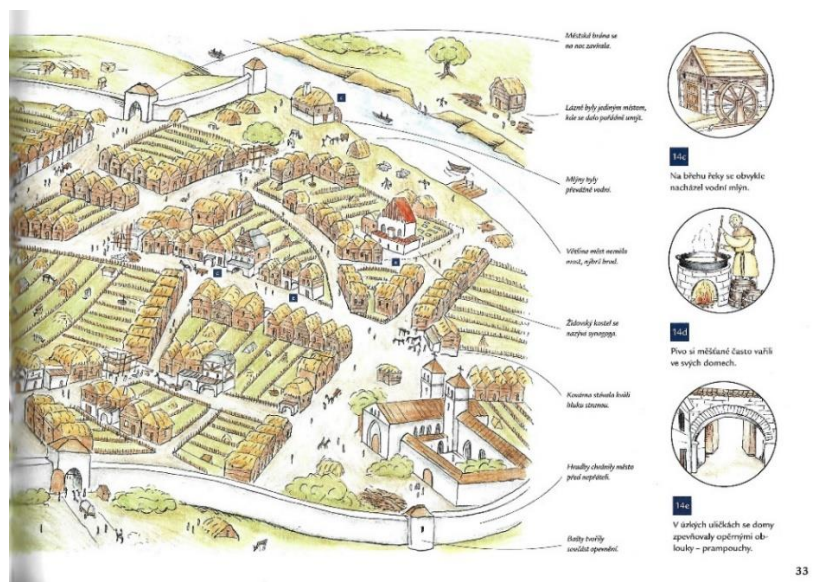
¹⁷⁰ LOUDA, Jiří. *Příběhy z Krkonoš v komiksech*. Ilustroval Tomáš CHLUD. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-3-5. S. 6-10.

¹⁷¹ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 151.

První dvě hodiny jsou zaměřené na zjišťování potřebných informací k zodpovězení badatelské otázky, odpovědi jsou vyhrazeny poslední dvě hodiny, během nichž týmy realizují a prezentují jednoduchý nákres vlastní představy o podobě středověkého Hostinného a života v něm, ilustrativním zadáním jim je zpracování této problematiky v knize *Cesty dětí do staletí*, viz obr. 1 a 2 níže.¹⁷²

Obr. 1

Obr. 2

¹⁷² SCHWABIKOVÁ, Kateřina. *Cesty dětí do staletí, aneb, Jak Běla a Kuba poznávali naši historii*. Praha: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-749-4. S. 32-33.

V první hodině se žáci v badatelském listu (viz příloha F) s pomocí kontextuálního textu a veduty města Hostinné z konce 17. století seznamují s přibližnou podobou jejich města ve středověku. Veduta sice pochází z pozdější doby a znázorňuje město již po požáru, po němž bylo přestavěno, nicméně základní rozložení města a nejdůležitější stavby zůstaly zachovány. Na tento fakt jsou žáci upozorněni v kontextuálním textu. Tato hodina se odehrává na náměstí, kde zároveň do části badatelského listu s mapou zachycují středověké památky (např. prampouchy, gotické portály, cechovní znamení apod.), sloužící jako prameny.

Během druhé hodiny zkoumají žáci život obyvatel ve středověkém Hostinném, do tématu vstupují rozbořením krátkého textu a cechovního pečetidla a cechovní truhlice ze 17./18. a 19. st.¹⁷³ a informacemi zjištěnými v předcházející hodině. I zde jsou prameny z doby pozdější, než je zájem žáků, symbolická vyjádření využívaná cechy se však příliš neproměňovala a je tak možné vztáhnout i tyto novější prameny ke středověku.

Žáci poté navazují na téma jednoduchou modifikovanou verzí hry Lidské bingo¹⁷⁴, obsahově vycházející z popisu různých povolání a společenských postavení ve středověkém Hostinném v knize o historii města.¹⁷⁵ Každý hráč získá jednu kartičku s názvem a popisem svého postavení či povolání ve středověkém Hostinném a kartu s charakteristikami týkajícími se místa, povolání či společenského postavení např. „Má velkou moc ve městě.“, „Je součástí cechu.“, „Žije u hradeb.“ atd. Žáci mají za úkol získat podpisy ostatních spolužáků do míst tabulky, která korespondují s jejich přidělenou rolí. V závěrečné diskusi pak společně procházíme tabulky a shrnujeme pestrost života ve středověkém městě.

Třetí a čtvrtou hodinu je dán prostor tvořivosti a analytickým schopnostem žáků, kteří na velký formát papíru nanášejí svoji představu středověkého Hostinného a doplňují s pomocí popisků informace o životě ve středověkém městě, významných stavbách apod. Při prezentaci se žáci sami a s pomocí zpětné vazby spolužáků hodnotí dle kritérií:

Vysoká úroveň = zvládli zachytit realistickou podobu města s pomocí konkrétních příkladů středověkých památek, zároveň v popiscích ilustrují na konkrétních příkladech širokou škálu různých povolání a společenských postavení středověkého Hostinného.

Střední úroveň = zvládli zachytit přibližnou podobu města, avšak bez uvedení konkrétních středověkých památek, popisky odkazují jen na některá společenská postavení nebo povolání ve středověkém Hostinném.

---

¹⁷³ Jde o pečetidlo cechu pekařů datované po roce 1700 a pokladnici cechu krejčích z roku 1835.

¹⁷⁴ NEUMAN, Jan. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Portál: Praha, 1998. ISBN 80-7178-218-1. S. 62.

¹⁷⁵ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 23-25 a 52.

Nízká úroveň = představa středověkého Hostinného je velmi obecná, bez jasné souvislosti se zjišťovanými fakty, popis života ve středověkém městě je bez konkrétních příkladů popisujících více vrstev obyvatel.

4.2.3 Jak změnil život obyvatel příchod vojska během třicetileté války?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-5-05 objasní příčiny a důsledky vzniku třicetileté války a posoudí její důsledky.

Vzdělávací cíl: Žák popíše průběh a důsledky třicetileté války na příkladu historie Hostinného.

Rozvíjený princip historického myšlení: Příčiny a důsledky.

Badatelská činnost: Porovnáváme a třídíme zdroje; vyhledáváme zdroje.

Badatelská otázka: Jak změnil život obyvatel příchod vojska během třicetileté války?

Časová dotace: 45 minut.

Vzdělávací lekce je využita k rozšíření povědomí o důsledcích třicetileté války, jejíž průběh žáci znají z předcházející hodiny. Samotná lekce se odehrává v části expozice muzea města Hostinné v prostorách františkánského kláštera a je založena na zkoumání primárních i sekundárních pramenů, vzhledem ke vzdálenosti muzea je nezbytné s žáky do muzea odejít během přestávky. Žáci po celou dobu pracují ve skupinách.

V evokační části skupiny zpracují na volný list papíru své prekoncepty k badatelské otázce „Jak změnil život obyvatel příchod vojska během třicetileté války?“. Ze sepsaného každá skupina vybere tři prekoncepty, které sdělí ostatním spolužákům.

Ve fázi uvědomění si významu nových informací získají v badatelském listu (viz příloha G) sekundární zdroj se seznamem událostí ve městě v letech 1618-1648. Úkolem žáků je se s událostmi seznámit a vyznačit informace popisující důsledky příchodu vojska do města. Následně skupiny hledají v expozici primární i sekundární prameny, které mohou potvrdit tvrzení obsažená v textu, nalezené prameny dopisují k textu, s nímž pracovaly v úvodu. Prameny si mohou také vyfotit na mobilní telefon pro případ další prezentace nebo zpracování mimo místnost (expoziční místnosti jsou malé, žáci si mohou pramen vyfotit a podrobněji prozkoumat na chodbě, kde je více prostoru).

V celé expozici jsou dvě místnosti, které obsahují textové shrnutí vlády rodu Valdštejnů a Lamboyů, popisují samotný průběh válečných událostí i jejich důsledků, vystaveny jsou kordy, děla, portréty Viléma Lamboye a jeho ženy, v místnosti nechybí popis poválečných rekatolizačních snah spolu s vystavenými nákresey mariánského sloupu a františkánského kláštera.

Na závěr celé lekce skupiny představují své odpovědi na badatelskou otázku a potvrzují je nalezenými prameny. Svoji práci zhodnocují s pomocí jednoduché škály, kdy si spolu vyměňují místa v kruhu ti žáci, jež souhlasí s tvrzením učitele. Ta jsou zaměřená jak na samotný obsah lekce, tak její formu a práci žáků, např. „Dnes jsem se dozvěděl nějakou překvapivou informaci.“, „Myslím si, že válka měla/neměla dopad na každého obyvatele města.“, „Myslím si, že válka měla dopad jen na protestanty ve městě.“, „Ve skupině jsme spolupracovali všichni.“, „Myslím si, že jsme měli málo zdrojů.“ atd.

4.2.4 Proč stavěli mariánský sloup?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-5-07 rozpozná základní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvede jejich představitele a příklady významných kulturních památek.

Vzdělávací cíl: Žák popíše význam a symboliku barokních památek pro naše předky v době baroka.

Rozvíjený princip historického myšlení: Dobové perspektivy.

Badatelská činnost: Zkoumáme povahu zdroje; vysvětlujeme význam.

Badatelská otázka: Proč stavěli mariánský sloup?

Časová dotace: 45 minut.

Tato vzdělávací lekce využívá velmi vypovídající barokní památku, kolem které většina žáků školy prochází každý den. Hodina navazuje na zakončení třicetileté války a jejích důsledků, může být také pokračováním výše popsané badatelské aktivity v muzeu (v takovém případě je potřeba žákům více představit historický kontext baroka a rekatolizace). Lekce se odehrává na náměstí, kam je se třídou nejdříve nezbytné dojít, cestou tam nebo zpět však lze také využít odkaz na další barokní památky, kolem kterých procházíme, a to františkánský klášter a sochu sv. Jana Nepomuckého. Žáci zpracovávají individuálně svůj badatelský list (viz příloha H), kooperují však ve skupinách.

V evokační fázi se žáci rozdělují do skupin, jsou seznámeni s badatelskou otázkou: „Proč stavěli mariánský sloup?“ a každý dostane svůj badatelský list. Žáci se svojí skupinou popisují sloup s pomocí první části badatelského listu. Odpovídají na otázky ohledně počtu soch, zda jsou na sloupu nápisy či reliéfy apod.

Ve fázi uvědomění si nových informací se žáci seznamují s několika zdroji. Jde o překlad latinského textu na sloupu, který dávají s pomocí otázek do souvislostí s důvodem jeho vybudování. Poté pracují s reliéfem Panny Marie, na němž mají odhalit důležité prvky. Následně vyhledávají s pomocí tabulky atributů sochy jednotlivých světců a postav, které jsou na sloupu vyobrazené: sv. Jan Nepomucký, sv. Antonín, sv. Ignác, sv. František, sv. Šebestián, sv. Rochus, sv. Rozálie, Panna Marie. S pomocí třetího sloupce tabulky pak vyvozují, proč jsou

na sloupu zobrazené právě tyto konkrétní postavy. Během těchto činností je nezbytné, aby učitel žákům případnými návodnými otázkami pomohl např. s hledáním symbolických významů či detailů, protože hledání informací přímo v terénu je mnohem náročnější, než např. práce s textem či obrázky ve školní třídě.

Během závěrečné reflexivní fáze žáci ve skupinách odpovídají na badatelskou otázku, své závěry představují ostatním spolužákům. Žáci by měli dokázat své závěry podložit argumenty plynoucími ze zjištěných informací.

4.3 Badatelské lekce pro osmý ročník

4.3.1 Proč se změnila podoba Hostinného?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-6-01 vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti.

Vzdělávací cíl: Žák popíše, jak průmyslová revoluce změnila podobu města.

Rozvíjený princip historického myšlení: Trvání a změna.

Badatelská činnost: Popisujeme zdroje; sestavujeme podloženou odpověď.

Badatelská otázka: Proč se změnila podoba Hostinného?

Časová dotace: 45 minut.

Průmyslová revoluce je široký fenomén, který v 19. století proměnil celou lidskou společnost a zanechal významné stopy v každém městě. Hostinné se ze středověkého městečka rozrostlo do místa s koncentrovaným papírenským a textilním průmyslem, propojí se s okolím železnicí a silnicemi. Většina těchto důležitých objektů se ve městě nachází dosud a je tak skrze historii možné s žáky budovat více vztah k místu.

Žáci jsou pro celou dobu lekce rozdělení do pracovních skupin, jejichž cílem je s pomocí zdrojů v závěru hodiny odpovědět na badatelskou otázku. Evokaci začínáme krátkým brainstormingem o změnách, které společnosti přinesla průmyslová revoluce. Následně žáci pracují s vedutou Hostinného z 18. st., kterou mají v badatelském listu (viz příloha CH) porovnat s fotografií města z konce 19. st. Zatímco na vedutě jsou hradby, zámek a chybí železniční trať, na fotografii jsou hradby zbourány, jsou zachyceny továrny a průjezd parního vlaku. Při bližším pohledu se dá také odvodit zvětšení zástavby města.

Ve fázi uvědomování si významu nových informací žáci popisují a analyzují historické prameny, zejména fotografie města z 19. a začátku 20. st. a mapy. Fotografie zachycují nejen průmyslové objekty a železnici, ale také např. gymnázium, sirotčinec, poštu nebo soud, to vše souvisí s rozvojem města během průmyslové revoluce.

Změny, které z těchto pramenů vyčtou, popisují zanášením do současné mapy Hostinného. U fotografií cíleně chybí místopisné popisky, aby žáci více zapojili svoji znalost města a představivost ve spojení s dosavadními orientačními body zachycenými na fotografiích.

Během reflexe se skupiny soustředí na formulování co nejkonkrétnější odpovědi na badatelskou otázku s využitím analyzovaných zdrojů.

4.3.2 Proč zakládali spolky?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-6-01 vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti.

Vzdělávací cíl: Žák popíše význam spolkového života v Hostinném v kontextu společenského vývoje v 19. století.

Rozvíjený princip historického myšlení: Dobové perspektivy.

Badatelská činnost: Vysvětlujeme význam; sestavujeme podloženou odpověď.

Badatelská otázka: Proč zakládali spolky?

Časová dotace: 45 minut.

Tato badatelská lekce může navázat na téma spolků a spolkového života v 19. st. a jejich význam pro tehdejší společnost nebo toto téma sama rozvíjet. Lze ji také provázat s badatelskou lekcí o proměně města během průmyslové revoluce.

Ve fázi evokace skupiny žáků obdrží v badatelském listu (viz příloha I) fotografie z Masopustu v roce 2019, s pomocí otázek popisují dění na fotografii, účastníky a odvozují kontext života ve městě.

S pomocí dalších pramenů pak v následující práci zpracovávají nové informace týkající se života v Hostinném v 19. st. Jako první pracují s obrazem zachycujícím scénu z masopustu 1875, kdy spolek dobrovolných hasičů táhl na náměstí repliku lodi z expedice na severní pól – loď mohou žáci srovnávat s alegorickým vozem použitým v roce 2019, byť nejde o loď. Následně pracují s fotografiemi a plakáty zachycujícími některé spolky a pro ně důležitá místa, např. městský park, sportovní halu, restauraci, hostinec Čtenářské besedy atd. a se seznamem spolků z knihy o historii města.

V reflexi pak na badatelskou otázku odpovídají s pomocí doplňování fiktivního dialogu do komiksových bublin na litografii náměstí v Hostinném v 19. st.

4.3.3 Proč čeští Němci nechtěli být součástí Československé republiky?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-7-05 zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí.

Vzdělávací cíl: Žák popíše postoje obyvatel Hostinného vůči vzniku Československa.

Rozvíjený princip historického myšlení: Dobové perspektivy.

Badatelská činnost: Popisujeme zdroje; vysvětlujeme význam.

Badatelská otázka: Proč čeští Němci nechtěli být součástí Československé republiky?

Časová dotace: 45 minut.

Žáci během vzdělávací lekce poznávají, že vznik Československa nebyl na celém území nového státu nadšeně vítán a provázely jej nemalé komplikace. Lekce navazuje na důsledky první světové války, z nichž v úvodu také vychází.

V evokační fázi žáci analyzují, co všechno vědí o soše Josefa II., která je postavena naproti zdejšímu gymnáziu.¹⁷⁶ S pomocí nápovědy v badatelském listu (viz příloha J) zjišťují, že socha se stala manifestací německého nacionalismu už v roce 1906 a docházelo vůči ní k útokům z české strany po vyhlášení republiky a obsazení města československou armádou. Mezi lety 1923-1999 byla socha deponována v sousední obci Fořt. Příběh sochy pomáhá žákům rozklíčovat emoce a symboliku, které cloumaly společenskou atmosférou ve městě před vyhlášením Československa i po něm.

Následně ve fázi uvědomění si významu nových informací zpracovávají několik zdrojů. Jedná se o mapy a tabulky národnostního složení v Československu a v Hostinném a popis událostí souvisejících s nacionálními konflikty v Hostinném. U všech zdrojů kódují analyzované informace pro potřeby reflexe (viz níže): „N“ pro označení následku, „P“ pro označení příčiny a „Ř“ pro označení dobového řešení problému.

Během reflexe žáci svoji odpověď zpracovávají pomocí upravené techniky tabulky příčin a následků¹⁷⁷, přičemž nepopisují, jaké řešení by navrhli oni sami, ale jaké řešení se našlo v historických událostech let 1918-1919. S pomocí tabulky pak formulují odpověď na badatelskou otázku.

---

¹⁷⁶ Socha je žákům známá, chodí kolem ní každý den. Pro lepší vhled do tématu je možné žákům promítnout fotografii sochy.

¹⁷⁷ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 164-165.

4.3.4 Proč bylo těžké založit a udržet českou školu v Hostinném?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-7-05 zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí.

Vzdělávací cíl: Žák popíše okolnosti vzniku a zániku české menšinové školy v Hostinném.

Rozvíjený princip historického myšlení: Dobové perspektivy.

Badatelská činnost: Zohledňujeme dobové souvislosti; popisujeme zdroj.

Badatelská otázka: Proč bylo těžké založit a udržet českou školu v Hostinném?

Časová dotace: 45 minut.

Ve vzdělávací lekci se žáci seznamují s historií založení české menšinové školy v Hostinném, zároveň lze touto etudou z historie města částečně ilustrovat komplikovanost česko-německých vztahů v 19. a 20. st. Obsah lekce může být pro žáky zajímavý nejen metodicky, ale také přímým vztahem k místu, v němž tráví velkou část týdne.

Evokace je vystavěna na velmi jednoduché a rychlé práci s historickou fotografií v badatelském listu (viz příloha K), na níž je zachycená současná budova druhého stupně ZŠ Karla Klíče. Žáci mají budovu poznat a popsat, jaký byl její původní účel, tedy její vybudování jako městského chudobince a sirotčince (tuto informaci by měli znát z předcházejících hodin).

Ve fázi uvědomění si významu nových informací žáci pracují se dvěma hlavními prameny. První je úryvek školní kroniky, který popisuje okolnosti vzniku, fungování i zániku české menšinové školy poměrně tendenčním způsobem, zároveň však žákům poskytuje základní informace. Druhý pramen je oficiální stížnost na podmínky, v nichž musejí žáci setrvat v nevyhovujících prostorách chudobince a sirotčince ještě v roce 1936. Jako doplňující prameny jsou v badatelském listu fotografie sboru, žáků a plakáty dvou kulturních akcí, jichž se žáci zúčastnili.

Během reflexe žáci shrnou zjištěné informace do upravené tabulky používané pro SWOT analýzu¹⁷⁸ a následně odpovídají na badatelskou otázku.

---

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 167.

4.4 Badatelské lekce pro devátý ročník

4.4.1 Jak reagovali na Mnichovskou dohodu?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-7-03 charakterizuje jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky jejich existence pro svět; rozpozná destruktivní sílu totalitarismu a vypjatého nacionalismu.

Vzdělávací cíl: Žák popíše, jak reagovalo obyvatelstvo Hostinného na Mnichovskou dohodu.

Rozvíjený princip historického myšlení: Dobové perspektivy.

Badatelská činnost: Formulujeme a ověřujeme hypotézu; vysvětlujeme význam.

Badatelská otázka: Jak reagovali na Mnichovskou dohodu?

Časová dotace: 45 minut.

V badatelské lekci žáci navazují na předcházející hodiny věnované politice appeasementu a jejím důsledkům v podobě podepsání Mnichovské dohody. Vzhledem k poloze Hostinného v Sudetech a většině německého obyvatelstva je zdejší průběh obsazování pohraničí i reakce obyvatelstva velmi ilustrativní, zároveň pro žáky mnohdy na počátku těžko představitelná.

Ve fázi evokace žáci individuálně s pomocí metody volného psaní¹⁷⁹ formulují do sešitu svoji hypotézu k badatelské otázce. Volné psaní umožňuje spontánní tvorbu a navázání na prekoncepty, které by z předcházejících hodin měli mít. Sdílení hypotéz je dobrovolné a probíhá v rychlosti, jde opravdu o naladění se na téma. Žáci se následně rozdělí do skupin (v této lekci jsou skupiny zejména oporou při práci s prvními dvěma zdroji, naopak na textový zdroj se musí soustředit více individuálně), v nichž budou pracovat s pomocí badatelského listu (viz příloha L) s jednotlivými zdroji.

Část uvědomění si významu informací obsahuje více zdrojů: přehled národnostního složení města, fotografie z Hostinného ze začátku října 1938 a popisu událostí.¹⁸⁰ Úkolem žáků je nejdříve určit, jestli jsou zjištěné informace z prvního zdroje dostačující nebo potřebují zjistit více informací. Poté na fotografiích popíší klíčové prvky a dojmy. Klíčové pro ověření nebo rozbourání hypotéz žáků je zpracování textu s pomocí upravené tabulky INSERT, jejíž značky jsou převedeny právě do souvislosti se zpracováním hypotézy žáků.

---

¹⁷⁹ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 84-85.

¹⁸⁰ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 230, 296-297.

Během reflexe s pomocí zmíněné INSERT tabulky žáci zhodnotí své hypotézy, které si nejdříve představí ve skupině, poté hypotézu, na níž se skupina shodne prezentují ostatním spolužákům ve třídě.

4.4.2 Proč byli vysídleni?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-7-05 zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí.

Vzdělávací cíl: Žák srovná dobové pohledy na odsun německého obyvatelstva z Hostinného a zaujme vlastní postoj k této problematice.

Rozvíjený princip historického myšlení: Dobové perspektivy.

Badatelská činnost: Zkoumáme povahu zdroje; zohledňujeme dobové souvislosti.

Badatelská otázka: Proč byli vysídleni?

Časová dotace: 45 minut.

Téma odsunu německého obyvatelstva z pohraničí je dosud živé, přesto na něj konkrétně v Hostinném upomíná pouze nedávno instalovaná informační turistická cedule u sportovní haly, kde bylo shromaždiště lidí určených k odsunu. Lekce může být zařazena v návaznosti na zkoumání důsledků druhé světové války.

V evokační fázi žáci rozdělení do skupin popisují, co všechno se podle nich stalo v časovém úseku mezi pořízenými fotografiemi z náměstí v Hostinném, které najdou v badatelském listu (viz příloha M). Zároveň popisují, co mají fotografie společné a co je rozdílné. První fotografie je z příchodu Wehrmachtu do Hostinného 9. října 1938, druhá fotografie je ze slavnostní přehlídky vojenské posádky 28. října 1945. Obě fotografie jsou pořízeny na náměstí v Hostinném, na obou je slavnostní pochodování vojáků, kterému přihlíží obyvatelstvo. Zatímco na první fotografii jde pravděpodobně zejména o Němce, na druhé fotografii jsou nejspíše převážně Češi.

Následně žáci hledají nové informace v historických fotografiích z Hostinného z let 1945-1946, na nichž mají vyznačit důležité prvky a popsat krátkou zprávu o poválečném dění ve městě. Na fotografiích je zachyceno vystěhování vdovy po padlém německém vojákovi, vážení zavazadel před transportem, shromaždiště před samotným transportem a vyhláška posádkového velitelství o povinnosti pro Němce být označen viditelně písmenem „N“. Svoji zprávu pak žáci doplňují po analýze krátkého shrnutí poválečného dění v Hostinném.

Na závěr žáci pracují s textem „Ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 2. srpna 1945 o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé

a maďarské“ v němž podtrhávají pasáže legitimizující vysídlení německého obyvatelstva z Hostinného. Text si mohou ve skupině rozdělit a navzájem si pak představit zjištěné. Při reflexi mají žáci odpovědět na badatelskou otázku a připojit svůj názor na vysídlení Němců z Hostinného a určit, proč se shoduje/neshoduje s poválečnou motivací k odsunu a proč tomu tak pravděpodobně je. Závěrečnou reflexi je možné provést také např. škálou s pomocí zvedání rukou nebo prohazováním míst v kruhu.

4.4.3 Co nám může o 50. letech 20. st. prozradit školní kronika?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-8-01 vysvětlí příčiny a důsledky vzniku bipolárního světa; uvede příklady střetávání obou bloků.

Vzdělávací cíl: Žák rozumí limitům kroniky jako historického pramene, dovede uvést příklady ovlivnění školního prostředí politickou situací v 50. letech 20. st.

Rozvíjený princip historického myšlení: Dobové perspektivy.

Badatelská činnost: Formulujeme a ověřujeme hypotézu; zohledňujeme dobové souvislosti.

Badatelská otázka: Co nám může o 50. letech 20. st. prozradit školní kronika?

Časová dotace: 45 minut.

Vzdělávací lekce využívá části školní kroniky z let 1951-1967 jako historický pramen s jehož pomocí žáci ověřují vlastní hypotézu o vlivu politické situace v 50. letech 20. st. na prostředí školy a život žáků. Lekci lze použít jako součást výuky o pounorovém Československu.

V evokační fázi žáci ve skupinách s pomocí upravené metody generátor otázek¹⁸¹ vytvářejí co největší počet vlastních hypotéz k badatelské otázce. Z navržených hypotéz skupina vybere přidělením bodů (každý žák může udělit maximálně tři body) tři nejpodstatnější, které zformulují do jedné či více vět a tím vytvoří hypotézu, kterou budou ověřovat s pomocí historického pramene.

Následně jsou seznámeni s kronikou naší školy z let 1951-1967, kterou máme stále ve školním archivu. Vybrané části kroniky skupiny zkoumají s pomocí badatelského listu (viz příloha N). Vzhledem k většímu množství materiálu je možné prameny žákům poslat elektronicky přes školní komunikační systém a k jejich zobrazení ve skupinách využít školní iPady nebo mobilní telefony žáků. V první části badatelského listu se skupiny soustředí na limity školní kroniky jako historického pramene. Následně pracují s vybranými částmi kroniky, což jsou fotografie a plakátky ze školních akcí a úryvky textů. Části kroniky obsahují

---

¹⁸¹ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-3450-7. S. 90-91.

fotografie z prvomájového průvodu, sportovních akcí, kladení věnců na hrob Rudoarmějců, výzdobu tříd s ideologicky podmíněným obsahem nástěnek, oslavy výročí KSČ, oslavy Mezinárodního dne žen, mírovou manifestaci proti válce v Koreji. Textové úryvky odkazují na měsíce československo-sovětského přátelství, vzpomínky na V. I. Lenina, Stalina, závazky a pětiletku, branná cvičení, brigády, činnost Pionýrské organizace, ale také kulturní akce jako koncert pro žáky nebo třídní výlety. Specifickým pramenem je novinový titulek vložený do kroniky, v němž je popisována návštěva žáků školy u prezidenta Zápotockého.

Během reflexe skupiny žáků vyhodnocují své hypotézy, popisují, jestli je možné je ověřit a své odpovědi zdůvodňují. Žáci by měli dojít k tomu, že školní kronika je obsahově limitovaná dobou svého vzniku a neměla by nám sloužit jako jediný pramen k poznání života žáků v 50. letech, o němž přesto z kroniky můžeme zjistit mnohé.

4.4.4 Proč bylo Hostinné vhodné k natáčení válečného seriálu?

Očekávaný výstup RVP ZV: D-9-8-01 vysvětlí příčiny a důsledky vzniku bipolárního světa; uvede příklady střetávání obou bloků.

Vzdělávací cíl: Žák popíše společenskou a hospodářskou situaci v Hostinném v 50. a 60. letech 20. st.

Rozvíjený princip historického myšlení: Příčiny a důsledky.

Badatelská činnost: Formulujeme a ověřujeme hypotézu; porovnáváme a třídíme zdroje.

Badatelská otázka: Proč bylo Hostinné vhodné k natáčení válečného seriálu?

Časová dotace: 45 minut.

Během této lekce žáci pracují s vlastní hypotézou vytvořenou v pracovní skupině, kterou ověřují s pomocí zdrojů v badatelském listu (viz příloha O). V první části lekce formulují vlastní hypotézu k badatelské otázce. Následně čtou krátký text nutný k pochopení děje seriálu a sledují vybranou sekvenci ze seriálu Mlíčňáci (Die Magermilchbande, 1977, rež. Tomáš Fantl), kde vidí ponuru atmosféru města a neudržované budovy, z čehož mají odvodit, proč si filmaři vybrali právě Hostinné.

Ve fázi uvědomění si nových informací pracují s fotografiemi ze 60. let 20. st., které zachycují zdevastované náměstí a budovy podpírané dřevěnými sloupy. Žáci mají popsat klíčové prvky na fotografiích a formulovat, proč podle nich k něčemu takovému došlo.

Následně pracují přes iPady nebo mobilní telefony s elektronickým článkem „Hostinné bylo do šedesátých let válečnou kulisou, zastavil se tam čas.“¹⁸² V něm zjišťují informace pro podložení nebo vyvrácení své hypotézy.

Během reflexe formulují, jestli potřebují vědět pro ověření své hypotézy více a mají prostor k dohledávání přes elektronická zařízení, případně se doptat vyučujícího. Závěr je věnován společné prezentaci hypotéz a podložených odpovědí žáků spolu s odpovědí na badatelskou otázku.

---

¹⁸² PLECHÁČ, Tomáš. *Hostinné bylo do šedesátých let válečnou kulisou, zastavil se tam čas* [online]. 8. 8. 2016 [vid. 27. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/hostinne-hralo-v-serialu-z-valky-i-v-grotesce-s-filipovskym-filmova-mista.A160716_2260049_hradec-zpravy_the.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo vytvořit didaktické podklady pro výuku regionálních dějin města Hostinné v dějepise na základní škole. První část práce představila teoretická východiska regionálních dějin s důrazem na specifičnost prostoru města a možnosti využití regionálních dějin ve výuce dějepisu. Důraz byl kladen zejména na potenciál regionálních dějin s ohledem na jejich aktuálnost v každodenním životě žáků a tím i určitou atraktivnost takových témat ve výuce. Významným prvkem je také možnost konkretizace a větší názornosti dějepisné výuky s pomocí příkladů z regionálních dějin.

Druhá část práce se věnovala regionální historii města Hostinné, kterou popisovala v několika chronologicky seřazených podkapitolách. Četné zajímavé momenty a místa z historie Hostinného, společně s různými regionálními historickými prameny, byly využity v návrzích badatelských lekcí. Ukázalo se, že ač Hostinné nepatří mezi velká města, jeho historie má rozhodně velký didaktický potenciál.

Ve třetí části práce byla popsána teoretická východiska konstruktivistické pedagogiky, historické gramotnosti a badatelské metody ve výuce dějepisu vycházející z konceptu projektu Dějepis+. Konstruktivistický přístup byl aplikován nejen skrze badatelskou metodu, ale také využitím třífázového modelu učení a z něj dalších odvozených technik pro návrh všech badatelských lekcí. Pojetí badatelské metody se projevilo zejména stanovením patřičné badatelské otázky u každé navržené lekce, nalezením vhodných zdrojů, s nimiž žáci mohou pracovat, a určením rozvíjeného principu historického myšlení a badatelských aktivit pro každou lekci. Velkou oporou byl v tomto ohledu vytvořený koncept práce s historickou gramotností v projektu Dějepis+. Rozvíjené principy historického myšlení a navržené badatelské aktivity korespondují s předpokládanou úrovní kognitivních procesů žáků. Díky literatuře o historii Hostinného a množství dostupných obrazových a textových pramenů se podařilo najít dostatek vhodných a pestrých zdrojů.

Čtvrtá část diplomové práce obsahuje návrh šestnácti badatelských lekcí, čtyř pro každý ročník 2. stupně základní školy, v němž je vyučován dějepis. Cíle badatelských lekcí vycházejí z očekávaných výstupů RVP ZV a rozvíjených principů historického myšlení. Forma každé lekce je rámována navrhovanými badatelskými aktivitami a technikami práce s informacemi, všechny lekce využívají jako organizační formu skupinovou nebo kooperativní práci žáků. Metodický popis struktury každé lekce vychází ze třífázového modelu učení.

Pro všechny navrhované badatelské lekce byly připraveny badatelské listy, které obsahují potřebné zdroje, popis badatelských aktivit pro žáky a samozřejmě badatelskou otázku.

Diplomovou práci považuji za přínosný příspěvek nejen k možnostem výuky regionálních dějin v dějepisu, ale také k aplikaci badatelské metody pro rozvoj historické gramotnosti žáků. Poskytuje souhrn různých zdrojů regionálních dějin města Hostinné, ale také pestrý výčet didaktických metod a technik pro evokaci, aktivizaci, práci se zdroji a reflexi. Za podnětné považuji také návrhy práce žáků v terénu města nebo v expozicích městského muzea a Galerie antického umění v Hostinném. Ač se může zdát soustředění se na jedno konkrétní město jako příliš úzké, při změně zdrojů jsou navrhované metodiky jistě využitelné i ve výuce dějepisu v jiných městech a regionech.

Seznam použitých zdrojů

Prameny

- Státní okresní archiv Trutnov, fond Obecná a měšťanská škola (česká) Hostinné (nezpracováno), kronika české menšinové školy v Hostinném.
- Státní okresní archiv Trutnov, fond Obecná a měšťanská škola (česká) Hostinné (nezpracováno), stížnost ředitelství české menšinové školy v Hostinném
- Kronika Základní školy Antonína Zápotockého 1951-1967.

Odborná literatura

- ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0.
- BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0865-1.
- ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.
- ČINÁTL, Kamil. Každodennost perspektivou školních pramenů. In: PAŽOUT, Jaroslav, ed. *Každodenní život v Československu 1945/48–1989* Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-35-5. S. 216-224.
- FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7.
- JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8.
- KŘEN, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-612-2.
- LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš, MACKOVÁ, Marie. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3510-1.
- MUNDY, John Hine. *Evropa vrcholného středověku 1150-1300*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-927-0.
- NEUMAN, Jan. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Portál: Praha, 1998. ISBN 80-7178-218-1.
- NOVOTNÝ, Pavel. Regionální dějiny a jejich postavení ve výuce dějepisu. In: KNECHT, Petr, ed. *Výzkum aktuálních problémů pedagogiky a oborových didaktik (v disertačních pracích studentů doktorských studijních programů)*. Brno: Masarykova univerzita pro Centrum pedagogického výzkumu PdF MU a Katedru pedagogiky, 2006. ISBN 80-210-4163-3. S. 116-121.

- PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry: tábory nucené práce, nápravně pracovní tábory, pracovní útvary vězňů a internační místa duchovních 1948-1962*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2977-5.
- PILAŘOVÁ, Eliška. *Poklady Krkonošského muzea*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2016. ISBN 978-80-7535-024-4.
- PILOUS, Vlastimil, BARTOŠ, Miloslav. *Největší povodně v Krkonoších*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2014. ISBN 978-80-87706-44-2.
- PINKAS, Jaroslav. *Soudobé dějiny. Příručka učitele badatelského dějepisu*. Plzeň: Fraus, 2022. ISBN 978-80-7489-752-8
- PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří, WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- RAPPORT, Michael. *Evropa devatenáctého století*. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-061-9.
- SEIXAS, Peter, MORTON, Tom. *The Big Six Historical Thinking Concepts*. Nelson College Indigenous, 2013. ISBN 978-0176541545.
- SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-3450-7.

Periodika

- KURZ, Michal. Město – prostor – dějepis: Didaktický potenciál městského prostoru ve výuce dějepisu (příklad Českých Budějovic). *Historie – Otázky – Problémy*. 2018, roč. 10, č. 1. ISSN 1804-1132. S. 89-121.
- HAVLŮJOVÁ, Hana, NAJBERT, Jaroslav. Hledání nového konsensu: Učíme dějepis ve veřejném zájmu? *Historie – otázky – problémy*. 2018, roč. 10, č. 1, s. 15–31. ISSN 1804-1132. S. 15-31.
- HUDECOVÁ, Dagmar. *Revize Bloomovy taxonomie edukačních cílů*. In: *Pedagogika*, roč. 54, č. 3, 2004. ISSN 2336-2189. S. 274-283.

Internetové zdroje

- ČERNÁ, Monika. *Využití regionálních témat ve výuce dějepisu*. In: *Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online] 04. 08. 2011 [vid. 14. 12. 2021]. ISSN 1802-4785. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/13175/VYUZITI-REGIONALNICH-TEMAT-VE-VYUCE-DEJEPISU.html>.
- NAJBERT, Jaroslav ed. *Promýšlet dějepis v 21. století. Digitální aplikace pro práci s prameny HistoryLab.cz*. Praha: ÚSTR, 2017. ISBN 978-80-87912-85-0 [online] [vid. 29. 3. 2022] Dostupné z: <https://www.dejepis21.cz/aktualita/promyslet-dejepis-v-21-stoleti>.

- PLECHÁČ, Tomáš. *Hostinné bylo do šedesátých let válečnou kulisou, zastavil se tam čas* [online]. 8. 8. 2016 [vid. 27. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/hostinne-hralo-v-serialu-z-valky-i-v-grotesce-s-filipovskym-filmova-mista.A160716_2260049_hradec-zpravy_the.
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021 [vid. 29. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021-zmeny.pdf>.
- *Školní vzdělávací program: Vzdělání – klíč k životu* [online]. In: Hostinné: ZŠ Karla Klíče, 2007 [vid. 21. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.zskkho.cz/media/uploads/dokumenty/vzdelani-klic-k-zivotu.pdf>.
- *The Historical Thinking Project*. [online]. [vid. 29. 3. 2022]. Dostupné z: <http://historicalthinking.ca/>.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Metody v pedagogice: Třífázový model učení*. In: *Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online] 9. 7. 2012 [vid. 29. 3. 2022] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/16247/VYUKOVE-METODY-V-PEDAGOGICE-TRIFAZOVY-MODEL-UCENI.html>.
- ŽALSKÝ, Pavel. *Výuka dějepisu v ulicích*. In: *Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online] 04. 05. 2021 [vid. 17. 12. 2021]. ISSN 1802-4785. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/22888/VYUKA-DEJEPISU-V-ULICICH-.html>.

Literatura použitá v didaktických materiálech

- ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0.
- ČTVRTNÍKOVÁ, Magda. *Katalog odlišností antické plastiky ze sbírky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Galerie antického umění Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2009.
- LOUDA, Jiří. *Příběhy z Krkonoš v komiksech*. Ilustroval Tomáš CHLUD. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-3-5.
- SCHWABIKOVÁ, Kateřina. *Cesty dětí do staletí, aneb, Jak Běla a Kuba poznávali naši historii*. Praha: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-749-4.
- TÓTH, Andrej, STEHLÍK, Michal, NOVOTNÝ, Lukáš. *Národnostní menšiny v Československu 1918–1938. Od státu národního ke státu národnostnímu?* Praha: Univerzita Karlova, 2012. ISBN:978-80-7308-413-4.

Internetové zdroje použité v didaktických materiálech

- C. k. Podžalské museum. *Parní nostalgie*. [online] [vid. 23. 4. 2022] Dostupné z: <https://www.vrchlabsko.info/nostalgieat.html>.
- „MLÍČŇÁCI – natočené v r. 1978 v Hostinném“. [online] 27. 11. 2015 [vid. 23. 4. 2022]
Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=k57E48Vn38Y&ab_channel=petrdolezal64.
- PLECHÁČ, TOMÁŠ. *Během odsunu se zabijelo i v Hostinném*. [online]. 8. 6. 2014 [vid. 23. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/behem-odsunu-se-zabijelo-i-v-hostinnem.A140606_153256_hradec-zpravy_klu.
- PLECHÁČ, Tomáš. *Hostinné bylo do šedesátých let válečnou kulisou, zastavil se tam čas* [online]. 8. 8. 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/hostinne-hralo-v-serialu-z-valky-i-v-grotesce-s-filipovskym-filmova-mista.A160716_2260049_hradec-zpravy_the.
- *Portál Školnímapy.cz. Vznik samostatného Československa*. [online]. 13. 8. 2019 [vid. 23. 4. 2022] Dostupné z: <https://skolnimapy.cz/dlc/100-let-od-vzniku-samostatneho-ceskoslovenska/>
- *Wikipedie. Národnostní složení první Československé republiky*. [online]. 25. 3. 2022 [vid. 23. 4. 2022] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Národnostní_složení_první_Československé_republiky.
- *Základní škola Karla Klíče Hostinné. Masopust - 100 let české menšinové školy*. [online]. 23. 2. 2019 [vid. 23. 4. 2022] Dostupné z: https://www.zskkho.cz/clanky/masopust-100-let-ceske-mensinove-skoly_284/.

Seznam příloh

Příloha A: Jak se od středověku změnilo Hostinné?	92
Příloha B: Co můžeme zjistit v muzeu?	100
Příloha C: Proč je v Hostinném Galerie antického umění?.....	103
Příloha D: Proč jsou na radnici obři?	105
Příloha E: Proč založili Hostinné?	109
Příloha F: Jak žili lidé ve středověkém Hostinném?	117
Příloha G: Jak změnil život obyvatel příchod vojska během třicetileté války?	123
Příloha H: Proč stavěli mariánský sloup?	125
Příloha CH: Proč se změnil podoba Hostinného?	127
Příloha I: Proč zakládali spolky?	131
Příloha J: Proč čeští Němci nechtěli být součástí Československé republiky?	136
Příloha K: Proč bylo těžké založit a udržet českou školu v Hostinném?	139
Příloha L: Jak reagovali na Mnichovskou dohodu?	144
Příloha M: Proč byli vysídleni?	146
Příloha N: Co nám může o 50. letech 20. st. prozradit školní kronika?.....	150
Příloha O: Proč bylo Hostinné vhodné k natáčení válečného seriálu?.....	168

Přílohy

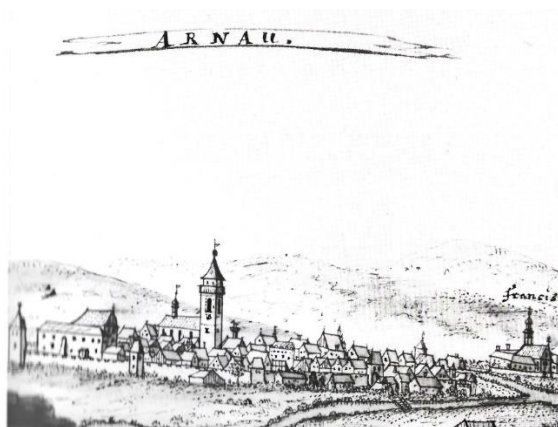
Příloha A: Jak se od středověku změnilo Hostinné?

Badatelská otázka: Jak se od středověku změnilo Hostinné?

Prostudujte pečlivě historické prameny¹⁸³, na nichž můžete sledovat proměnu města Hostinné v jeho historii. Na pramenech vyznačte a popište důležité prvky, jako jsou nové či zaniklé budovy a místa. Zjištěné informace rozřídte do tabulky níže, která vám pomůže změny ve městě seřadit chronologicky.

Veduta města z konce 17. st.

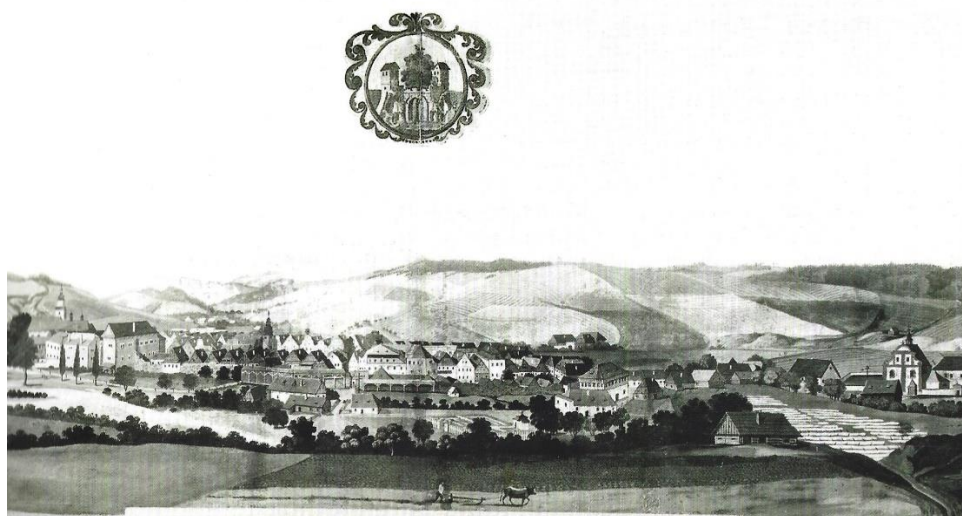

Veduta města, kolem r. 1740

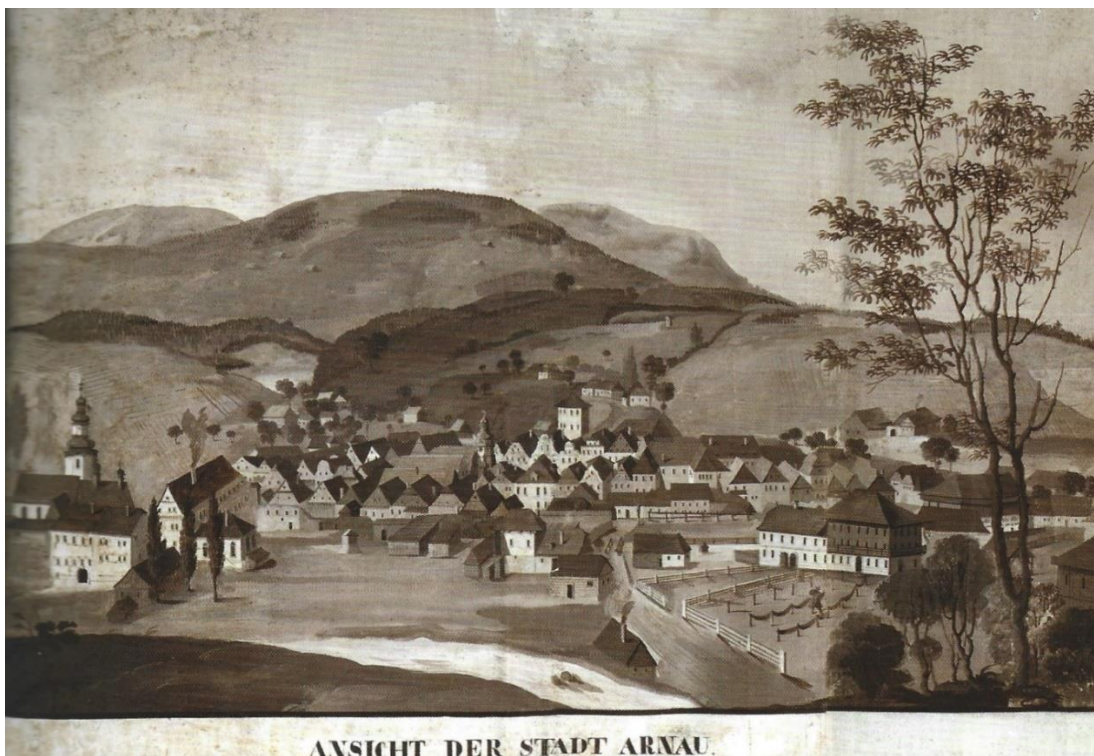
¹⁸³ Všechny použité prameny pocházejí z knihy ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. a fondů Krkonošského muzea ve Vrchlabí.

Veduta města, r. 1780

Veduta města, kolem r. 1800

Kresba města, začátek 19. st.

Veduta města, r. 1804

Fotografie města, kolem r. 1880

Výřez z pohlednice, r. 1904

Fotografie Hostinného, 19. st.

Fotografie Hostinného, 2. pol. 19. st.

Fotografie Hostinného, 2. pol. 19. st.

Fotografie Hostinného, konec 19. st.

Mapa Hostinného, r. 1841

Mapa Hostinného, r. 1928

Mapa současného Hostinného

Tabulka pro rozřídění zjištěných informací o proměně města

17. století	
18. století	
19. století	
20. století	
21. století	

Příloha B: Co můžeme zjistit v muzeu?

Badatelská otázka: Co můžeme zjistit v muzeu?

Seznamte se s rozhodnutím „Komise pro zaplavování nedůležitých míst.“

Vážení obyvatelé města Hostinné a přilehlého okolí,

vzhledem ke zhodnocení vašeho města jako historicky, společensky a kulturně nepřínosného, rozhodla se Komise pro zaplavování nedůležitých míst na základě zákona č. 666/2022 Sb. O zaplavování nevýznamných ploch takto: Město Hostinné a přilehlé obce (Čermná, Prosečné, Rudník, Klášterská Lhota, Chotěvice, Dolní Olešnice, Horní Olešnice, Mostek, Dolní Kalná, Horní Kalná) budou s okamžitou platností vystěhovány a zaplaveny nově vybudovanou přehradou Velký Dírov.

Proti rozhodnutí komise se lze odvolat do dvou hodin od převzetí tohoto rozhodnutí.

S pozdravem

JUDr. Miloslav Schleifmaschine, předseda komise

Zaplavení Hostinného můžete zabránit pouze tím, že během dvou hodin vyplníte formulář o historickém přínosu vašeho města! K vyplnění formuláře využijte historických pramenů a dalších zdrojů, které se nacházejí v expozici muzea.

Formulář o historickém přínosu místa

Příkládáno k žádosti o zastavení zaplavování nepotřebných míst dle zákona č. 666/2022 Sb. O zaplavování nevýznamných ploch

Žádost

vyplnil: _____

Část A:

Do tabulky uveďte důkazy o historickém významu místa, které má být zaplaveno. Z každého století od počátku prokazatelného osídlení místa po současnost vyberte maximálně dva historické prameny*, svůj výběr nezapomeňte řádně zdůvodnit, jinak bude žádost neplatná.

Století	Vybraný pramen	Co nám dokazuje o historii města?

*za historické prameny považujeme všechny věci, které nám mohou předat nějakou informaci o minulosti (obrazy, sochy, zbraně, mapy, dokumenty, vzpomínky pamětníků atd.)

Část B

Vyberte 5 podle vás nejdůležitějších událostí z historie místa a seřadte je chronologicky na časovou osu.

Část C

Krátce shrňte a zdůvodněte historický význam místa. Uvedte, odkud čerpáte své informace.

Příloha C: Proč je v Hostinném Galerie antického umění?

Badatelská otázka: Proč je v Hostinném Galerie antického umění?

Obě fotografie¹⁸⁴ zachycují interiér klášterního kostela v Hostinném, první je z roku 1909, druhá z roku 1993. Vyznačte a popište nejdůležitější prvky na fotografiích. K jaké změně dle fotografií došlo? Proč se to podle vás stalo?

¹⁸⁴ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 71 a ČTVRTNÍKOVÁ, Magda. *Katalog odlitek antické plastiky ze sbírky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Galerie antického umění Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2009. S. 36.

Prohlédni si fotografii vchodu do kláštera z roku 1958.¹⁸⁵ Popiš významné prvky na fotografii. Proč myslíš, že k něčemu takovému v té době došlo?

Podtrhni vše, co může nějak potvrdit tvoji teorii o umístění galerie v Hostinném. Jinou barvou podtrhni vše, co tvoji teorii naopak vyvrací. Vyznač všechny informace, které ti připadají důležité nebo se k nim chceš dále doptat.

K malému hřbitovnímu kostelu z 16. st. byl v roce 1677 připojen františkánský klášter, samotný kostel byl rozšířen. Po druhé světové válce část kláštera zabralo československé vojsko, samotný klášter i kostel trpěly trhlinami ve zdivu a poškozenou střechou, mniši zde přesto nadále zůstávali a snažili se budovy opravovat. V dubnu 1950 přepadla klášter Státní bezpečnost a na rozkaz komunistické vlády klášter vyklidila, mniši byli odvezeni do pracovních táborů a věznic. Prostory pak sloužily jako sklad celulózy a obuvi, uvažovalo se o demolici kláštera a přestavbě kostela na kino. V roce 1967 byl však objekt kostela předán do užívání Univerzitě Karlově, který sháněla vhodné místo pro umístění cenné sbírky kopií antických plastik – opuštěný kostel se skvěle hodil. V roce 1969 zde tak po proběhlých opravách byla otevřena Galerie antického umění a částečně zachráněn byl alespoň kostel, klášter dál chátral. Po pádu komunismu v roce 1989 klášter připadl opět františkánům, v roce 2007 objekt odkoupilo město Hostinné, roku 2011 byla dokončena rekonstrukce. Dnes celý areál slouží jako muzeum, galerie, knihovna a prostor veřejných akcí.¹⁸⁶

¹⁸⁵ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 339.

¹⁸⁶ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 67-75.

Příloha D: Proč jsou na radnici obři?

Badatelská otázka: Proč jsou na radnici obři?

Napiš všechno, co tě napadá nebo co víš o postavách obrů na radnici v Hostinném.

Prostuduj přidělenou legendu o obrech z Hostinného. Mohla by být jedna z legend důvodem pro umístění obrů na radnici?

„Pověst první

Před mnoha staletími se zdržovali v krajině, kde bylo později založeno město Hostinné, dva obři. Podle nich také získaly nedaleké Krkonoše své dnešní jméno (německy Riesengebirge, Riesen – obři, Gebirge – hory, Riesengebirge – hory obrů). Jako vzpomínku pro potomky na tuto kuriozitu, byly na věčnou paměť jejich podobizny umístěny na radnici v Hostinném. V prastarých dobách měly být vůbec celé Krkonoše obydleny násilnickým obřím plemenem. Mezi boudami na České a Tetřeví louce je ještě dnes k vidění kuželník hostinských obrů.

Pověst druhá

Území kolem Hostinného, na kterém se dnes nachází několik vesnic, bylo svého času pokryto hustými a neprostupnými lesy. V těchto lesích se zdržovali divocí vlci, medvědi, losi a lišky, kteří byli pocestným právě tak nebezpeční, jako veškerá lupičská holota, která činila tuto krajinu nebezpečnou. Pokud byli cizinci ušetřeni tohoto zla, hrozilo jim další nebezpečí. V hustých lesích se mohli zranit, zabloudit či zemdlít hladem a žízní, což se také často stávalo. Proto hostinští měšťané mezi sebou zvolili dva nebojácné občany jako zachránce pocestných. Vybrali statného pekaře a řezníka a dali jim příkaz, aby procházeli křížem krážem divočinou a byli nápomocni každému, kdo by jejich pomoc mohl potřebovat. To oba také po dlouhá léta činili a zachránili tak mnoho lidských životů. Postupem doby si vysloužili pověst skutečných hrdinů. Na věčnou památku a za jejich mimořádné činy a odvalu při poskytování pomoci, byli po smrti těchto dvou odvážlivců jejich podobizny umístěny na radniční věž v Hostinném.

Pověst třetí

V blízkosti města Hostinného se pod ochranou hustých lesů zdržovali dva mohutní obři, kteří široko daleko znepokojovali a pustošili krajinu. Město tak velice trpělo jejich zpupností a ukrutností. Tu uposlechli obyvatelé města rady jednoho chytrého spoluobčana a město Hostinné opevnili pevnou a vysokou zdí.

Avšak ani to nedokázalo město a jeho obyvatele dostatečně uchránit před těmito zloduchy. Bylo proto nutno sáhnout po poněkud zvláštním, ale jak se později ukázalo i úspěšnějším prostředku. Totiž jednoho dne, když se dalo očekávat, že obři opět zaútočí, byla připravena lest. Ve věži nad vstupní bránou do města, kudy obávaní útočníci zpravidla pronikali, byl připraven mohutný kotelný plný žhavé moučné kaše. Když oba nepřátelé v dobré náladě těšící se na snadnou kořist vlezli do brány, byla na ně vylita všechna připravená horká kaše. To způsobilo jejich naprosté oslepení a znehybnění. Tohoto okamžiku využili hostinští a obry umlátili palicemi k smrti. Na věčnou památku jejich vítězství nad netvory umístili podobizny obrů na radnici.¹⁸⁷

Na výřezu pohlednice z roku 1906 popiš důležité prvky na sochách obrů. Jaký je podle tebe význam těchto prvků? Proč jsou podle tebe obři umístěni právě na radnici?

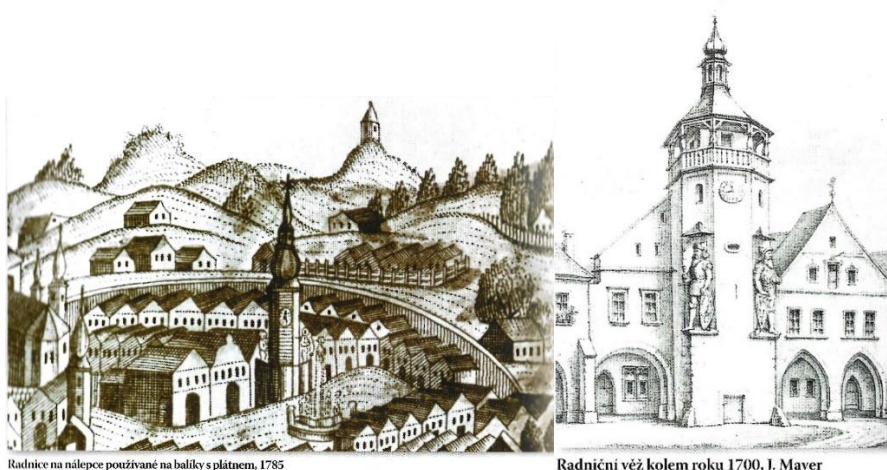

¹⁸⁷ Hostinné. *Oficiální internetové stránky města.* [online]. [vid. 23. 4. 2022] Dostupné z: <http://www.hostinne.info/povesti-o-obrech/d-7071>.

Prostuduj a s pomocí popisků popiš starý městský znak z průčelí fary a starou městskou pečeť z roku 1759.¹⁸⁸ Porovnej je se současným znakem města. Jakou roli zde podle tebe hrají postavy obrů?

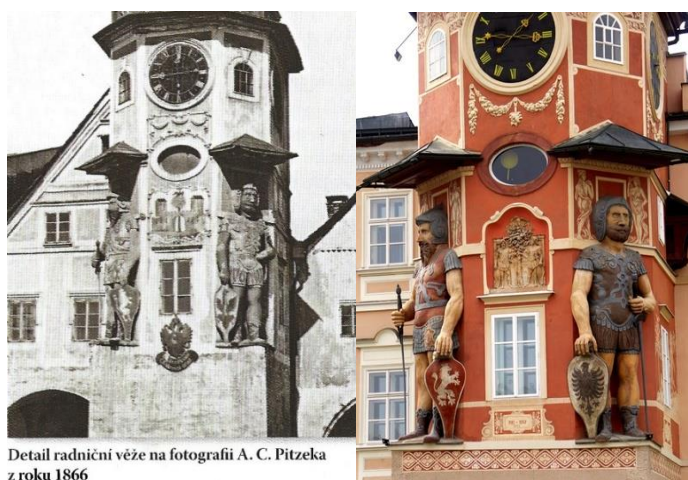

Zjisti s pomocí dalších zdrojů, kdy se mohly postavy obrů na radnici objevit. Popiš důležité prvky. Porovnej historické prameny se současnou podobou obrů a radniční věže.

Radnice na nálepece používané na balíky s plátnem, 1785

Radniční věž kolem roku 1700, J. Mayer

Detail radniční věže na fotografii A. C. Pitzeka z roku 1866

¹⁸⁸ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 8 a 14.

Prostuduj text níže, podtrhni důležité informace pro zodpovězení badatelské otázky.

Budova radnice je v Hostinném od 15. století. Roku 1610 shořela spolu se zámekem, farou, kostelem, školou, pivovarem a zástavbou domů na náměstí. Pozvaný stavitel Carlo Valmadi stavby obnovil, dal jim také renesanční prvky. Roku 1641 nechal do nároží radniční věže umístit sochy dvou obrů – Rolandů. Protože renesance je inspirována antikou, mají na sobě obři římskou zbroj. Oba obři drží v rukou meč a štít, levý obr má v erbu českého lva, pravý obr slezskou orlici.¹⁸⁹ „Důvodem umístění obrů na radnici je skutečnost, že postavy rytířů či obrů umístěných na náměstí, radnici, kašně či sloupu, jsou symbolem starého tržního práva města.“¹⁹⁰ V městském folkloru jsou však spojováni zejména s pověstí o mytických strážcích města zvaných Řezník a Pekař.

---

¹⁸⁹ JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8. S.103.

¹⁹⁰ ANDĚL, Tomáš. Hostinné. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 159.

Ve skupině prostudujte jednotlivé stránky komiksu¹⁹¹, které popisují středověkou kolonizaci v našem regionu. Poté odpovězte na následující otázky:

- Je komiks jako zdroj spolehlivý? Proč je/není?
- Jaké důležité textové i grafické prvky zdroj obsahuje?
- Které prvky jsou podstatné a které jsou podstatné méně?
- Jaké informace o středověké kolonizaci nám komiks poskytuje?

---

¹⁹¹ LOUDA, Jiří. *Příběhy z Krkonoš v komiksech*. Ilustroval Tomáš CHLUD. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-3-5. S. 6-10.

KRKONOŠE PATŘILY PANOVNÍKOVI A POKRÝVAL JE JEN ŘÍDCE OSÍDLENÝ DIVOKÝ PRALES - NEPROSTUPNÝ A NEHOSTINNÝ. ABY KRAJINA POSKYTOVALA UŽITEK, MUŠELA BÝT OBHOSPODAŘENA.

NO...

SLEZÁCI SE UŽ USADILI
U PRAMENŮ BOBRÁVY. DEJTE
MNICHŮM, VELIČENSTVO,
VRCHNÍ TOK LABE. BUDE
JASNÉ, ŽE JE TO TADY VAŠE!

POZOR,
TROUBÍM!

JO!

MYSLÍŠ?

?

OO!

OTČE! MÁM PRO
VÁS SKVĚLOU ZPRÁVU!
KRÁL VÁM DAL
LES NA VRCHNÍM LABI!

NO TAK TO MNE
TEDY PODĚŠILO,
TEDA POTĚŠILO,
JSEM CHTĚL ŘÍCI.

E?

VYŽENEME
VLKY A UŽ
ŽÁDNÉ
PLKY.

SVOLÁM BRATRY,
VYDÁME SE BRZY
NA CESTU.

BOŽE!
KONEČNĚ
Z KOPCE!

Ó, TY HORY!
ZASE
DO KOPCE.

?

UFF!

VIDÍM ZEMI VELIKOU,
JEJÍŽ SLÁVA BUDE
I HVĚZD SE DOTYKAT.
TAK VE JMĚNU PÁNA
A SPASITELE NAŠEHO,
DO DÍLA, BRATŘÍ!

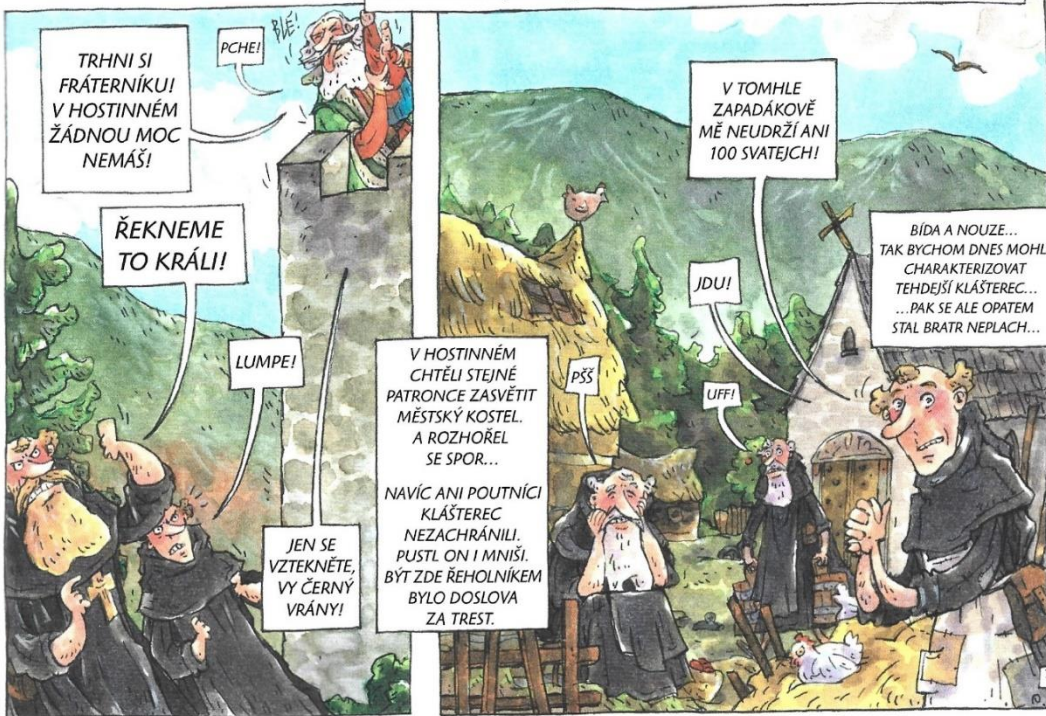

CHROMÍ A NEMOCNÍ VĚŘILI V ZÁZRAČNOU SILU PANNY MARIE. VĚŘILI, ŽE I JEN JEJÍ SOŠKA MŮŽE KONAT ZÁZRAKY... VELKOU ČÁST PŘÍJMŮ KLÁŠTERCE PROTO TVOŘILI DARY OD POUTNÍKŮ PUTUJÍCÍCH KE ZDEJŠÍ PANEENCE MARII.

PANNA MARIA BYLA PODLE NOVÉHO ZÁKONA MATKA JEŽŠE Z NAZARETA A SNOUBENKA JOSEFA, JE UCTÍVÁNA V KŘEŠŤANSTVÍ JAKO BOHORODIČKA.

ZA PANOVÁNÍ KARLA IV. PROVEDL NÁPRAVU OPAT NEPLACH. ZAVEDL PŘÍSNÝ ŘÁD A KLÁŠTEREC HOSPODÁŘSKY POZVEDL. V TÉ DOBĚ SE ZDE TAKÉ OBJEVILA NÁDHERNÁ GOTICKÁ SOCHA MADONY. K VRCHLABSKÉMU PROBOŠTSTVÍ PATŘILY VESNICE KLÁŠTERSKÁ LHOTA, KUNČICE NAD LABEM, SLEMENO, ŽDÍRNICE, KALNÁ A ČISTÁ.

Prostudujte text níže. Doplňte následně tabulku INSERT pod textem.

„V prvních desetiletích 13. století za vlády přemyslovských králů probíhala kolonizace horního toku řeky Labe a Krkonoš.¹⁹² V neprostupných lesích byl v blízkosti budoucího Hostinného osídlen nejdříve tzv. Olešnický újezd po proudu toku Labe (oblast obcí Olešnice, Borovnice, Boreček, Debrné, Brusnice a Zvičina¹⁹³), jenž na nějaký čas připadl Řádu německých rytířů. Ten spravoval i zdejší strážní hrádek Bradlo nedaleko odbočky na Slezskou cestu, což byl středověký významný komunikační a obchodní tah procházející krajem.

Proti proudu Labe postupovala kolonizace vedená řeholníky benediktínského řádu z opatovického kláštera, centrem se jim stala Klášterská Lhota. Mniši zakoupí vesnice Kalná, Čistá, Kunčice, Slemeno, Horní a Dolní Ždírnice.

Mezi těmito dvěma centry kolonizačního úsilí, tedy Olešnickým újezdem a benediktínským proboštvím, je v druhé polovině 13. století vybudováno město Hostinné. Přicházející kolonisté pocházeli ze Slezska a byli německého původu, k jejich budovatelské práci se přidávalo tamní české obyvatelstvo.¹⁹⁴ Hostinné bylo stejně jako řada dalších královských měst vybudováno tzv. na zeleném drnu a samotné vybudování města jistě zabralo několik roků.¹⁹⁵ První písemnou zmínku o městě máme z roku 1270, osídlení zde pravděpodobně bylo i před tím. Český název Hostinné je zřejmě odvozen od nazývání německých kolonistů cizinci-hosty, většinu své historie však město užívalo svůj německý název Arnau. Ten je pravděpodobně odvozen od jména lokátora zvaného Arno, koncovka „au“ pak název propojuje s močály, které v soutoku, na němž bylo Hostinné zbudováno nepochybně byly.¹⁹⁶ Název Arnau však může také odkazovat na orly, ve staroněmčině označované „Arr“. Orel byl navíc vždy součástí městského znaku, stejně jako hradby, na jejichž zbudování získalo město privilegium brzy po svém vzniku.“

„V“ informace, které si již znal	„+“ nové informace	„?“ nejasné informace nebo věci na které se chceš zeptat

Odpovězte na badatelskou otázku „Proč založili Hostinné?“:

¹⁹² FLOUSEK, Jiří, ed. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. ISBN 978-80-7340-104-7. S. 397.

¹⁹³ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 6.

¹⁹⁴ Tamtéž s. 10-11.

¹⁹⁵ JIRÁSKO, František. *Toulky podkrkonošskou minulostí*. Vrchlabí: Zdeňka Drahná pod značkou grafického studia a nakladatelství Green Mango, 2021. ISBN 978-80-908041-2-8. S. 99.

¹⁹⁶ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S.11.

Příloha F: Jak žili lidé ve středověkém Hostinném?

Badatelská otázka: Jak žili lidé ve středověkém Hostinném?

První hodina: podoba středověkého města

Kdyby ve 13. st. existovala letadla, viděli byste se, jak se naše země od roku 1000 změnila. Dříve všude rostly husté lesy, jen u řek a potoků v nížinách se nacházely malé osady s drobnými políčky. Okolní divokou přírodu kromě nich narušovalo už jen pár klášterů a hradišť. Stačilo necelých 300 let a lesů výrazně ubylo. Objevila se spousta vesnic, a to i v horských oblastech. K nebi se vypínají kamenné hrady a na křižovatkách cest či tam, kde se těží stříbro, rostou první města.

Města zakládal panovník, protože pochopil, že to pro něj bude výhodné. Z obchodu a řemesel, která měšťané provozovali, měl peněžní zisk. A za války byla města díky hradbám důležitými pevnostmi. Na počátku 14. st. už existovalo v Čechách na 50 královských měst, mezi nimi bylo i Hostinné, vybudované za časů krále Přemysla Otakara II.

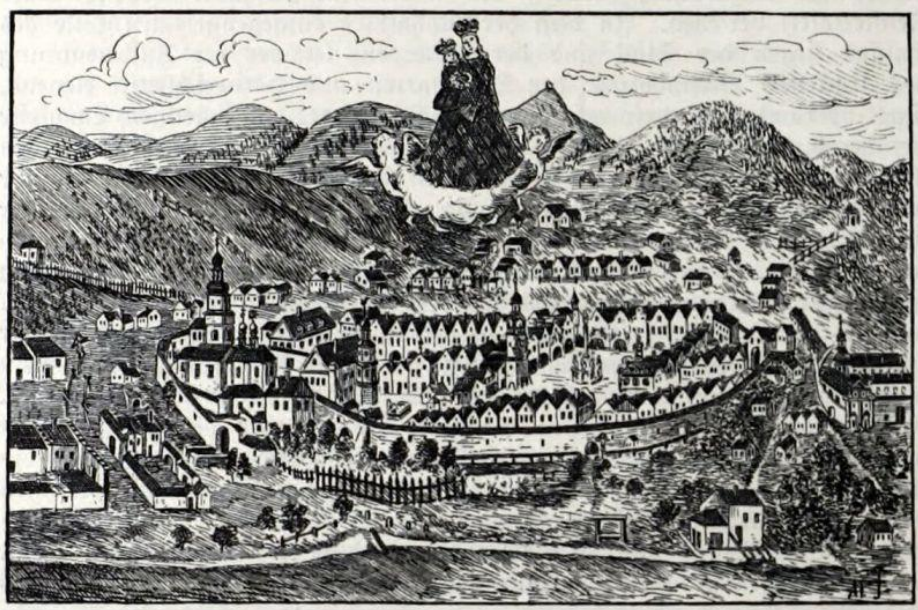
(Zdroj: SCHWABIKOVÁ, Kateřina. *Cesty dětí do staletí, aneb, Jak Běla a Kuba poznávali naši historii*. Praha: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-749-4. S. 26; upraveno a kráceno)

Podtrhněte v textu klíčové informace o zakládání středověkých měst.

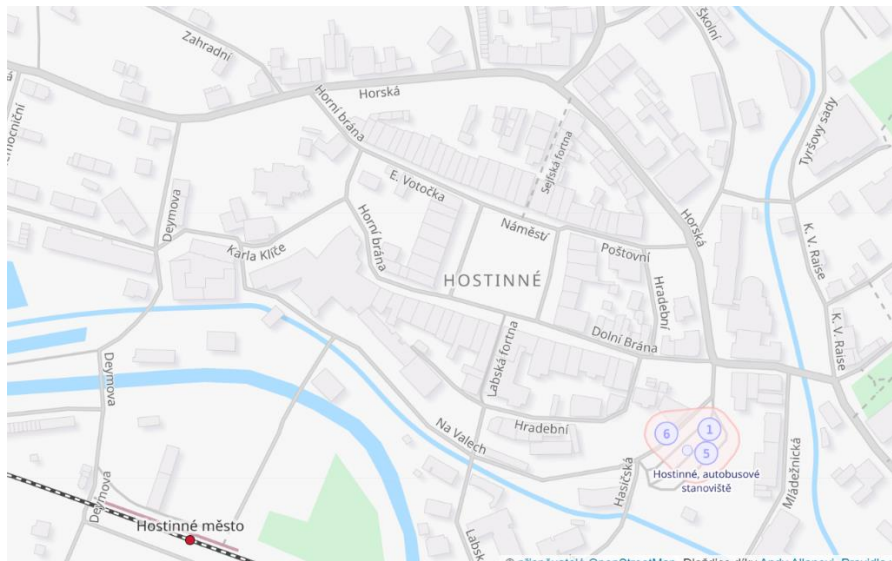
Původně bylo náměstí a ulice vyplněny udusanou hlínou, dláždění bylo položeno později, skrze náměstí navíc vedla nezakrytá strouha napájená z Čisté. Celé město obklopovaly hradby, bourané velmi zvolna od konce 18. století. Původní domy byly převážně dřevěné, město však prošlo stavební proměnou po požáru v roce 1610. Na náměstí žili bohatí měšťané, obchodníci a řemeslníci, některé přilehlé ulice byly vyhrazeny zvláštním cechům (např. Hrnčířská), u hradeb žila městská chudina. Klášter, morový sloup, tovární komíny, železnice a další dominanty města vznikají až mnohem později. Do dnešních časů se nám ze středověkých počátků města dochovalo několik významných prvků.

(Zdroj: ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 25 a 235-252.)

V textu vyznač důležité informace o podobě města Hostinné ve středověku.

Na vedutě města Hostinné ze 17. století, tedy o několik staletí později, než bylo založeno. Ač prošlo určitou přestavbou po požáru, většina klíčových míst a budov zůstala od založení města po nakreslení veduty bez větších změn. Popiš důležité budovy a místa.

Do mapy současného města zaneste polohu středověkých památek (jejich seznam je níže) a zakreslete přibližnou podobu středověkých městských hradeb.

Pro svoji práci v terénu můžete využít informačních popisků na budovách a internetu v mobilním telefonu.

¹⁹⁷ Veduta je umístěná v Městském muzeu Hostinné

Středověké památky najdete zde:

- Fortny byly původně menší brány, dodnes jsou po nich pojmenovány dvě ulice vycházející z náměstí.
- V ulicích s fortami najdete i tzv. prampouchy – podpěry mezi domy, které zabráňují posunu domů na nestabilním podloží
- Mezi domem č.p. 5 a farou byla brána v místech, kde na stěně fary nejsou grafické ozdobné prvky
- Na budově radnice najdete gotické portály (vchody) a okna
- Dvůr domu č.p. 32 (Poštovní ul.) končil u městských hradeb, samotný dům byl od středověku městskými lázněmi a dnešní poštovní ulice končila v městské hradbě, nebyl zde do 19. st. (stavba gymnázia) žádný průchod
- Dům č.p. 68 má goticky zdobený vjezd
- Na domě č.p. 71 najdete gotický portál, ale také cechovní znamení
- Budova papírny Labský mlýn vedle kostela je na místě středověkého hradu
- Kolem kostela Nejsvětější Trojice byl původní městský hřbitov, samotný kostel je nejstarší doloženou stavbou ve městě, stejně jako fara (současná fara je postavená později na místě původní budovy)

Druhá hodina: Život ve středověkém Hostinném

„Cechy hrály v životě města vždy velmi důležitou roli. Jejich činnost byla řízena přísnými pravidly, která platila vždy pro příslušné řemeslo. Cech určoval ceny, omezoval počet učňů a tovaryšů, pečoval o jednotný nákup surovin, nářadí a částečně i odyt výrobků. (...) Rychtář a rada města měli trvalý dohled a kontrolovali kvalitu prodávaného zboží v zájmu občanů a dobrého jména města.“¹⁹⁸

Definuj vlastními slovy, co byly středověké cechy.

Kdo řídil město?

Na fotografiích je cechovní pečetidlo a cechovní truhlice. Jakým dvěma cechům tyto předměty patřily?

¹⁹⁸ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 25.

Tabulka k rozstříhání a rozdělení mezi žáky (každý dostane jednu kartičku):

<p>Brusič – řemeslník specialista sloužící řemeslům. Brousil různé železné nástroje na točitých kamenných brusech.</p>	<p>Švec – původně sešivač kožených výrobků, později výrobce obuvi. Ševci měli svůj samostatný cech.</p>	<p>Řezník – obchodník, který porážel dobytek, maso porcoval k prodeji a prodával. Vyráběl masné výrobky. Měli svůj cech.</p>	<p>Mlynář – řemeslník meloucí obilné zrna na mouku a další moučné výrobky ve mlýně. Jako pomocníky najímal mlýnskou čeledě.</p>
<p>Pekař – výrobce a obchodník, který pekl chléb a další moučné výrobky v pekařské peci.</p>	<p>Rychtář – byl v období středověku představeným města, do své funkce byl dosazen vrchností a představoval v podstatě dnešního starostu. Spravoval město, soudil, vedl výběr daní, zastupoval vrchnost. Ve městě mu v této činnosti měla pomáhat rada konšelů.</p>	<p>Konšel – byl členem městské rady, která vykonávala správu města a soudní moc nad měšťany. Jejich úlohou bylo radit rychtáři. Jsou voleni z řad bohatých měšťanů, obvykle zástupců řemeslných cechů.</p>	<p>Sládek – Vařil pivo. Sládek přejímal obilí pro pivovar od obročního (člověk zodpovědný za výběr obilí), dle potřeb jednotlivých várek. Za výrobu piva ručil celým svým majetkem.</p>
<p>Krčmář – staral se o chod a provoz krčmy (hospody).</p>	<p>Lazebník – majitel či nájemce lázně, jediného místa s horkou vodou, kde se měšťané mohli za poplatek umýt. Poskytoval zároveň kadeřnické a holičské služby.</p>	<p>Hrnčíř – řemeslník vyrábějící z hlíny nádobí na kruhu a vypalované v peci.</p>	<p>Zvonař – Řemeslník umělec specializující se na výrobu zvonů.</p>
<p>Kostelník – zabýval se pomocnými činnostmi při správě kostela, staral se o roucha kněží a ministrantů a též o obřadní nádoby a jednak vykonával určené úkony při obřadech a s obřady souvisejícími.</p>	<p>Hrobník – obvykle obecní zaměstnanec kopající hroby a starající se o hřbitov.</p>	<p>Farář – je v křesťanských církvích osoba, která má na starosti vedení farnosti a farních bohoslužeb. Farní kostel nebyl jen místem boží služby, ale i společenským centrem obce, kde se řešily i věci světské.</p>	<p>Barvíř – řemeslník používající různých rostlinných, živočišných a minerálních látek k barvení kůže, tkanin a dalších materiálů.</p>

Pláteník – Tkadlec plátna a také obchodník s plátnem a látkami.	Soukenář – Výrobce různých druhů sukna (tkanina na výrobu oblečení).	Soukeník – zpracovávali jen ovčí vlnu na výrobu sukna (tkanina na výrobu oblečení).	Kloboučník – řemeslník zabývající se výrobou klobouků z plsti, slámy, lýčí, kůží i kožešin, papíroviny apod.
Kožešník – řemeslník obvykle i vydělávající surové kůže s chlupy a pak z nich zhotovuje rukávnický, kožichy, čepice, límce, předložky, koberce, polštáře apod.	Krejčí – stříhal a šil šaty z různých látek.	Žebrák – Chudák, který žebrol.	Košíkář – řemeslník zhotovující košíky, koše, nůše, ošatky apod. pletením většinou z vrbového proutí.
Bandknecht – lázeňský pomocník.	Bečvář – řemeslník vyrábějící různé dřevěné nádoby mimo dřevěných sudů. Bečvář hotovil bečvy, nádoby a kádě z "tvrdého" dubového dřeva.	Bednář - Vyráběli nádobí na vodu, sudy na víno, pivo a zeli, máselnice, hrotky na mléko, dřezy, štoudve, lejty, škopky, vany, fusky na povidla, "měřice" co míry na obilí ... , střezy, vany, štandlíky či škopky z "bílého" měkkého dřeva.	Bělič pláten – řemeslník bělil utkané plátno. Bělič bělil i jiné tkaniny.
Bradýř – Lazebník specialista na holení a hojení řezných ran.	Brtník – lesní včelař. Zpočátku měly včely úly v dutinách stromů vytvořených přírodou. Postupem doby začaly tyto dutiny brtníci vyrábět uměle a na zimu ucpávat slámou, jejich porušení se trestalo useknutím ruky.	Forman – města i vesnice byly v našich zemích odedávna v čilém obchodním styku. Zboží vozili obchodníkům ve vozech, tažených koňmi, formani.	Knap – tovaryš u soukeníka.

<p>Tovaryš – námezdní pracovník najímaný mistrem, pracovník v řemeslné činnosti, který po vyučení složil tovaryšskou zkoušku.</p>	<p>Pán města – v případě Hostinného je to na počátku král, od roku 1316 (král Jan Lucemburský město prodal) je pak už vždy v držení různých šlechticů. Pán Hostinného pověřoval správou města rychtáře, z různých poplatků, pronájmů a daní spojených s životem ve městě měl pán vždy velký výnos. Sídlem pánů Hostinného byl městský hrad, mohl však sídlit i na jiných hradech a do Hostinného zajíždět příležitostně.</p>		
<p>Městská stráž – sloužit alespoň několik dní v roce v městské posádce musel každý zdravý muž dospělého věku, podle čtvrtí a cechů měly jednotlivé čtvrti každý svůj díl hradeb k ohlídání.</p>	<p>Cechmistr – bohatý měšťan a vedoucí vybraného cechu řemeslníků. Zastupoval cech při jednání s vrchností a radou města. Mohl soudit a trestat členy cechu za šizení výrobků a špatné chování.</p>	<p>Písař – Většinou zaměstnanec obce. Jeho povinností bylo zejména zapisování úředních lejšter. Opisoval za úplatu knihy a sepisoval listiny.</p>	<p>Kat – vykonával právo hrdelní, tedy popravy. V Hostinném se popravovalo na šibenici, pravděpodobně postavené na Antoníčku nebo v lese nad ním.</p>

Tabulka k vyplňování, kterou dostane každý žák:

<i>Potkáš jej na trhu</i>	<i>Potkáš jej na radnici</i>	<i>Potkáš jej u hradeb</i>
<i>Má práci nebo postavení, které by si nechtěl mít</i>	<i>Je součástí cechu</i>	<i>Má velký majetek</i>
<i>Má velkou moc rozhodovat o městě</i>	<i>Opravdu hodně pracuje</i>	<i>Má práci nebo postavení, které by si chtěl mít</i>
<i>Je součástí duchovenstva</i>	<i>Nabízí služby</i>	<i>Něco vyrábí</i>

Příloha G: Jak změnil život obyvatel příchod vojska během třicetileté války?

Badatelská otázka: Jak změnil život obyvatel příchod vojska během třicetileté války?

V prvním sloupci podtrhněte informace, které popisují důsledky příchodu vojsk do města během třicetileté války. Ve druhém sloupci uveďte důkazy v prvním sloupci popisovaných událostí – nalezené prameny (obrazy, předměty atd.) a texty, případně jejich zdroje.

Hostinné 1618-1648¹⁹⁹

Události	Důkazy o událostech (prameny – popis nalezených pramenů, texty – uveď číslo místnosti a jestli odkazují na další zdroj)
Třicetiletá válka začala roku 1618, v té době Hostinné patřilo rodu Valdštejnů.	
Většina obyvatel Hostinného byla protestanty, za to jim např. roku 1629 císařův generál Taxis hrozil ubytováním císařského vojska ve městě. Většina lidí přijme katolictví, část však odejde pryč do Slezska.	
V únoru 1634 zemřel majitel města Albrecht z Valdštejna (nechal jej zavraždit císař), císařské vojsko se následně několikrát ubytovalo v Hostinném a vyrabovalo všechny zásoby jídla i peněz.	

¹⁹⁹ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 58-59.

<p>1634 vojáci do města zavlekli mor, zemřela polovina obyvatel Hostinného.</p>	
<p>1635 získal od císaře za zásluhy v bojích město Hostinné generál Vilém Lamboy.</p>	
<p>1637 generál Lamboy požadoval po posledních protestantech v Hostinném, aby přestoupili na katolickou víru. Ti ze strachu uprchli do Saska.</p>	
<p>1639 vtrhla do města vojska Švédů a naprosto jej během týdne vyrabovala (kdo neprchl do lesů, byl mlácen, někdy i popraven), mimo jiné vojáci odnesli i všechny zlatené církevní předměty z kostela.</p>	
<p>V zimě 1640 vtrhla Švédská vojska do Hostinného znovu, vojsko zůstalo v okolí města až do roku 1648, kdy byl podepsán mír.</p>	

Příloha H: Proč stavěli mariánský sloup?

Badatelská otázka: Proč stavěli mariánský sloup?

Prohlédněte si mariánský sloup před vámi a odpovězte na otázky níže:

- Kolik soch se na sloupu nachází?
- Jsou na sloupu i jiná grafická ztvárnění nežli sochy?
- Jsou na sloupu nějaké nápisy?
- K čemu sloup mohl ve své době sloužit?
- Proč se mu podle vás říká „mariánský“ sloup?

Přečtete si překlad latinského nápisu na sloupu a odpovězte na otázky pod textem:

„1906 Památník zbožnosti a vděčnosti bohorodičce Panně počaté bez poskvrny za uchránění obce od morové rány od její výsosti hraběnky Anny Sibylly de Lamboy, laskavé vdovy rozené Bemmelberg, nejjasnější vévodkyně Mariany, zasloužilé správkyně nejvyšší rady, zbudovaný roku 1678, v němž k blahu města stál v čele Tobiáš Becker a zcela zrestaurovaný za starosty Heinricha Schwarze a městského děkana Václava Josefa Horáka v roce 1906.“

- Kdy byl sloup postaven?
- Proč je v textu rok 1906, když je sloup starší?
- Kdo nechává sloup stavět?
- Proč je sloup na náměstí postaven?
- Mohl mít ještě další účel?

Najděte na sloupu reliéf z obrázku níže. Vyznačte důležité prvky a odvodte, co má reliéf symbolizovat.

S pomocí tabulky najděte na sloupu sochy jednotlivých světců. Podtrhni, který atribut mají konkrétní sochy v Hostinném. Zjistěte s pomocí třetího sloupce, jaké zaměření mají patroni společně.

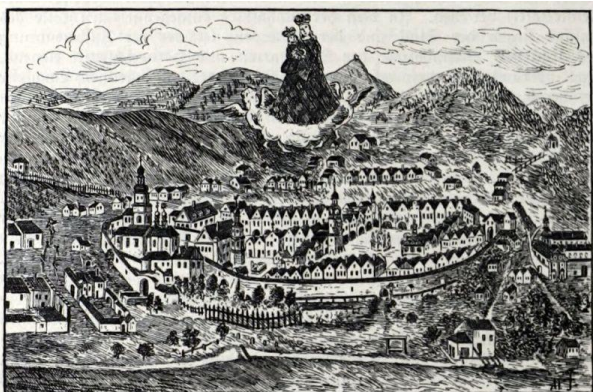
světec	atribut	patron
sv. Antonín	malý Ježíš, františkánský oděv, hostie, kazatelství, kůň, lilie, mrtvý, osel, ryby	františkánů, cestujících, horníků a pekařů, snoubenců, manželů a rodin; vzýván je proti horečce; proti dobytčímu moru, pekelným mocnostem i katastrofám a jako pomocník v nouzi
sv. Jan Nepomucký	hvězdy kolem hlavy, jazyk, kněz, kotva, kříž, most, palma, ryba, řeka	kněží, zpovědníků, lodníků, vorařů, mlynářů; vzýván za mlčenlivost, proti nebezpečí vody, za ochranu mostů
sv. Roch	pes, poutnická hůl i oděv s mořskou mušlí, morovou skvrna či vřed na noze	lékařů, chirurgů, nemocných a zdravotně postižených, zajatců, sedláků, zahradníků, truhlářů, dlaždičů, nemocnic, bývá vzýván jako záštita proti moru i jinému neštěstí
sv. František	beránek, bořící se dům, krucifix, lebka, lilie, ptáci, říšské jablko, serafín, stigmata, vlk, zeměkoule	Chudých, kupců, krejčích, tkalců, vzýván proti bolestem hlavy, proti moru
sv. Šebestián	šipky, kterými je probodán obnažený voják, přivázaný ke stromu nebo sloupu	hrnčírů, koželuhů, umírajících, vojáků, zahradníků
sv. Ignác	drak, kněz, srdce, nápis „IHS“	jezuitů, vojáků, dětí, těhotných žen; je vzýván proti moru, horečce
sv. Rozálie	lebka, jeskyně, věnec bílých růží	vzývána jako ochránkyně před morem i dalšími epidemiemi, též před zemětřesením
Panna Marie	dítě, dům, meče, plášť, růže, růženec, výsadní umístění symbolizující její úlohu patronky všech křesťanů	univerzální patronka všech křesťanů, někdy s měsíčním srpkiem jako královna nebes nebo šlapající po hlavě draka/d'ábla

Odpovězte na badatelskou otázku: „Proč stavěli mariánský sloup?“

Příloha CH: Proč se změnila podoba Hostinného?

Badatelská otázka: Proč se změnila podoba Hostinného?

Popiš proměnu Hostinného porovnáním veduty z konce 18. st.²⁰⁰ a fotografie pořízené na konci 19. st.²⁰¹

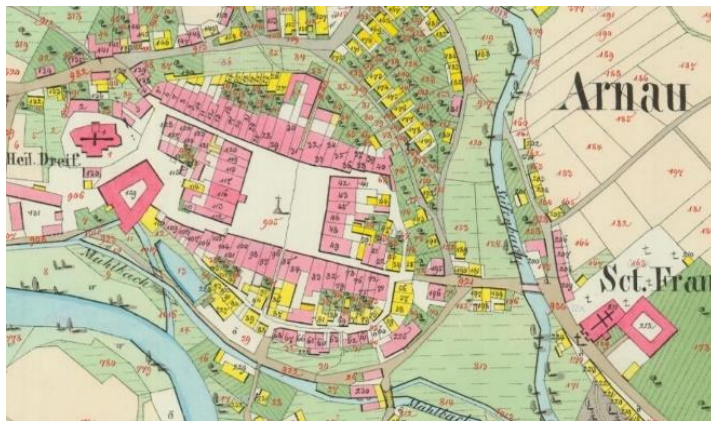
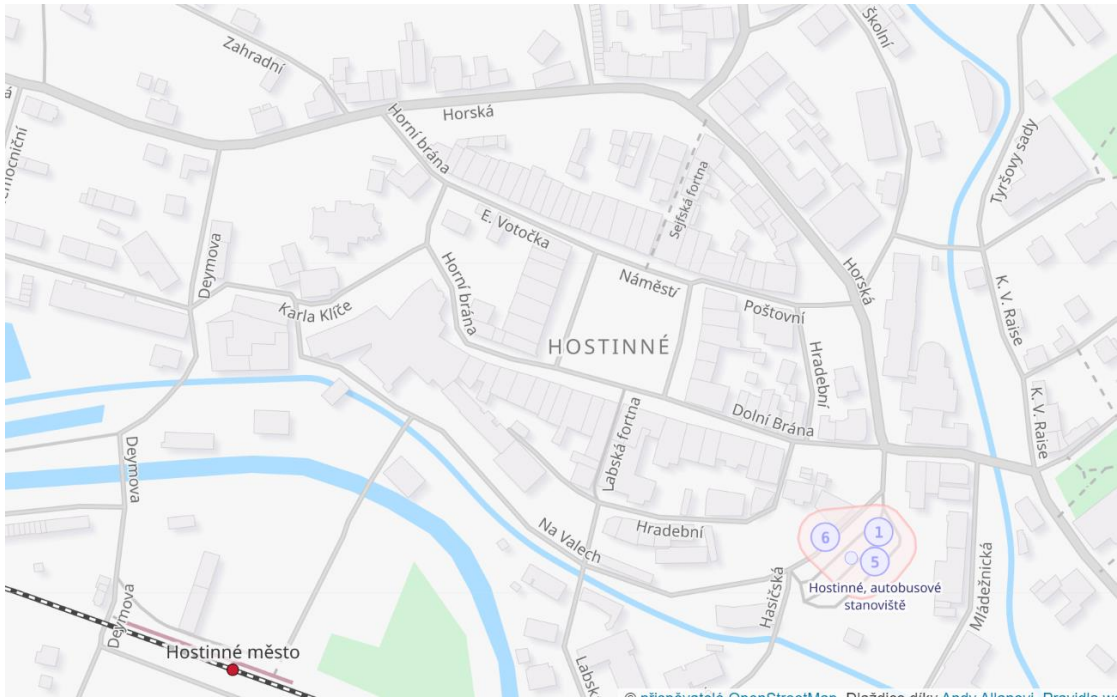
Nyní popište historické fotografie a mapy Hostinného z 19. a začátku 20. st.²⁰² Nejprve popište důležité prvky na fotografiích, které vám umožní blíže určit účel fotografovaného místa v 19./20.st. a zároveň tak budete moci výsledky své analýzy zanést na současnou mapu Hostinného.

Místa a změny které popíšete zaneste do současné mapy města.

²⁰⁰ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 12-13.

²⁰¹ C. k. Podžalské museum. *Parní nostalgie*. [online]. [vid. 23. 4. 2022] Dostupné z: <https://www.vrchlabsko.info/nostalgieat.html>.

²⁰² Fotografie pocházejí ze sbírek Městského muzea Hostinné a Krkonošského muzea ve Vrchlabí.

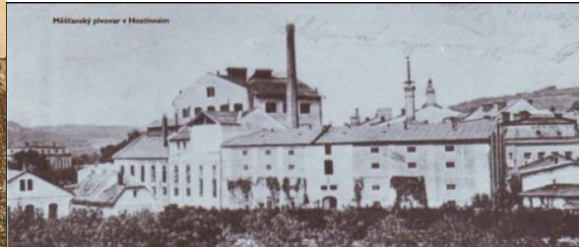
Mapa z roku 1841

Mapa z roku 1928

Arnau Schloß-Bräuhaus

Mältský pivovar v Houtčíně

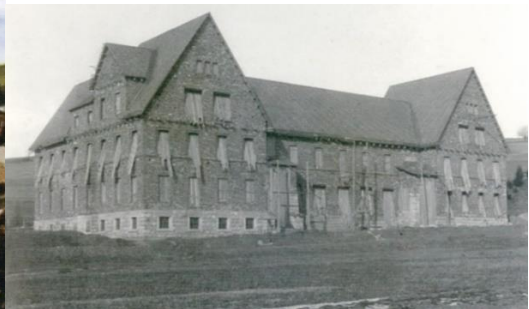
gütes kan most pa jõe, de kläitena.

Arnau
Schreykalstrasse.

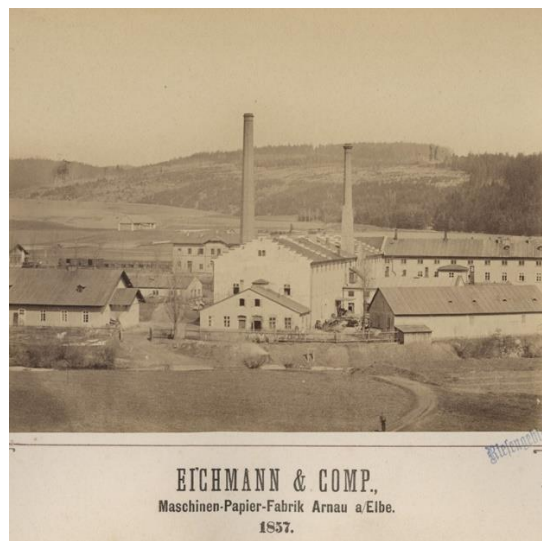
*buchhalter jona dahn
na a buchhalter*

State-Realgymnasium in Arnau
Grundsteinlegung 19. Sept. 1872
Einweihung 7. Okt. 1873

„ELBEMÜHL.“
Papierfabrikation und Verlagsgeschäft in Arnau.
1834.

EICHMANN & COMP.,
Maschinen-Papier-Fabrik Arnau a. Elbe.
1837.

M. J. ÖSTERREICHER,
Flachsgarn-Spinnerei in Arnau.
1862.

ARNAU
an der Elbe, 3400 Einwohner.

K. K. PRIV. LANDESBES. MASCHINEN-PAPIERFABRIK VON FR. LORENZ, SÖHNE & EICHMANN
IN ARNAU

S pomocí zjištěného odpovězte co nejkonkrétněji na badatelskou otázku:

Příloha I: Proč zakládali spolky?

Badatelská otázka: Proč zakládali spolky?

Na fotografii je Masopust v Hostinném v roce 2019.²⁰³ Co se na fotografii odehrává? Kdo dění organizuje a kdo se jej zúčastní? Proč lidé na takové akci jsou? Jsou takové společenské akce ve městě časté?

Na obrazu je zachycen masopustní průvod v Hostinném roku 1875²⁰⁴, který byl pořádán spolkem dobrovolných hasičů. Popište, jak tehdy masopust probíhal. Proč jej asi organizovali hasiči? Kdo se jej zúčastní? Proč lidé na takové akci jsou? Jsou takové společenské akce v 19. st. podle vás časté?

²⁰³ Základní škola Karla Kliče Hostinné. Masopust – 100 české menšinové školy. [online]. 23. 2. 2019 [vid. 23. 4. 2022] Dostupné z: https://www.zskkho.cz/clanky/masopust-100-let-ceske-mensinove-skoly_284/.

²⁰⁴ ANĎEL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 122-123.

S pomocí níže uvedených historických pramenů a zdrojů²⁰⁵ analyzujte spolkový život v Hostinném v 19. a na začátku 20. st. Popište klíčové prvky každého zdroje – jak vám pomohou zodpovědět badatelskou otázku? Jak jednotlivé prameny souvisí s činností spolků v Hostinném? Co nám zdroje říkají o členství ve spolcích, případně o motivaci ke vstupu do spolku?

Mužský Pěvecký a hudební spolek Hostinné, založený jako první ve městě roku 1855

Spolek dobrovolných hasičů na fotografii společně se starostou města Heinrichem Schwarzem (sedící uprostřed). Fotografie z počátku 20. století

²⁰⁵ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 114-281.

Skupinová fotografie Spolku cyklistů z Hostinného. Fotografie z konce 19. století

Dům č.p. 20 na Náměstí kolem roku 1900. V jeho přízemí se nacházel hostinec s názvem Staroněmecká pivnice. Později byl prostor přestavěn na moderní velkoobchod se sklem a porcelánem Gerharda Jedka.

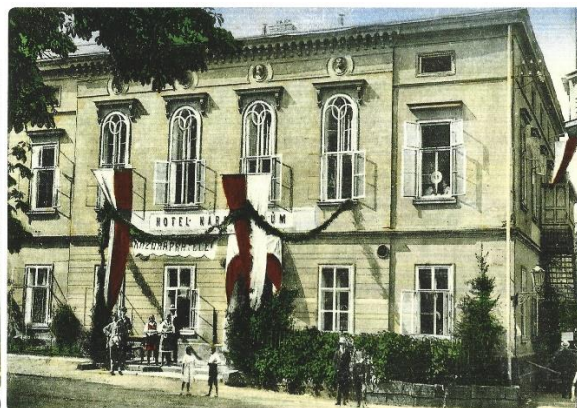
Hostinec Čtenářské besedy (č.p. 176) v dnešní Horské ulici byl v letech 1884 - 1921 jediným místem spolkového života české menšiny v Hostinném. Barevná pohlednice z roku 1913

Budova městské tělocvičny, postavené v letech 1899 - 1900 podle plánů architekta Maxe Schimitschka z Vídně. Barevná pohlednice z roku 1913

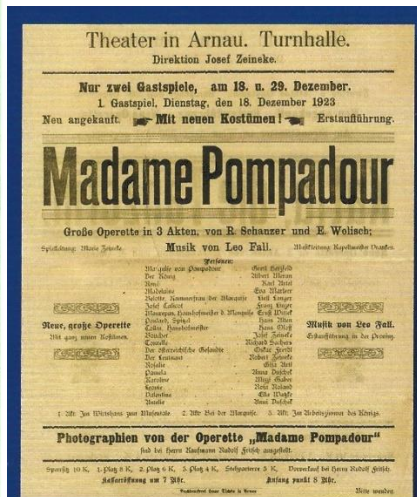
Barevná pohlednice městského parku z roku 1909. Vlevo stojí zkamenělý strom (araukarit) upravený na pomník místního podnikatele Theodora Eichmanna

Barevná pohlednice Národního domu (č.p. 156) v Horské ulici. Objekt nejprve sloužil jako námecký hotel Černý kůň. Od roku 1921 se stal centrem života české menšiny v Hostinném. Snímek z roku 1924

Plakát na divadelní představení v podání Národní jednoty severočeské v Hostinném „Pes a kočka“, pořádané dne 28. listopadu 1926 v sále Národního domu

Plakát na divadelní představení Madame Pompadour, pořádané roku 1923 v městské tělocvičně

Přehled spolků:

Německý spolek dobrovolných hasičů, Německý lidový tělovýchovný spolek, Spolek vysloužilých vojáků, Německý pěvecký a hudební spolek, Německý stolový spolek „Eiche“, Dělnický tělovýchovný a sportovní spolek, Výsadbový a okrašlovací spolek, Akademický spolek „Asciburgia“, Podpůrný studentský spolek, Spolek továrních hasičů firmy Eichmann, Spolek továrních hasičů firmy Labský mlýn, místní skupina Spolku Němců v Čechách, Všeobecný spolek dílvedoucích, Spolek zaměstnanců svazu průmyslu a obchodu, Katolický německý lidový spolek pro Hostinné a okolí, Ženský pomocný spolek, Spolek majitelů domů, Dělnický pěvecký spolek, Pomocný a podpůrný spolek bývalých válečných zajatců, Německý sportovní spolek, Německý podpůrný spolek, Konzumní a spořitelní spolek Einigkeit - filiálka Hostinné, Konzumní spolek firmy Eichmann Hostinné, Spolek válečných invalidů, vdov a sirotků - místní skupina Hostinné, Křesťanská textilní dělnická místní skupina, místní skupina Sdružení křesťanských továrních a stavebních dělníků, Spolek františkánské knihovny, místní skupina Sdružení Caritas, Tělocvičná jednota Sokol.

Odpovězte na badatelskou otázku s odkazem na využitě zdroje. Svoji odpověď formulujte do dialogů mezi obyvateli města, které s pomocí vystřižených komiksových bublin vložíte do litografie náměstí z 19. st. Vámi vytvářená fiktivní situace na náměstí by se mohla odehrávat kdykoliv v 19. st. a na začátku 20. st.²⁰⁶ Např. u dam vedle mariánského sloupu by mohla být součástí dialogu komiksová bublina: „Viděla si plakát? Bude divadlo v Turnhalle!“

²⁰⁶ ANDEĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 239.

Příloha J: Proč čeští Němci nechtěli být součástí Československé republiky?

Badatelská otázka: Proč čeští Němci nechtěli být součástí Československé republiky?

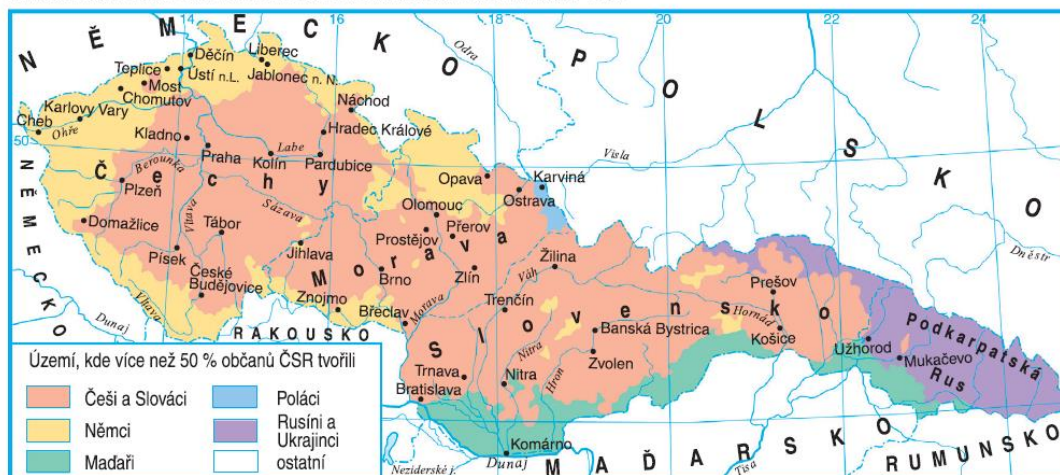
Doplň s pomocí textu níže informace, které jsi o pomníku sepsal. Proč mohl být pomník důležitý pro Němce a proč byl asi terčem pro Čechy?

Pomník císaře Josefa II. byl slavnostně odhalen 24. června 1906 jako památka zásluh císaře a jeho tří návštěv města. Jeho zbudování inicioval Německo-politický spolek a finance byly získány sbírkou mezi německými občany. Po příchodu československého vojska do města v roce 1918 byl pomník terčem útoků a od roku 1920 jej krylo bednění. Na Nový rok 1923 byl k pomníku Němci položen věnec, což české úřady považovaly za provokaci. Téhož roku byla socha jako „připomínka staré monarchie“ převezena do Fořtu. Na své místo se pomník vrátil až v roce 1999.²⁰⁷

Otázka odporu Němců v pohraničí vůči vzniku Československé republiky je komplexní problém, pro jehož vyřešení je dobré pečlivě analyzovat a roztrždit data. K tomu nám poslouží tabulka na konci badatelského listu. Ve zdrojích níže označ kódem informace, podle kódu pak informace roztržď do tabulky. „P“ je příčina, „N“ je následek, „Ř“ je tehdejší řešení.

Zdroj 1 – mapa národnostní skladby Československa v roce 1930²⁰⁸

NÁRODNOSTNÍ SKLADBA OBYVATELSTVA ČESKOSLOVENSKA V ROCE 1930

²⁰⁷ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 86-88.

²⁰⁸ *Portál Školnímapy.cz. Vznik samostatného Československa*. [online]. 13. 8. 2019 [vid. 23. 4. 2022]. Dostupné z: <https://skolnimapy.cz/dlc/100-let-od-vzniku-samostatneho-ceskoslovenska/>.

Zdroj 2 – Tabulka národností v Československé republice podle sčítání lidu roku 1921²⁰⁹

země	československá	německá	maďarská	ruská	židovská	polská	jiná	Celkem
Čechy	4 382 788	2 173 239	5 476	2 007	11 251	973	1 091	6 576 825
Morava	2 048 426	547 604	534	976	15 335	2 080	1 481	2 616 436
Slezsko	296 194	252 365	94	338	3 681	69 967	99	622 738
Slovensko	2 013 792	139 900	637 183	85 644	70 529	2 356	8 973	2 958 557
Podkarpatská Rus	19 737	10 460	102 144	372 884	80 059	297	14 227	599 808
Českoslovens ko celkem	8 760 937	3 123 568	745 431	461 849	180 855	75 853	25 871	13 374 364

Zdroj 3 – Přehled národností v Hostinném v roce 1930

„V roce 1930 mělo město 4650 obyvatel, z toho 3890 Němců, 630 Čechů, 72 Židů a 58 usudlíků se hlásilo k dalším národnostem.“²¹⁰

Zdroj 4 – Přehled událostí v Hostinném, které měly nacionální podtext²¹¹

Datum	Popis události
Vánoce 1885	Na Vánoce a sv. Štěpána vtrhli Němci do hostince české Čtenářské besedy (jeden z mála objektů, kde se Češi scházeli ke spolkové činnosti a mohli zdem mluvit bez omezení rodným jazykem), zmlátili zdejší Čechy, zničili obrazy, vyrazili dveře.
28. 10. 1918	V Praze vyhlášena Československá republika, zpráva se dostane do Hostinného.
29. 10. 1918	Němečtí poslanci vyčlenili i přes území Hostinného provincii Deutsböhmen, chtějící se připojit k tzv. Německému Rakousku. Vznik Československa odmítali přijmout.
1. – 2. 11. 1918	V noci z 1. na 2. 11. 1918 byly odstraněny v Hostinném symboly staré monarchie a začal být zřizován Volkswehr (domobrana) o devadesáti mužích.
10. 12. 1918	Ve 22:15 10. 12. 1918 obsadil Hostinné 79. pěší pluk československé armády o 200 mužích, první voják v průvodu nesl červeno-bílý prapor. Nejprve došlo k obsazení nádraží, pošty (odvolán německý poštovník, jmenován český Josef Říha z Horek) a radnice. Němci protestovali proti obsazení, úředně byli odzbrojeni (i Volkswehr) a na radnici byla shozena a rozbita německá orlice, vojáci ji nahradili obřím ověšeným obrazem TGM s nápisem „Ať žije Masaryk!“. Byly sundány stále visící obrazy Františka Josefa I. ve školách a hospodách.
1918	Českoslovenští vojáci několikrát poškodili sochu Josefa II.
24. 12. 1918	Stále trval kolabující přidělový systém, došel i petrolej potřebný ke svícení a topení
11. 2. 1919	Československou armádou odstraněna cedule „Bismarckplatz“ z náměstí a cedule „Kaiser Josef Gasse“ z ulice.
4. 3. 1919	Velké protesty Němců, kterým nebylo umožněno zúčastnit se voleb do parlamentu v Rakousku. Několik set demonstrantů na náměstí rozehnal vojsko, důsledkem střelby zemřely dvě Němky, další tři Němci byli postřeleni. Demonstrace je nakonec rozehnána bodáky po příchodu posil, vojsko zůstalo ve městě v prostorách chudobince.
7. 3. 1919	Oslava narozenin TGM (nastoupení vojsk na náměstí, kapela, velký obraz, prapory, zpěv hymny. Kvůli oslavám musel být odložen na 8. 3. 1919 pohřeb při demonstracích zastřelených Němek.

²⁰⁹ TÓTH, Andrej, STEHLÍK, Michal, NOVOTNÝ, Lukáš. Národnostní menšiny v Československu 1918–1938. Od státu národního ke státu národnostnímu? Praha: Univerzita Karlova, 2012. ISBN:978-80-7308-413-4. S. 625.

²¹⁰ ANĐĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 230.

²¹¹ ANĐĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 213-216.

8. 3. 1919	Pohřeb při demonstracích zastřelených Němek (na pohřeb však vojsko pustilo jen lidi s propustkou od úřadu).
1920	Byla na železniční dráze a poště úředním jazykem stanovena čeština.
srpen 1920	Byla dřevěným bedněním zakryta socha Josefa II., byla zakázána uniforma Spolku válečných veteránů (něm. spolek)
listopad 1920	Byly nařízením odstraněny všechny staré, kurentem (typické německé písmo) psané cedule označující ulice a začátek i konec města, nové cedule měly být dvojjazyčné.
1921	Fasáda hostince české Čtenářské besedy byla nastříkána červenou barvou a popsána nápisem „Heil!“
1921	Národní jednota severočeská (spolek na podporu Čechů v pohraničí) koupila od Němce Leopolda Maiwald a dům U Černého koně, kde následně vznikl český Národní dům.
leden 1923	K soše Josefa II. je tajně položen slavnostní věnec, české úřady věc vyšetřují jako provokaci
květen 1923	Socha Josefa II. odvezena na rozkaz úřadů z města jako připomínka staré monarchie a doby útlaku, do Hostinného se socha vrátí až v roce 1999.
25. 10. 1924	Obdržel starosta Ignáz Janetschek telefonickou zprávu z okresního úřadu, že pokud nebude 28. 10. 1918 na úřadě vlát česká vlajka, dostane město pokutu 10 000 Kč – město vlajku nemělo, musela se narychlo ušít.

Badatelská otázka: Proč čeští Němci nechtěli být součástí Československé republiky?		
příčiny	následky	dobové řešení
Odpověď na badatelskou otázku:		

Příloha K: Proč bylo těžké založit a udržet českou školu v Hostinném?

Badatelská otázka: Proč bylo těžké založit a udržet českou školu v Hostinném?

Prohlédni si fotografii.²¹² O jakou budovu se jedná? K čemu původně sloužila?

Prostuduj úryvek z kroniky školy.²¹³ V jaké době text pravděpodobně vznikl? Jak dobové okolnosti mohly ovlivnit jeho obsah? Jaké důležité informace nám říká o působení české školy v Hostinném?

První počátky školy.
Měšťanská škola v Hostinném byla zřízena staršou již v době první republiky, kdy české lidi zde jako strážce na německém pomezí potřebovali pěstovat a šířit českou kulturu nejen pro sebe, ale hlavně pro své děti. Česká škola v tomto tehdy německém moři byla svatyní všech věrných Čechů. V ní nalézali poněkud pro svou práci a české děti byly vyučovány v podstatě jazyce. Česká škola udržovala si svůj život zde velmi těžce, poněvadž v německém městě, konjunkturě a naději německé škole nepřáli. Byla proto v Hostinném jinou měšťanská škola menšinou, která spolu s obecní školou domovními byly umístěny v jednom křídle městského chudobince.

Tak česká škola zde žila svůj chudý život, ale při tom starý. Největší čarou jí však nastaly v roce 1938, kdy německé velikařství a nepřipravenost byly tak vyhrcoeny, že život Čechů a české školy byl zde přímo neudržitelný a v období v podzimním období toho roku, krátce před zbratřením našeho pokraje. České město komulo v zápletku hájových křivců a v úderu se vyzvalo drásová nighajlorání, aby pokračoval každou českou duši.

²¹² ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 281.

²¹³ Státní okresní archiv Trutnov (dále jen SOKA Trutnov), Obecná a měšťanská škola (česká) Hostinné

Prostuduj pramen.²¹⁴ V jaké době vznikl? Co nám říká o situaci české menšinové školy v Hostinném? Proč tomu tak bylo?

Ředitelství obecné a měšťanské školy
s vyučovacím jazykem československým
v Hostinném nad Labem
p. p. Hostinné nad Labem (Země Česká)

Č. j. 356/36. V Hostinném, dne 10. září 1936.

Věc: Hostinné n/L., p.o. Vrchlabí,
měšťanská škola s čsl. vyuč. jazykem.
Nevyhovující umístění tříd.

Odpověď k č. z
Přílohy

Okresnímu úřadu
ve Vrchlabí.

Ředitelství školy oznamuje ve věci výše uvedené, že podle sdělení na měst. úřadě hodlá propůjčiti měst. rada pro vyuč. účely učely zdejší měst. školy v měst. chudobinci vedle ředitelny pouze 1 místnost, která však pro velmi malé rozměry se pro vyučovací účely nehodí a může jí být použito pouze v nejkrajnějším případě, aby nemusila býti nadále třída v předsíni, kudy se prochází k záchodům a do 2 učeben. Umístění toto budí velké pohoršení a roztrpčení mezi rodiči. Vyučování pak je za stávajících okolností naprosto nemožné. Nabízená místnost je pouze 4x6 m velká, takže se hodí pouze pro velmi malý počet dětí, ale i potom připadlo by na 1 žáka pouze 0,35 m² plochy, což ovšem naprosto neodpovídá zákonité výměře. Mimo to je otázkou, zda se budou moči uspořádati v této malé místnosti lavice i pro sebe menší počet dětí.

Od druhé místnosti nemůže ředitelství školy naprosto upustiti, nemá-li trpěti pravidelný chod vyučování a žádá proto zdvořile, aby tato místnost byla městskou radou propůjčena. Nebude-li za žádných okolností možno získati větší místnost buď v budově chudobince nebo měst. gymnasia, pak je rozhodně nutné, aby byla dána české škole k dispozici ještě 1 menší místnost, která je těsně vedle nabízené místnosti a do níž je vhodný přístup ze společné dhodby, z níž se vchází do místnosti, jež má sloužiti za třídu.

Podle názoru ředitelství školy bylo možno získati bez obtíží pro učebnu místnost v budově něm. stát. gymnasia, kde má správce pokrač. školy zbytečnou kancelář, bez níž se může obejíti - Až do doby, nežli byly zrušeny 4 třídy vyššího gymnasia, byla pokračovací škola umístěna v budově něm. obecné školy - teprve po zrušení 4 tříd bylo použito přechodně pro pokrač. školu uvolněných místností. Není tedy dáno nutností umístění pokrač. něm. školy v gymnasiu, nýbrž pouze příležitostí.

Ředitelství školy žádalo, aby se použilo pro učebnu zbytečné kanceláře správce něm. pokrač. školy a za kabinet 1 menší místnosti, jež by se mohla rovněž bez nesnázi získati. Důvody městskou radou uváděné nepovažuje ředitelství školy za směrodatné. Rovněž nesouhlasí ředitelství školy s důvodem, že město není povinno starati se o místnost pro IV. roč. - nejedná se o žádnou učebnu pro IV. roč., ale pro po-
bočku příj. ročníku. Ředitelství školy považuje však i IV. roč. za

²¹⁴ SOKa Trutnov, Obecná a měšťanská škola (česká) Hostinné

Vloží šestičlennému a černočernému
 orgánickou součástí měšťanské školy a neuznává proto důvody, jež byly
 v přípisu okres. úřadu uváděny. pro učebnu
 v měst. chudobinci by bylo možno získati větší místnost, kdyby byli
 odkázáni studující na jiné byty, jestliže má město nedostatek místností
 Rodina, která je podle sdělení měst. úřadu v místnosti, již má býti pou-
 žito pro kabinet, může býti bez nesnázi přemístěna do jiné místnosti,
 neboť podle informace je těchto stále ještě v měst. chudobinci dosti.
 Ředitelství školy nemůže souhlasiti, aby česká škola se musila
 uskrovnovati takovou značnou měrou, když je možno žádosti za poskytnutí
 vyhovující místnosti pro učebnu i kabinet bez obtíží vyhověti.
 Žádá proto zdvořile, aby byla městská rada vyzvána, aby potřebné
 místnosti Lobě české měšťanské škole v nejkratší době poskytla, neboť
 další setrvání žáků v nehygienické předsíni je již nemožné.
 Opis přípisu zasílá se současně na vědomí i panu inspektoru
 stát. škol v Trutnově.

Ředitel:
Anton Tejnický

**Okresní úřad
 ve Vrchlaví.**
 Došlo 12. IX. 1936
 Č.j. 26464 příl.

6 ⁷/₇₆

1. X. 1936

**Městskému - obecnímu úřadu
 Dem Bürgermeisterei - Gemeinde - Amte**

v *Hoskinném*
 in *Arnau*

8 vyj. 6. 1936

zís. Arnau

Okresní hejtmán
 Rada politické správy
 Der Bezirkshauptmann
 Der Rat der politischen Verwaltung

Bürgermeisteramt Arnau

Eingelangt am - 4. OKT. 1936

Božena 4264 Beil.

Prostuduj fotografie a plakát.²¹⁵ Co nám mohou říct o situaci české menšinové školy v Hostinném v letech 1919-1938?

Učitelský sbor české menšinové školy v Hostinném. Uprostřed ředitel školy Jan Moravec. Za ním stojí učitelka M. Peklová. Vlevo vedle ředitele sedí učitelka Julie Dubnová a vpravo sedí učitelka Anna Jaklová. Fotografie z roku 1928

Nejstarší dochovaná fotografie žáků české menšinové dvouřídni školy v Hostinném. Uprostřed sedí učitel Zemanec. Fotografie z roku 1920

Skupinová fotografie I. třídy školního roku 1927/28

Plakát na divadelní vystoupení Slepá babička, konané 23. června 1929 v sále Národního domu

Plakát Osvětové komise v Hostinném na oslavu 80. narozenin prezidenta republiky T.G. Masaryka, konanou v sále Národního domu. Datováno 8. března 1930

²¹⁵ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 282-283.

Zjištěné informace z pramenů rozřídte a popište do této tabulky. Na základě tabulky pak odpovězte na badatelskou otázku.

Co ohrožovalo existenci školy?	
Co podpořilo vznik a činnost školy?	
Co se škole dařilo?	
Jaké komplikace škola musela řešit?	
BO: Proč bylo těžké založit a udržet českou školu v Hostinném?	

Příloha L: Jak reagovali na Mnichovskou dohodu?

Jak reagovali na Mnichovskou dohodu?

Přečtete si přehled národnostního složení města. Dá se jen z tohoto faktu předpokládat, jak budou obyvatelé Hostinného reagovat na přijetí Mnichovské dohody? Proč ano/ne?

„V roce 1930 mělo město 4650 obyvatel, z toho 3890 Němců, 630 Čechů, 72 Židů a 58 usedlíků se hlásilo k dalším národnostem.“²¹⁶

Prohlédni si fotografie ze začátku října 1938 v Hostinném. Vyznač důležité prvky, popiš, jakou náladu podle tebe mají lidé na fotografiích.

²¹⁶ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 230.

Přečti si text u událostech roku 1938 v Hostinném. Klíčové informace označuj značkami „+“ = podporují moji hypotézu, „-“, = rozporují moji hypotézu a „?“ = informaci nerozumím nebo se chci doptat více. Heslovitě pak informace převed' do tabulky pod textem.

„Osudný rok 1938 byl vyvrcholením snahy Adolfa Hitlera rozbít Československo s pomocí zneužití tří a půl milionů Němců žijících v jeho pohraničí. Po březnovém anšlusu Rakouska v Hostinném zaznívalo čím dál více heslo „Heim ins Reich!“, už v květnu byla SDP schopná svolat na náměstí 9 tis. protestujících z Hostinného a okolí, ti požadovali podporu požadavků Konráda Henleina, německého průmyslu i dosazení německých úředníků. Proti tomu, naposledy společně, vystoupilo 2 tis. sympatizantů českých i německých komunistů a sociálních demokratů.

Neoficiálním referendem o snaze připojit Sudety, a s nimi i Hostinné, k Velkoněmecké říši byly červnové volby 1938, které vyhrála se ziskem 78 % hlasů SDP. Češi reagovali založením Národní gardy o síle třiceti mužů, kteří však byli pod neustálými útoky henleinovců, stejně jako rozháněné schůze komunistů a sociálních demokratů.

Henleinovci stávkou a pochodem donutili 13. září přijmout zpět do práce v továrně v nedalekých Heřmanových Sejfech-Terezíně své vyhozené soukmenovce, které vyhodil židovský majitel podniku. Po návratu z pochodu vyvěsili na radnici vlajku s hákovým křížem, za vydatného hajlování provolávali nacistická hesla, docházelo k výtržnostem. Situaci uklidnila povoláná posádka československé armády z Trutnova. Českým dětem byla zrušena výuka z obavy před jejich napadením. Následující den vypuklo otevřené povstání, oddíl henleinovců přepadl nádraží v Hostinném, obsadili poštu i úřady, v noci ozbrojené oddíly hlídkovaly v ulicích města. Povstání bylo potlačeno bez boje druhý den, když dorazil pohotovostní oddíl četnictva a československé armády z Jičína.

Po všeobecné mobilizaci vyhlášené 23. září hlídala československá posádka městské mosty přes Labe a železniční trať, aby nedošlo k poškození ze strany Němců. Nadšení k obraně vlasti zhatila Mnichovská dohoda podepsaná po půlnoci 30. září 1938. Následující dny opouštěla město nejen vojenská posádka, ale i část zdejšího českého, židovského a antifašisticky smýšlejícího německého obyvatelstva, šlo přibližně o šest set osob.

V neděli 9. října vešel za bujarého vítání přihlížejících do slavnostně vyzdobeného města (na dominantním komínu továrny Labský Mlýn byl dokonce instalován v průměru tři metry široký osvětlený hákový kříž) Wehrmacht. Hostinné se stalo po podepsání Mnichovské dohody součástí Velkoněmecké říše, hranice s druhou Československou republikou a budoucím Protektorátem Čechy a Morava vedla dva kilometry od města na hranici Horní Olešnice a přes Slemenský kopec.²¹⁷

+	-	?

²¹⁷ Tamtéž, s. 289-295.

Příloha M: Proč byli vysídleni?

Badatelská otázka: Proč byli vysídleni?

Prohlédni si fotografie a jejich popisky. Popiš, co se podle tebe v Hostinném stalo v časovém úseku mezi pořízením fotografií. Popiš, co mají fotografie společné a co je rozdílné.

Příjezd Wehrmachtu do Hostinného 9. října 1938²¹⁸

Přehlídka vojenské posádky v Hostinném 28. října 1945²¹⁹

²¹⁸ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 296.

²¹⁹ Tamtéž, s. 313.

Popište důležité prvky na fotografiích z Hostinného v letech 1945-1946²²⁰. Sepište krátkou zprávu o tom, co se ve městě podle těchto fotografií dělo.

Posádkové velitelství v Hostinném n. L.

Vyhláška.

Všichni němečtí příslušníci (ženy, muži, děti od 16 let) musí být s okamžitou platností označeni žlutou páskou, 10 cm širokou, kterou nosí na levé paži.

Páska musí být přišita, aby nemohla být odstraněna.

Na pásce budiž natisknuto velké N.

Hostinné n. L. dne 29. května 1945.

Posádkový velitel:
mjr. pěch. Jos. Wurm.

Tisk: A. Hofmann a spol., Hostinné n. L.

²²⁰ Tamtéž, s. 304-309.

Doplňte svoji zprávu s pomocí textu níže.

V květnu 1945 provedly první zatýkání a výslechy v Hostinném Revoluční gardy. Zatčení příslušníci SDP, NSDAP, SS a kolaboranti byli zadržováni v prostorách vily majitele papírny Eichmana, několik jich při výslechu zemřelo nebo spáchali sebevraždu. Zastřeleni byli dva příslušníci Vlasovovy armády. Mezitím, co byli propouštěni váleční zajatci ze zdejších táborů, začaly se do těchto prostor přesídlovat vybrané osoby německé národnosti. Z těchto táborů pak putovali Němci do většího sběrného tábora ve Vrchlabí, odkud vlakem vyrazili do Německa.²²¹

Příbylo sebevražd německého obyvatelstva, ale také excesů zejména ze strany Revolučních gard, které zastřelily bez soudu sedm německých obyvatel města. Někdy bez jakéhokoliv zdůvodnění, jindy např. pro podezření z přechovávání zbraní nebo „kladení odporu“, popraven před nastoupeným německým obyvatelstvem byl např. Heinrich Soukup, který před fyzickým obtěžováním vojáky bránil svoji manželku.²²²

Prostudujte Ústavní dekret prezidenta republiky, jehož části si meze sebe ve skupině rozdělte (s výsledky své analýzy pak seznámíte skupinu). Podtrhněte ty pasáže, které legitimizují vysídlení německého obyvatelstva z Hostinného.

„Ústavní dekret presidenta republiky ze dne 2. srpna 1945 o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské

33/1945 Sb.

K návrhu vlády a po dohodě se Slovenskou národní radou ustanovují:

§ 1 (1) Českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské, kteří podle předpisů cizí okupační moci nabyli státní příslušnosti německé nebo maďarské, pozbyli dnem nabytí takové státní příslušnosti československého státního občanství. (2) Ostatní českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské pozbývají československého státního občanství dnem, kdy tento dekret nabývá účinnosti. (3) Tento dekret se nevztahuje na Němce a Maďary, kteří se v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18 dekretu prezidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů

---

²²¹ Tamtéž, s. 305-306.

²²² Tamtéž, s. 307. srov. PLECHÁČ, TOMÁŠ. *Během odsunu se zabijelo i v Hostinném*. [online]. 8. 6. 2014 [vid. 23. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/behem-odsunu-se-zabijelo-i-v-hostinnem.A140606_153256_hradec-zpravy_klu.

a o mimořádných lidových soudech) přihlásili v úředním hlášení za Čechy nebo Slováky. (4)
Češi, Slováci a příslušníci jiných slovanských národů, kteří se v této době přihlásili

za Němce nebo Maďary, jsouce donuceni nátlakem nebo okolnostmi zvláštního zřetele hodnými, neposuzují se podle tohoto dekretu jako Němci nebo Maďaři, schválí-li krajský národní výbor osvědčení o národní spolehlivosti, které vydá příslušný okresní národní výbor (okresní správní komise) po přezkoumání uvedených skutečností.

§ 2 (1) Osobám, spadajícím pod ustanovení § 1, které prokáží, že zůstaly věrně Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem, zachovává se československé státní občanství.“

Odpovězte na badatelskou otázku s využitím argumentů získaných z výše analyzovaných zdrojů. Připojte svůj názor na vysídlení Němců z Hostinného. Shoduje se s dobovou motivací? V čem ano, v čem ne? Proč tomu tak je?

Příloha N: Co nám může o 50. letech 20. st. prozradit školní kronika?

Badatelská otázka: Co nám může o 50. letech 20. st. prozradit školní kronika?

Před samotnou prací s kronikou promyslete a popište, jaké limity podle vás může mít kronika jako historický pramen a co by nás mělo u jejích jednotlivých částí vždy zajímat. Jaké další zdroje byste mohli potřebovat, aby vaše hypotéza byla lépe ověřitelná?

Prostudujte části školní kroniky z let 1951-1967. Jaké klíčové prvky obsahují? Jaké jsou okolnosti jejich vzniku? Jak okolnosti jejich vzniku mohly ovlivnit jejich obsah?

Po prostudování pramenů ověřte svoji hypotézu. Povedlo se jí ověřit? Co by pomohlo, aby byla lépe ověřitelná?

9. květen 1954

průvod dětí

u hrobu rudoarmějců

při hymně

průvod

průvod

s. řed. A. Měšťánek
v průvodu

při hymně

tribuna

1. máj 1954.

Oslava 40. výročí KSC^v

Pionýři se soudruhy

36 kg pecek), opracovali 3.800 hodin na podzimních pracích pro ŽLD a pro naše slábní lesy; uspořádali 35.000 Kčs.

Výzdoba 4. posádky střední školy k návštěvě čsl. sovětského přátelství a následně k vzpomínce na V. I. Lenina.

v předobářejících dušech připravili nástěňky, sádky a dopisy učením
v pároděch a bláopřejné dopisy maminkám. Program školní oslavy
připravila s. Celová. Na veřejné oslavě, jíž se řáctvo účastnilo 8. III.,
byly odměněny ženy - učerice a učericek významu pracující ženy
a boji za mír.

Na předníkové Lubně 8. března.

M. D. Ž. 8. března - nástup na náměstí.

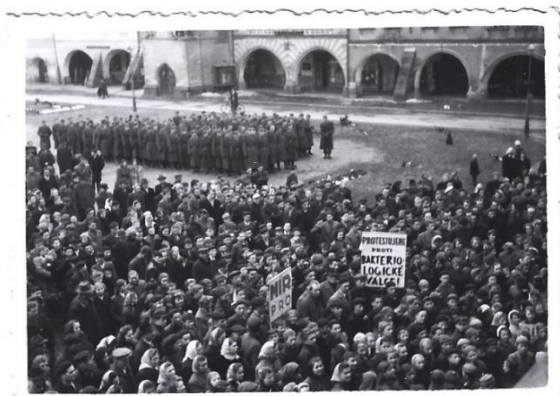
12. března odjeli učitelé na okresní učitelskou konferenci ve Vřes-
lavě; řáctvo za tohoto volna se věnovalo sběru odpadových suovin
a vyhodbě svých škol.

13. března byl uspořádán druhý koncert pro řáctvo školní
školy; vystupovala houslistka Olga Ingemannová; na klavír do-
provázela prof. Kucourek. Řáctvo vyponořilo také při agitaci
na večerní koncert.

28. března pořádal MVD a MAVNF v Hosiinném za spolu-
práce s masovými složkami mírovou manifestaci na prosbu proti
bakteriologickému vřádku korejského a čínskému lidu. Manifestace
se prováděly i děti v naší škole.

Na náměstí 1. máje v den
mírové manifestace 28. března.

Školy, kavovny, vojsko...

v metrických desítkách diváků. Přibledání několik zářevů ze závodů.

Ráno - před zahájením závodů.

Nášly závodníci k vlajce.

Sešli se závodci ve sjezdě.

Soudruh ředitel školy J. Šišerů předává ceny.

18. a 19. února ješli z naší školy zájemci o kroužky (vyhledávající práci Divka, Váček a Váňa) na prohlídku dolů ve Svatoňovicích. Zájemci organizoval okresní výbor československé akce.

Pravní cirkus celodenní bylo provedeno na bývalém se čtyřlák

U střední školy připomíná práce V. počínku odpovědný úkol: vybrat si povolání, ve kterém by rád pracoval a kterým by prospěl k potřebě naší vlasti. (Na obrázku tři učitelé, V. počínku se svou třídou).

Učitelka v počínku střední školy k němé čel. - 100. přelobní.

nizina povolání, finanční podpora výletů a exkurzí. Prasecký výbor zvolen soudruha Hambova, která je soubor dobře politické úrovně všech poslaneckých výborů.

V páti se řádek školy účastnila práci na pomoci JZD a lesům, a to v době výměny i mimo výměny. Celkem bylo zapracováno v páti za vedení učitelky pro JZD 2.941 hodin, na lesu průměr 90 hodin, v lesu škole 700 hodin. Když několik dnů po celý den brábo leu (9, 13. a 14. páti), povahalo při dobývání brambor (29. páti) a v lesu škole (6. a 8. páti). Děti pracovali poctivě a plaché přispěly, že podivinné práce peněžité byly včas položit. Kromě v neděli provedlo řádek za vedení učitelky prohlídka bramborových kultur, která nejsou na našem mandelínku bramborová - „americký brambor“.

listopad 1951

2. listopadu byla okresním národním výborem mateřská učitelská brigáda na vybírání brambor. Podle příkazu byly děti v 9 hodin propuštěny domů a učitelé se připravili na brigádu. Pro nepřeměně počasí byla (veš) brigáda v 11 hodin odvolána.

Měsíc čsl. - sovětského přátelství byl na naší škole zahájen slavnostním tříbovským shromážděním dne 6. listopadu, kdy bylo vzpomínáno Velké říjnové revoluce a jejího významu pro naši republiku a naše současně mírové budování socialismu. Po zřetelné výměně tříd předstoupili jednotlivci tříd kolektivní zářezky i zářezky jednotlivci k Měsíci čsl. - sovětského přátelství. Také učitelový sbor podal kolektivní zářezek. Zářezky a jejich plnění bude sbíráno při oslavě Stalinova narození v prosinci 1951. Přikládám zářezek jedné třídy a zářezek učitelského sboru. Sále jsou vlepny fotografie výsadby nejlepších tříd.

Dvakrát týdně po celý Měsíc čsl. - sovětského přátelství budou ve školním poslaneckém programu 'desetminutovky'; budou se připravovat postupně třídní tříbovské organizace na spolupráci s třídním učitelem. O těchto desetminutovkách seznámíme ředitel a náš předseda SSSR a jeho krásným, hrdinným lidem.

Sebrané plody a semena jsou pěkným přínosem pro naše hospodářství; peníze pak přijdou do fondu páhorské organizace. Také sběr léčivků měl pěkný výsledek. Celkem bylo sebráno 1985 lahviček od léků, t. j. škola získala tento akcí 1985 Kčs.

23. listopadu bylo slavnostní páhorské schromáždění ve sbor-
mářtověci síni školy, a to na oslavu narození presidenta
republiky soudruha Klementa Gottwaldta.

Výstava přední stěny ve v. posítku třídní školy.

Oslava 4. narozenin generalissima J. V. Stalina byla uspořádána v pátek 21. prosince při slavnostním pálením ohromáčením. Bylo slavnostně plněn pávarků s textem čsl.-sovětského přátelství a vyhlášením nové budovatelské pávarky. Lási si slíbili, že v příštím roce Goldwalderovy pětilibky budou ještě lépe pracovat a že se budou obávat tak, aby se přiblížili sovětským pionýrům.

21. prosince začínají roboční zasedání, které pokračují se do 2. ledna. Učitelé předávají učebnice, dají do pořádku inženýrské kabinetní a sbírky a znovu předávají metodické stati a nově sestavení ústředního výboru Komunistické strany Československa v učebnicích.

Druhá polovina: stále chybí rybníkáři; učitelé budou
proti a druzí rybníkáři přiležitostně dozor.

První organizace: 62% pastva je organizována v PO.
Přesto je PO málo přibývá. Několik ředitelů a učitelů ji dokonce
pomáhají, není dosud její práce na úhyn. Tak má př. ne-
podlehlá PO mládež sbírat na Dřevě, líh (výsledky) se sbírá-
nyše předtím (odpadové hmoty) nejsou přečerpávány.

Květen 1952

Práce 1. máje v Hostinném byly probíhány manifestací pracovního lidu. Dělní naší školy náležitě vyjádřilo své vedení několika budov (školy, zejména chodby) a přičetl budovy, a připravilo transparenty do průvodu.

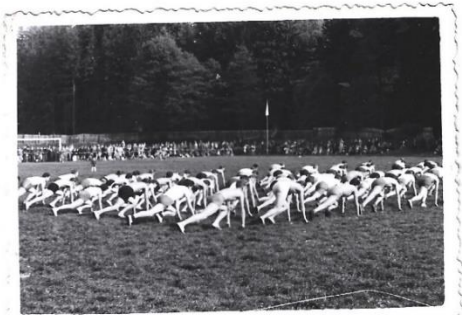
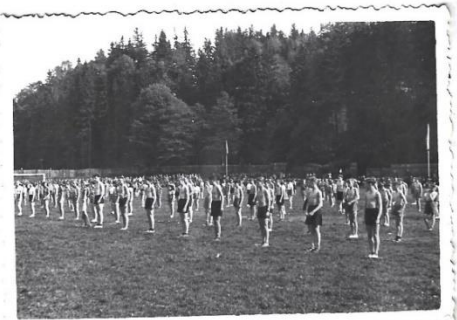
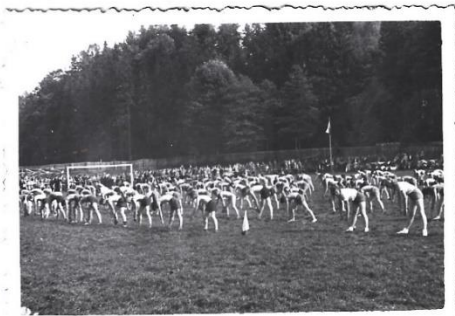
Dne úterý 9. května bylo reorganizováno jak školní poselství, tak i účast dělníků na městské slavnosti a průvodu k hrobním padlých Rudanův.

Školní brigády v lesní škole pokračovaly i v květnu: 2. a 3. května 1. ročník dřevní školy; 6. a 7. května III. ročník; 11. a 12. května 5. třídu národní; 14. května I. ročník a 20. května III. ročník.

Školní výlety: 30. května uspořádaly třídy národní školy výlet do Páskovských skal a do Čokoládové paji.

V druhé polovině května provedl ústav národního právního problému skupin všech tříd na škole.

23. května byla v místním kině dána lecke lidové filmové university. Časem promávaná veomín. Poslov před začátkem filmu měl prof. Dušera.

Žabery z produných.

V týdnu od 7. do 14. srpna bylo v bodiněch českého jazyka
reprezentováno vyzrálá děti pěveckými skupinami před 10 lety.

Ústřední pověřené ploučky pro páry 10. ročníku střední
školy byly vedeny 9. - 12. srpna v organizaci příprav ani
vlastních plouček nebylo pána. Člověk plouček konice ploučí
svůj úkol odpovědně. Byly klidně a rázně prováděny páry

Dne 5. listopadu je schůzka učitelů s vedoucími pionýry. Na programu je hlavní organizace štábu ke dni 7. listopadu.

Dne 7. listopadu proběhla našim městem květinová štafeta míru do Kehlábí. Žákyně naší školy běhaly na úseku Národní dům - Seelen. Po průjevu na náměstí odešli účastníci manifestace na místní hřbitov ke hrobu Rudarmějce. Žákyně 4. třídy (školní školy, Věra Kovářová, dostala plamenný praporek s nápisem "Nad hrobem Rudarmějce." Při odchodu praporek účastnilo je manifestace asi 200 lidí.

Před školou

7. XI. 1952.

Na hřbitově

na náměstí

KLADIVO

8. ledna 1955

Číslo 1

Navštivte výstavu
40 let „Pochodně“

Výstava ukazuje bojovou cestu našeho krajského časopisu za práva dělníků a rolníků hradeckého kraje. Výstava je umístěna v hale okresního národního výboru a denně přístupna.

konference JZD

za účasti delegátů jednotlivých zemědělských družstev a středních rolníků

a druhý celostátní sjezd JZD, který

celostátního sjezdu budou směrnicemi výroby v nejbližších dvou až třech letech využít všechnu zemědělskou ornou půdu a využít pokrokové agrotechniky, zvýšit živočišnou výrobu, zejména zooteknicku, zlepšením plemenářské práce o jejich hospodárné využití. Na sjezdu bude, jak organizačně, tak i jeho členskou základnu a podstatně zvýšit práci, zvýšit kvalifikaci členů a zkušeností družstevníků ke zvýšení

otázek je prováděným úkolem okresní komise a posoudit všechny připomínky jejich podkladě mohli druhý celostátní sjezd družstev a k zvyšování životní

komisi JZD se však projevují značné nedostatky. Především k řízení a správě JZD, kde odborníci samotného okresu, toho málo, neprohlubují své znalosti, nevědí, našim družstvům pomáhat v duchu družstevnickým i malým a středním družstvům. Jsou vlastně návodem, jak zajistit práci družstva nyní vypracovávají. Usilují, aby nejpřesnější, musí být proto hlavní

plnění výroby u jednotlivě hospodařících o čina než před rokem. To, co bylo a nedostává. To proto, že jsme se, proto, že jsme už o rok dále. Věcní zemědělské výroby v jednom roce dopředu.

znamená perspektivy jednotlivých zemědělských rozvoje, musí ukázat, jak za tři vesnici s jednotlivými zemědělskými výroby v této třiletky odrazí v příjmech především o to, ukázat, jak bylo dostatek se přitom projevily a jak konference se proto musí především

na poznámka. Proč některá předvedení ze stáda družstva nejvíce? Cožpak se za ně stydí? Všichni však práce je příkladem pro ostatní družstva všichni!

obdobně zvýšení zemědělské výroby

U soudruha presidenta

Velikou radost mezi našimi pionýry způsobila zpráva, kterou přivezla ze zasedání NS s poslankyně Jirásková, že delegace pionýrů 1. osmileté střední školy Antonína Zápotockého v Hostinném bude v den narozenin presidenta republiky, soudruha Antonína Zápotockého přijata jubileantem na pražském hradě. Byla to jistě šťastná myšlenka, rozdělit se o radost i s pionýry škol vrchlabských. A tak se v sobotu ve večerních hodinách vypravila do Prahy deputace, složená ze zástupců 1. osmiletky v Hostinném, Zdeňka Nováka, Otty Chlupáče, Lad. Tábnera a Lid. Formánkové, z 2. osmiletky se připojila pionýrka Jana Pospíšilová, z jedenáctiletky Klementa Gottwalda ve Vrchlabí Svatava Vacková, z osmiletky Zdeňka Nejedlého ve Vrchlabí Lad. Jerie a Anna Filipová.

Na hradním nádvoří vyhrávala do pochodu ústřední hudba čs. armády, když naše výprava přicházela do hradu ve svých bílých košilkách s pečlivě uvázanými rudými šátky. Na 10.15 hod. byla stanovena návštěva pionýrských delegací. V čekárně se zatím shromáždili i zástupci z pražských škol. V době čekání jsme již měli možnost vidět množství krásných dárek, které tam různé delegace přinesly. Ve stanovenou dobu jsme byli shromážděni ve společenské síni. Po vichodu soudruha presidenta, všichni přítomní ztichli a klid byl přerušen prvními gratulanty mateřské školy z Prahy. A hned se president obrátil k naší delegaci, která mu stála nejbliže a po vyslechnutí blahopřání se zájmem si prohlížel dárky, které mu přinesla naše delegace. Z Hostinného obdržel přepychovou, velkou kasetu s dopisními papíry, kterou s nevšední obětavostí vypracoval soudruh Samek z PZN v Hostinném, Pionýr Novák doprovodil dárek slovy, že je to výrobek dovedných rukou našich

tatinků a maminek. Soudruh president si ještě opakováním slov „z Hostinného, z pápíren“ ověřil původ dárku. A pak přijal s úsměvem i medvička vrchlabských pionýrů, pozdravnou adresu a řeyoryty s vrchlabskými motivy. Když se s blahopřáním připojila i poslankyně soudruška Jirásková a předseda MNV v Hostinném, soudruh Knap, byly ostatní skupiny nedočkavě a blížily se ke skupině naší. A tak za několik okamžiků byl soudruh president ze všech stran obklopen pionýry a pionýrkami, kteří ho doslova dárky, květinami a blahopřáními zasypávali. Naše skupina, která zatím na několik okamžiků osaměla, byla představena choti presidenta republiky, soudruže Marii Zápotocké. A hned se vypytovala našich dětí na mnohé, pochvalovala jejich pěkný růst a vzhled. Vyslovila přání, aby naše děti rostly již za lepších podmínek, než sama prožila ve svém mládí. Jistě její pohled na zdatnou mládež jí i presidentovi byl krásnou odměnou za práci, kterou ve prospěch našich národů vykonali. Po čtvrti hodině soudruh president odešel, provázen bonifickým potleskem přítomných, kteří ještě dlouho setrvali na svých místech a těžko se smiřovali s myšlenkou, že je vázán jinými povinnostmi v tak významný den. Všechny delegace, i naše, se zapsaly ještě do vyložených blahopřejných archů. Tim byla návštěva na pražském hradě ukončena.

Návštěvy Prahy využili jsme také k tomu, abychom v odpoledních hodinách navštívili mauzóleum na vrchu Vítkově a poklonili se památce soudruha Klementa Gottwalda.

Naši zástupci pak druhého dne na žákovském shromáždění svým spolužákům o své návštěvě v Praze pověděli, tlumočili pozdrav soudruha presidenta a připomněli, že náš president je zdravý a svěží, hotov dále pracovat pro blaho nás všech, republiky a zajištění míru. A. Měšánek, Hostinné.

První zasedání ONV v tomto roce

Rada okresního národního výboru ve Vrchlabí svolává na den 13. ledna 1955 ve 13.30 hodin do velké zasedací síně v budově ONV zasedání okresního národního výboru.

Na pořadu je jednání Ústředí ONV se všemi do ústředí vybranými a plán práce za I. čtvrtletí 1955. Součástí jednání je program, který bude v každém případě.

Nelepším aktivistům
ve zdravotnictví

Dobře bojuje!

Zdraví vám ONV ve Vrchlabí dělá. Děkujeme a přivítáme všechny, kteří nám pomohou, a kteří nám pomohou.

Příloha O: Proč bylo Hostinné vhodné k natáčení válečného seriálu?

Badatelská otázka: Proč bylo Hostinné vhodné k natáčení válečného seriálu?

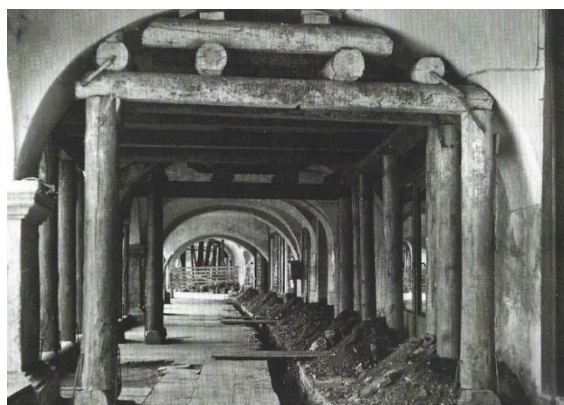
Formuluj se svojí skupinou vlastní hypotézu k badatelské otázce:

Západoněmecký seriál Mlčňáci (Die Magermilchbande, 1977, rež. Tomáš Fantl) vypráví příběh německých chlapců, kteří na konci druhé světové války prchají domů. Filmaři si k natáčení jednoho dílu vybrali právě Hostinné. Podívej se na ukázkou ze seriálu v čase 0:54-5:05, co podle tebe filmaře vedlo právě k výběru Hostinné?

Zdroj: „MLÍČŇÁCI – natočené v r. 1978 v Hostinném“

https://www.youtube.com/watch?v=k57E48Vn38Y&ab_channel=petrdolezal64

Fotografie zachycují náměstí v Hostinném v 60. letech 20. st.²²³ Popiš klíčové prvky na fotografii. Co mohlo vést k takovému stavu náměstí?

Najdi v článku další informace, které ti pomohou podložit nebo vyvrátit tvoji hypotézu.

Zdroj: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/hostinne-hralo-v-serialu-z-valky-i-v-grotesce-s-filipovskym-filmova-mista.A160716_2260049_hradec-zpravy_the

Co dalšího potřebuješ vědět, aby si mohl lépe ověřit nebo vyvrátit svoji hypotézu?

²²³ ANDĚL, Tomáš. *Hostinné*. Hostinné: Město Hostinné, 2018. ISBN 978-80-270-4573-0. S. 355-356.